هۈنەر ـ تېخنىكا ئۆگىنىش رىسالىسى

ياغاچچىلىق تېخنىكىسى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

TU759.1
U-1

www.uyghurkitap.com

ھۈنەر ـ تېخنىكا ئۆگىنىش رىسالىسى

ياغاچچىلىق تېخنىكىسى

تۈزگۈچى: ئۆمەرجان سىدىق

新疆大学图书馆
民文图书 755MWS0005388

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

شىنجاڭ داشۆ كۇتۇپخانىسىنىڭ كىتوپى
新疆大学图书馆藏书

图书在版编目(CIP)数据

木工基本技能 :维吾尔文/乌买尔江·斯迪克编. —乌鲁木齐:新疆人民出版社, 2007.7
(技术技能丛书)
ISBN 978-7-228-11121-3

Ⅰ.木 … Ⅱ.乌… Ⅲ.木工—基本知识—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.TU759.1

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2007) 第 116539 号

编　　者	乌买尔江·斯迪克
责任编辑	巴力江·则帕尔
责任校对	帕丽旦·艾力
美术编辑	米尔扎提·阿布都拉·塔吉
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	0991-2827472
邮政编码	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	新疆一龙印刷有限公司
开　　本	880 × 1230　1/32
印　　张	3.25
版　　次	2007 年 10 月第 1 版
印　　次	2007 年 10 月第 1 次印刷
印　　数	1- 5000 册
定　　价	12.00 元

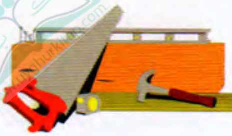

نەشرىياتتىن

« يېزىلار، يېزا ئىگىلىكى، دېھقانلار » خىزمىتى ۋە « سوتسىيالىستىك يېڭى يېزا قۇرۇش » خىزمىتى پارتىيىمىزنىڭ يېڭى ئەسىردىكى مۇھىم خىزمەتلىرىنىڭ بىرى. ئاپتونوم رايونىمىزدا بۇ خىزمەتنىڭ ئوڭۇشلۇق يولغا قويۇلۇشىغا ماسلىشىپ، كەسپىي مائارىپنى زور كۈچ بىلەن قوللاش، ئىختىساسلىقلارنى يېتىشتۈرۈش، يېزىلاردىكى ئارتۇق ئەمگەك كۈچلىرىنىڭ باشقا كەسپلەرگە يۆتكىلىشىنى تېزلىتىش، شەھەرلەردىكى ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرنى ئۈزلۈكسىز تەربىيىلەش ۋە قايتا ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا ھەمدەم بولۇش مەقسىتىدە بىز يېمەك ـ ئىچمەك، قول ھۈنەرۋەنچىلىك، مېۋە ـ كۆكتات ساقلاش ۋە قۇرۇتۇش، دۇكاندارچىلىق، مۇلازىمەتچىلىك، ئۆي ۋە ھويلا ـ ئارامىلارنى لايىھىلەش، پاكىز ئېنېرگىيىلەردىن پايدىلىنىش، يېزىلاردىكى يەر ھۆددىگەرلىكى، ھەمكارلىشىپ داۋالىنىش، ئىشلەپچىقىرىش بىخەتەرلىكى، تۇرمۇش ساۋاتلىرى، قوش تىل ئۆگىنىش قاتارلىقلارغا ئائىت يۈرۈشلۈك كىتابلارنى تۈزدۈرۈپ ۋە بىر قىسىملىرىنى تەرجىمە قىلدۇرۇپ نەشر قىلدۇق.

بۇ كىتابلارنى تۈزۈشتە سوتسىيالىستىك ئىناق جەمئىيەت بەرپا قىلىش ۋە سوتسىيالىستىك يېڭى يېزا قۇرۇش ئاساسىي مۇددىئا قىلىندى؛ يېزىلارنىڭ ۋە دېھقانلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىشىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش، تۇرمۇشىنى باياشات قىلىش نىشان قىلىندى؛ پەن ـ تېخنىكىنى « دېھقانچىلىق ـ چارۋىچىلىق كەسپلىرىگە، دېھقانچىلىق ـ چارۋىچىلىق رايونلىرىغا، دېھقان ـ چارۋىچىلارغا يېقىنلاشتۇرۇش » مەقسەت قىلىندى.

ياغاچچىلىق تېخنىكىسى

بىز بۇ كىتابلارنى ھەم يېزىقى بار، ھەم رەسىمى بار قىلىپ تۈزۈپ، دېھقان - چارۋىچىلار چۈشىنەلەيدىغان، ئۆگىنەلەيدىغان، ئىشلىتەلەيدىغان قىلىپ چىقىرىشقا تىرىشتۇق، شۇنداقلا ئىلمىيلىكىگە، ئەمەلىي قوللىنىشچانلىقىغا كاپالەتلىك قىلدۇق. بىز بۇ كىتابلىرىمىزنىڭ دېھقان - چارۋىچىلارنى، بىر قىسىم ئىش كۈتۈپ تۇرغانلارنى، كەسپىي مائارىپ بويىچە تەربىيىلەنگۈچىلەرنى يېڭى تېخنىكا، يېڭى بىلىملەر بىلەن قوراللاندۇرالايدىغانلىقىغا، بۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ پەن - تېخنىكا ئارقىلىق بېيىشىغا ئەقلىي كۈچ ئاتا قىلالايدىغانلىقىغا ئىشىنىمىز.

بۇ يۈرۈشلۈك كىتابلارنى تۈزدۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك ساھەلەرنىڭ نوپۇزلۇق خادىملىرى تەكلىپ قىلىنغان بولسىمۇ، بىرىنچىدىن، ۋاقىتنىڭ ئالدىراشلىقى؛ ئىككىنچىدىن، بۇ ساھەدىكى كىتابلارنى تۈزۈشتىكى تەجرىبىمىزنىڭ كەملىكى تۈپەيلىدىن يا ئۇنداق، يا مۇنداق يېتەرسىزلىك، سەۋەنلىك، ھەتتا خاتالىقلارغىمۇ يول قويغان بولۇشىمىز مۇمكىن. ئوقۇرمەنلىرىمىزنىڭ ئەپۇ قىلىشىنى ۋە قىممەتلىك پىكىر - تەكلىپلەرنى بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

كىرىش سۆز

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى يېقىنقى يىللاردىن بۇيان مەملىكەت دائىرىسىدە كەڭ كۆلەمدە يولغا قويۇلۇۋاتقان يېزا ـ قىشلاق ياشلىرىغا ئەمەلىي قوللىنىلىدىغان پەن ـ تېخنىكا بىلىملىرىنى ئۆگىتىش، يېزا ـ قىشلاق ياشلىرىنى مەلىكىلىك ھۈنەرۋەن، تېخنىكلارغا ئايلاندۇرۇپ، ئۇلارغا يېڭى چىقىش يولى كۆرسىتىپ بېرىش، بولۇپمۇ بېيىش يولىغا باشلاش تەدبىرىگە ماسلىشىپ، ئۇيغۇر قول ھۈنەرۋەنچىلىكى ۋە باشقا ھۈنەر ـ تېخنىكىغا دائىر بىر تۈركۈم كىتابلارنى نەشر قىلىپ، يېزا ياشلىرىغا يۈزلەندۇرۇشنى پىلان قىلغاندى. جۈملىدىن، بۇ پىلان تەركىبىدىكى ياغاچچىلىق تېخنىكىسى ھەققىدىكى كىتابنى مېنىڭ يېزىشىمغا ھاۋالە قىلغانىدى.

مەن ھەم يېزا ـ قىشلاق ياشلىرىنىڭ ھۈنەر ـ كەسىپ ساپاسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، ئىقتىسادىنى يۈكسەلدۈرىدىغان ھەم خەلقىمىزنىڭ ئەنئەنىۋى ھۈنەر ـ كەسىپلىرىنى سىستېمىلىق قېزىش، رەتلەش، مىراس قالدۇرۇشتىكى ياخشى باشلىنىش بولغان بۇ خەيرلىك ئىشنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن ئىزدىنىشكە كىرىشتىم. گەرچە مەن ياغاچچىلىقنىڭ كەسىپ ئەھلى بولمىساممۇ، ئۇزۇن يىللىق مۇخبىرلىق قىلىش، جەمئىيەت تەكشۈرۈش جەريانىدىكى خەلقىمىزنىڭ فولكلور مەدەنىيىتىگە بولغان يۈكسەك مۇھەببىتىمنىڭ تۈرتكىسىدە ياغاچچىلىق قاتارلىق ئەنئەنىۋى كەسىپ ۋە كەسىپكارلارنى كۆپ قېتىم زىيارەت قىلغان، بىر قانچە پارچە ماقالىمۇ يازغانىدىم. ئەمدىكى ئىزدىنىش جەريانىدا ئالدى بىلەن تارىخ ۋە تەزكىرە ماتېرىياللىرىنى كۆرۈپ، ياغاچچىلىقنىڭ تارىخى، تەرەققىياتى، خەلقىمىزنىڭ ئىجتىمائىي ھاياتىدا ئوينىغان رولى بىلەن تونۇشۇپ چىقتىم. ئۇيغۇر ھۈنەر ـ كەسىپلىرى ئىچىدە ياغاچچىلىقنىڭ تارىخىنىڭ ناھايىتى ئۇزۇنلۇقىنى، خەلقىمىزنىڭ تۇرمۇش رىتىمى بىلەن چەمبەرچاس باغلانغانلىقىنى ھېس قىلدىم. شۇنىڭ بىلەن بىللە، مۇناسىۋەتلىك ماتېرىياللارنى ئوقۇپ چىقتىم ھەمدە يا-

ياغاچچىلىق تېخنىكىسى

غاچچى ئۇستىلارنى كۆپ قېتىم زىيارەت قىلىپ، ياغاچچىلىق مەشغۇلات جەريانىنى باشتىن - ئاخىر خاتىرىگە ۋە سۈرەتكە ئالدىم. يۇقىرىقىدەك ئىزدىنىشلەر ئارقىلىق مەزكۇر كىتابنى يېزىپ پۈتتۈردۈم. كىتابنى ئىمكانقەدەر يېزا - قىشلاق ياشلىرى چۈشىنەلەيدىغان ، ئەمەلىي قوللىنىشچانلىققا ئىگە قىلىشقا تىرىشتىم. بۇ جەرياندا ئۆمەرجان باقى تەرجىمە قىلغان، قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلغان «ياغاچچىلىق ئاساسلىرى» ناملىق كىتاب ماڭا ناھايىتى زۆرۈر قوللانما بولدى.

يېقىنقى يىللاردىن بويان دېھقان - چارۋىچىلارنى بېيىتىشتا دائىر تۈرلۈك چارە - تەدبىرلەر يولغا قويۇلىۋاتىدۇ. ئېشىنچا ئەمگەكچىلەرنى سىرتقا يۆتكەش، ھۈنەر - تېخنىكا ئارقىلىق دېھقان - چارۋىچى ياشلارنى مەلىكىلىك ئىشچىلارغا ئايلاندۇرۇش قاتارلىقلار دەل يۇقىرىقىدەك چارە - تەدبىرلەرنىڭ دەلىلى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. كەڭ يېزا - قىشلاق ياشلىرىنىڭ پەن - تېخنىكا ئارقىلىق بېيىش يولىغا مېڭىشى ئۇلار ئۈچۈن مۇھىم بىر تاللاشتۇر. «ھەركىم ئۆز تەقدىرىنىڭ تۆمۈرچىسى» دېگەن تەمسىل بار، ھازىرقى كەسكىن رىقابەت دەۋرى دېھقان - چارۋىچىلارنىڭمۇ ئېڭىنى ئۆستۈرۈپ، تەرەققىيات خىرىسىنى ھېس قىلىپ، ئۆزىنى قۇدرەت تاپقۇزۇش ئۈچۈن تىرىشىشىنى تەلەپ قىلماقتا. مۇشۇنداق تەخىرسىز ھەم ئەۋزەل شارائىتتا دېھقان - چارۋىچىلار چەكلىك يەردىن ۋە يۇرتىدىن، ئەنئەنىۋى قاراشلاردىن مېھرىنى ئۈزەلمەيدىغان ھالەتنى تۈپتىن ئۆزگەرتىپ، دادىللىق بىلەن ھۈنەر - تېخنىكا ئۆگىنىپ، يۈرەكلىك بوسۇغا ئاتلاپ، سىرتقا، دۇنياغا يۈزلىنىشى، ئىقتىسادىنى يۈكسەلدۈرۈپ، ئىدىيە جەھەتتە ئالغا بېسىپ، دەۋر بىلەن تەڭ ئىلگىرىلىشى زۆرۈر. بۇ ئاددىي قوللانما يۇقىرىقىدەك ئىزدىنىشلەر ئۈچۈن ئاز تولا ئۈنۈم بېرەلىسە ئۆزۈمنى بەختلىك ھېس قىلىمەن، ئەلۋەتتە.

ۋاقىتنىڭ قىسلىقى، ياغاچچىلىق كەسپى ھەققىدىكى بىلىمىمنىڭ يېتەرلىك بولماسلىقى تۈپەيلىدىن كىتابتا بەزىبىر خاتالىق، سەۋەنلىكلەر ساقلانغان بولۇشى مۇمكىن. كەڭ كەسىپ ئىگىلىرىنىڭ، ئوقۇرمەنلەرنىڭ سەممىي تەنقىد - تەكلىپلەرنى بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

مۇندەرىجە

بىرىنچى باب ياغاچچىلىقنىڭ تارىخى ۋە تەرەققىياتى 1

1 ـ پاراگراف ياغاچچىلىقنىڭ تارىخى 1
2 ـ پاراگراف ياغاچچىلىقنىڭ تۇرمۇشىمىزدىكى ئورنى 6
3 ـ پاراگراف ياغاچچىلىقنىڭ تەرەققىياتى 8

ئىككىنچى باب ياغاچ بىلەن تونۇشۇش 12

1 ـ پاراگراف ياغاچنىڭ تۈزۈلۈشى 14
2 ـ پاراگراف ياغاچنىڭ خۇسۇسىيىتى 17
3 ـ پاراگراف ياغاچنى قۇرۇتۇش 18

ئۈچىنچى باب ياغاچچىلىق ئەسۋابلىرى ۋە ئۇلارنى ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى 20

1 ـ پاراگراف سىزىش ئەسۋابلىرى 20
2 ـ پاراگراف باشقا زۆرۈر ئەسۋابلار 25
3 ـ پاراگراف ھەرىدەش ئەسۋابلىرى ۋە ھەرىدەش ئۇسۇللىرى 30
4 ـ پاراگراف رەندىلەش ئەسۋابلىرى ۋە رەندىلەش ئۇسۇلى ... 42

5 ـ پاراگراف كەسكۈچى ئەسۋابلار ۋە كېسىش ئۇسۇلى 49
6 ـ پاراگراف ئىسكىنە تۇرلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئىشلىتىلىشى ... 53

تۆتىنچى باب جاھاز بۆلەكلىرىنى چېتىش ئۇسۇلى 55

1 ـ پاراگراف مىخلاپ چېتىش 55
2 ـ پاراگراف تۇرۇملۇق چېتىش 58
3 ـ پاراگراف يەملەش 60

بەشىنچى باب ئۆي جاھازلىرىنىڭ ياسىلىشى 62

1 ـ پاراگراف ياغاچتىن ماتېرىيال ئېلىش ۋە ئۇنى ئىشلىتىش پرىنسىپى 64
2 ـ پاراگراف ئۆي جاھازلىرىنى ياساش تەرتىپى 70
3 ـ پاراگراف ئۆي جاھازلىرىنى ياساشتىن ئەمەلىي مىساللار 75

قوشۇمچە ياغاچچىلىقتا بىخەتەر، مەدەنىي مەشغۇلات ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا 88

خاتىمە 93

بىرىنچى باب

ياغاچچىلىقنىڭ تارىخى ۋە تەرەققىياتى

1 ـ پاراگراف ياغاچچىلىقنىڭ تارىخى

دۇنيادىكى ھۈنەر ـ كەسىپلەر ئىچىدە ياغاچچىلىقنىڭ تارىخىنى ئەڭ ئۇزۇن دېيىشكە بولىدۇ. چۈنكى، يەر شارىدا ئەڭ دەسلەپكى مەزگىللەردە، يوتكۇل كائىناتنى سۇ ۋە ئورمان، ئوتلاقلار ئىگىلىگەن بولۇپ، كېيىن ئاستا ـ ئاستا ھەرخىل جانلىقلار، ھايۋانات، ئۇچار قۇشلار ئاپىرىدە بولغان. شۇنىڭدىن كېيىنكى ناھايىتى ئۇزاق تارىخي جەريانلارنى باشتىن كەچۈرۈپ، ئىپتىدائىي ئىنسانلار پەيدا بولغان. ئىنسانلار پەيدا بولۇشى بىلەنلا ئۇلارنىڭ تەقدىرى ئورمان، دەل ـ دەرەخلەر بىلەن چەمبەرچاس باغلانغان. ئىپتىدائىي جەمئىيەتنىڭ دەسلەپكى دەۋرلىرىدىكى ئەجدادلىرىمىز ئۇرۇپ ـ سوقۇپ ياسالغان تاش قوراللار (كونا ۋە يېڭى تاش قوراللار) ۋە تاياق ـ توقماقلارغا تايىنىپ، ئوۋچىلىق قىلىپ تۇرمۇش كەچۈرگەن. بۇنىڭدىن 6000 ~ 8000 يىللار بۇرۇنقى ۋاقىتقا توغرا كېلىدىغان، رايونىمىزدىكى 50 كە يېقىن ناھىيە ۋە تاغ ـ يايلاقلاردىكى 70 تىن كۆپرەك ئورۇندىن تېپىلغان قىيا تاش رەسىملىرىدە ئەجدادلىرىمىزنىڭ كالتەك ـ توقماقلارنى كۆتۈرۈپ ھايۋانلارنى ئوۋلاۋاتقان كۆرۈنۈشلىرى ئېنىق تەسۋىرلەنگەن. دېمەك، ئۇلار دەرەخ شاخلىرىدىن يامغۇردىن، شامال ـ بوران ۋە ئاپتاپتىن پاناھلىنىدىغان كەپىلەرنى، ياغاچ پىچاق، ھايۋانلارنى ئوۋلايدىغان ياغاچ كالتەك قاتارلىق نۇرغۇنلىغان كۈندىلىك تۇرمۇش بۇيۇملىرىنى ياسىغان. مانا بۇلار ياغاچچىلىق-

ـنىڭ ئىپتىدائىي شەكىللىرى بولۇپ، ئەتراپىدا كۆلىمى ئەڭ كۆپ بولغان،
دەل ـ دەرەخ، ياغاچلار ئىپتىدائىي ئىنسانلارنىڭ ئەڭ مۇھىم هاياتلىق ۋاسىـ
ـتىسىگە، تىرىكچىلىكنى داۋاملاشتۇرۇشتىكى قورالىغا ئايلانغان. ئۇلار ياغاچـ
ـتىن ھەرخىل ئوۋ قورالىلىرىنى، تۇرمۇش بۇيۇملىرىنى ياساش جەريانىدا ياـ
غاچچىلىق ھۈنەر ـ سەنئىتىنى بارا ـ بارا مۇكەممەللەشتۇرۇپ بارغان.

«قەدىمكى مەدەنىيەت ئىزلىرى تەمىنلىگەن پاكىتلاردىن قارىغاندا، ئىنـ
ـسانلارنىڭ ياغاچچىلىق ھۈنەر ـ سەنئىتى تاش قوراللاردىن پايدىلىنىپ،
ھەرخىل ئىشلەپچىقىرىش قوراللىرىنى ياساش ھەم بادرا، دەرەخ قوۋزاقلىرىـ
ـدىن پايدىلىنىپ، ئۇلارنى بىر ـ بىرىگە چېتىپ ساتما ئۆيلەرنى ياساشتىن
باشلانغان. شۇنىڭدىن كېيىن كونىلەرنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، كۆپلىگەن
ئويۇش، قىرىش ئەسۋابلىرى (تۆمۈر ۋە مىس قاتارلىقلاردىن ياسالغان) ئىجاد
قىلىنىپ، ياغاچنى ئويۇش ئارقىلىق تۇرمۇش بۇيۇملىرىنى ياساش كەڭ
تۈردە ئومۇملاشقان». ئەجدادلىرىمىزنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇشىدا ياغاچتىن پايـ
ـدىلانغانلىقى ھەققىدىكى دەسلەپكى يازما مەنبە ھازىرچە قەدىمكى ئۇيغۇرلارـ
ـنىڭ تارىخىي داستانى «ئوغۇزنامە» بولۇپ، ئۇنىڭدا ياغاچتىن پايدىلىنىشنىڭ
دەسلەپكى ئۆرنەكلىرى مۇنداق خاتىرىلەنگەن: «... ئۇ بەگ دەريا بويىدا
نۇرغۇن ياغاچلارنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆردى، بۇنىڭ بىلەن ھېلىقى بەگ ...
ئاشۇ ياغاچلارنى كەستى. ئۇنى سۇنىڭ ئۈستىدە لەيلىتىپ، ئۆزلىرى ئۇنىڭ
ئۈستىگە چىقىپ، ئېتىل دەرياسىدىن ئۆتتى». «ئوغۇز خاقاننىڭ لەشكىرى
ئىچىدە ياشاىغان بىر چېۋەر كىشى بار بولۇپ، ئۇنىڭ ئىسمى بارماقلىق
يوسۇن بىلىگ ئىدى. بۇ چېۋەر ئادەم بىر ئېگىز هارۋا ياسىدى. هارۋا ئۈسـ
ـتىگە جانسىز غەنىيمەتلەرنى قاچىلىدى. هارۋىنىڭ ئالدىغا جانلىق غەنىيمەتـ
ـلەرنى قوشتى، ئۇلارغا هارۋىنى تارتقۇزدى. نۆكەرلەر، ئەل ـ جامائەت بۇنى
كۆرۈپ ھەيران قالدى، ئۇلارمۇ هارۋا ياسىدى. ئېگىز هارۋا ماڭغاندا ‹قاڭغا ـ
قاڭغا› دېگەن ئاۋاز چىقاتتى، شۇڭا ئۇنىڭغا ‹قاڭغا› دەپ ئات قويدى»، «ئۇيـ
ـغۇرلارنىڭ تۇرمۇشىدا ياغاچ ئىنتايىن مۇھىم تۇرمۇش لازىمەتلىكلىرىنىڭ

ـــرى بولغاچقا، ھەرقايسى دەۋرلەردە بارلىققا كەلگەن سەنئەت نەمۇنىلىرىـ
گە قارايدىغان بولساق، ياغاچتىن ياسالغان بۇيۇملارنىڭ ئاساسىي سالماقنى
ئىگىلىگەنلىكىنى كۆرۈۋالالايمىز. تارىم ۋادىسىدىكىلەر قەدىمكى دەۋرلەرـ
دىن تارتىپ ئۆزىنىڭ ئېستېتىك ئېڭىنى سىڭدۈرۈپ ئىجاد قىلىپ كەلگەن
قول ـ ھۈنەرۋەنچىلىك سەنئىتىنىڭ نامايەندىلىرى ئىچىدە ياغاچتىن ياسالـ
غان بۇيۇملارمۇ باشقا بۇيۇملارغا ئوخشاشلا سىپتا ئىشلەنگەن بولغاچقا، كىـ
شىلەرنىڭ دىققىتىنى ئالاھىدە جەلپ قىلغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ تۇرـ
مۇشىدا ياغاچتىن ھەرخىل نەرسىلەرنى ياساش كەڭ تۇردە ئەۋج ئېلىشقا
باشلاپ، كەسپلىششكە يۈزلەنگەن»، «بۇنىڭدىن 3200 يىللار ئىلگىرىكى
قۇمۇل قارادۆۋە قەبرىستانلىقى قاتارلىق جايلاردىن قېزىۋېلىنغان ھارۋا
چاقى، ياغاچ چېلەك، ياغاچ پەتنۇس، شۇنىڭدەك ئەجدادلىرىمىزنىڭ نەچچە
مىڭ يىللار بۇرۇنقى جىنسقا تىۋىنىش ئادىتىدىن ئۇچۇر بېرىدىغان ياغاچ
قونچاق قاتارلىقلار ئەجدادلىرىمىزنىڭ بۇنىڭدىن ئاز دېگەندىمۇ 3200 يىللار
بۇرۇن ياغاچ ئويمىچىلىق مەدەنىيىتىدە ئۆزىگە خاس ئۇسلۇب يارىتىپ، ياـ
غاچتىن نۇرغۇن ماددىي بۇيۇملارنى ياساپ، ئۆز تۇرمۇش ئېھتىياجىنى قامدىـ
غانلىقىنى ۋە دۇنيا مەدەنىيەت خەزىنىسىگە تېگىشلىك تۆھپە قوشقانلىقىنى
ئىسپاتلايدۇ». تۇرپان رايونىدىكى ئاستانە قەدىمكى قەبرىستانلىقى، بېزەكـ
لىك مىڭئۆيى، يارغول، سۇ بېشى قەدىمكى قەبرىستانلىقى قاتارلىق ئورۇنـ
لاردىن نەچچە مىڭ يىللىق تارىخقا ئىگە قىرىپ ياسالغان ھاسا، ياغاچ چازا،
ياغاچ دەستەك، ياغاچ تەخسە، چۆچەك، ياغاچ سىرغا، ياغاچ كورە، دۇشە، ئارـ
غامچا توقىنىكى، ياغاچ چۆمۈچ، ياغاچ سوغا، بىرنەچچە تال ياغاچ مەتبەئە
ھەرپى، كالا قوشۇلغان ياغاچ ھارۋا قاتارلىق بۇيۇملار قېزىۋېلىنغان. دېمەك،
يۇقىرىقىلاردىن ئەينى يىللاردا خەلقىمىزدە ياغاچچىلىقنىڭ يۇكسەك دەرىجىـ
دە تەرەققىي قىلغانلىقىنى ، ياغاچچىلىقنىڭ تەرەققىياتىنىڭ مەدەنىيەتنىڭ
تەرەققىياتىغا تەسىر كۆرسىتىپ، ياغاچتىن مەتبەئە ھەرپلىرىنى ياساپ،
نەشر ، مەتبەئەچىلىك بىلەن شۇغۇللىنىپ، نۇرغۇن كىتاب، ۋەسىقىلەرنى

يېزىپ، بېسىپ قالدۇرغانلىقىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

ئەجدادلىرىمىز ئوتتىن پايدىلىنىشنى بىلگەندىن باشلاپ، كوللېكتىپ هالدا ئورمانلىقلاردىن بۆلۈنۈپ چىقىپ، تاغ ئېدىرلىقلىرىدىكى تەبىئىي ئۆڭكۈر ۋە كېمىرلەردە ياشىغان. كېيىنچە ئۆزلىرىنىڭ تۇرمۇش ئېھتىياجىغا ئاساسەن ئۆڭكۈر ئىچىنى رەتلەش، تۈزلەش، تاش پالتىلاردىن پايدىلىنىپ، دەرەخ شاخلىرىنى كېسىپ ئۆي ياساپ، تۇرمۇش شارائىتلىرىنى ياخشىلاش پائالىيەتلىرى نەتىجىسىدە دەسلەپكى قەدەمدە بىناكارلىق ئۇقۇمى مەيدانغا كەلگەن. خەلقىمىز كۆچمەن چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان مەزگىللەردە ياغاچتىن ياسالغان چېدىر ئۆيلەردە تۇرۇپ، ئاياق، تەڭنە، قوشۇق، كات قاتارلىق ياغاچ بۇيۇملارنى ئىشلىتىپ، «قاڭغا» دەپ ئاتىلىدىغان يوغان كۆتەك هارۋىلاردا سۇ ۋە يايلاق قوغلىشىپ كۆچۈپ يۈرگەن. قىسقىسى، ياغاچچىلىقنىڭ ئىنسانلار بىلەن بولغان چەمبەرچاس مۇناسىۋىتى نەچچە مىڭ يىللاردىن بۇيان داۋاملىشىپ كەلگەن.

دېمەك، هازىرغىچە بىزگە مەلۇم بولغان ئارخېئولوگىيىلىك مەلۇمات-

لاردىن قارىغاندا، يۇرتىمىزدا تەخمىنەن كونا تاش قورال دەۋرىنىڭ ئاخىرلى-
رى يېڭى تاش قورال دەۋرىنىڭ باشلىرىدا ئىپتىدائىي بىناكارلىق مەيدانغا
كەلگەن. «شىنجاڭ مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى» ژۇرنىلىنىڭ 1985 ـ يىلى
4 ـ سانىدىكى «تاشقورغان ناھىيە جىرغالدىكى كونا تاش قورال دەۋرىنىڭ
ئىزىنى تەكشۈرۈش» دېگەن ماقالىدىكى بايانلار بىلەن تارىم ۋادىسى ۋە ئۇنىڭ
ئەتراپىدىكى ھېسابلانغان لوپنۇر ناھىيىسى، قۇمۇل سەنداۋلىك قاتارلىق جاي-
لاردىكى ئىپتىدائىي كەنت ئىزلىرىدىن تېپىلغان «بىناكارلىق» ئىزلىرى
بۇنىڭغا ئىسپات بولالايدۇ. تارىخىي ماتېرىياللارغا ئاساسلانغاندا، مىلادىيىدىن
بۇرۇنقى 2000 ـ يىلدىن مىلادىيە 5 ـ ئەسىرلەرگىچە يۇرتىمىزنىڭ ھەرقاي-
سى جايلىرىدا سېپىل سوقۇپ، شەھەر ـ قەلئە ياساش بارلىققا كەلگەن.
شەھەر ـ قەلئە ياساش ئىشلىرىدا ياغاچچىلىق، بىناكارلىق ئاساسىي سالماق-
نى ئىگىلەپ، بۇ كەسىپنىڭ تەرەققىياتىنى يەنىمۇ ئىلگىرى سۈرگەن.

كېيىن خەلقىمىز كۆچمەن چارۋىچىلىق تارىخى بىلەن خوشلىشىپ،
مۇقىم ئولتۇراقلىشىپ، دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان، قول ھۈنەرۋەنچى-
لىكنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ، شەھەر دۆلەتلىرىنى قۇرغان. بۇدda دىنىنى
تەرك ئېتىپ، ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلغان. بۇ جەرياندا ياغاچچىلىق
كەسپى يەنىمۇ تەرەققىي قىلىپ، گۈللەنگەن دەۋرنى كۈتۈۋالغان. دېھقانچى-
لىقتا، قاتناش، ترانسپورت ئىشلىرىدا، كۈندىلىك تۇرمۇشتا ياغاچچىلىقنىڭ
ئۆلچەمدىن ئۆلگىلىرىدىن ياسالغان بۇيۇملار ئىشلىتىلىش بىلەن بىرگە،
ئولتۇراق ئۆي، مەسچىت، خانىقالار، مەدرىسە، مەقبەرىلەرنىڭ ئاساسىي گەۋ-
دىسى پۈتۈنلەي دېگۈدەك ياغاچچىلىق بىلەن نامايان بولغان. بولۇپمۇ ئىسلام
بىناكارلىق قۇرۇلۇشلىرى ياغاچ ماتېرىياللىرىنىڭ پۇختىلىقى، نەقىشلىرى-
نىڭ نەپىسلىكى، كۆركەملىكى قاتارلىق خاسلىقلىرى بىلەن داڭ چىقى-
رىپ، بۇ قۇرۇلۇشلارنى مەڭگۈ نۇر چېچىپ تۇرىدىغان ئابىدىگە
ئايلاندۇرغان.

ئالايلى، ھازىر دۇنياغا مەشھۇر بولغان قەشقەر ھېيتگاھ جامەسى، ئاپاق

خوجا مازىرى، مەھمۇد قەشقەرى مەقبەرىسى، تۇرپاندىكى سۇلايمان خوجا مۇنارى، قۇمۇل ۋاڭلىرى قەبرىستانلىقى قاتارلىق مەدەنىيەت يادىكارلىقى ئورۇنلىرىدىكى خانقا، مەسچىتلەر، بىر قىسىم گۈمبەزلەر ياغاچتىن ياسالغان بولۇپ، ئۆزىنىڭ ئاجايىپ كۆركەم، نەپىسلىكى بىلەن ئەجدادلىرىمىزنىڭ يۈكسەك ئەقىل ـ پاراستىنى، ياغاچچىلىقتا ئوخشاش قول ھۈنەرۋەنچىلىك كەسىپلىرىدىكى ئۇستىكارلىقىنى نامايان قىلىپ تۇرماقتا.

2 ـ پاراگراف ياغاچچىلىقنىڭ تۇرمۇشىمىزدىكى ئورنى

تارىختىن بۇيان تۇرمۇشىمىز ياغاچچىلىقتىن، ياغاچ بۇيۇملاردىن ئايرىلماي كەلگەن. ياغاچچىلىقنىڭ تۈرلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، گەرچە ھەممىسىدە ياغاچ ماتېرىيال قىلىنىدىغان، ياغاچچىلىق ئاساسىي لىنىيە بولىدىغان بولسىمۇ، ھەر بىر تۈر ھۈنەر ـ سەنئىتىنىڭ، ئىش ھالقىسىنىڭ، مەھسۇلاتىنىڭ ئوخشاشماسلىقىغا قاراپ مۇستەقىل كەسىپ بولۇپ شەكىل-

لىنگەن. مەسىلەن، ياغاچچىلىقنىڭ تۈرلىرى بولغان قىرمىچىلىق، ساندۇقچىلىق، بۆشۈكچىلىك، قوشۇقچىلىق، ئويمىچىلىق، چالغۇ ئەسۋاب ياساش قاتارلىق كەسىپلەر ئاجايىپ نەپىس سەنئەتلىك ئالاھىدىلىكى بىلەن تۇرمۇشىمىزنىڭ ئايرىلماس تەركىبىي قىسمىغا، دۇنيا مەدەنىيەت خەزىنىسىدىكى فولكلور دۇردانىلىرىگە ئايلانغان.

ھەر بىر ئۇيغۇر پەرزەنتى كىچىكىدىن باشلاپلا، قويۇق ياغاچ ئەسۋابلار مۇھىتىدا چوڭ بولىدۇ، ياغاچچىلىقنىڭ ئاددىي ساۋاتلىرى ئىچىدە ئۆسۈپ يېتىلىدۇ. ئائىلىلەردىكى كۈندىلىك تۇرمۇشتا ئىشلىتىلىدىغان ئىشىك، دېرىزە، تەڭنە، ساندۇق، بۆشۈك، قوشۇق، كارىۋات، كات، ئورۇندۇق، ئىشكاپ، شىرە، دېھقانچىلىقتا ئىشلىتىلىدىغان ھارۋا، كۈرە، ئارا قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ياغاچتىن ئىشلەنگەن بولۇپ، بىزنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇشىمىزدىكى ھەر بىر ئىش ھالقىمىز ياغاچ ئەسۋابلار بىلەن، ياغاچچىلىق بىلەن چەمبەرچاس باغلانغان بولىدۇ. ياغاچسىز تۇرمۇشىمىزنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ. شۇڭا، ھەر بىر ئائىلىدە دېگۈدەك بىرەردىن كەكە، بولقا، ھەرە قاتارلىق سايمانلار بولىدۇ. كىشىلەر كەتمەن، گۈرجەكلەرنى ساپلاش، ئاددىي ئورۇندۇق، جاھازلارنى ياساش قاتارلىق نۇسخىلىق مەشغۇلاتلارنى ئۆزلىرى ئورۇندايدۇ. باللارمۇ قىش كۈنلىرى تىزار، چانا، ۋاللەي كالتىكى ياساش؛ ياز كۈنلىرى شال پارچىلىرىدىن كىچىك ئويۇنچۇق، ئورۇندۇقلارنى ياساش ئىشلىرىنى ئۆزلىرى قىلىپ ئۆگىنىدۇ. دېمەك، ياغاچچىلىق خەل-

قىمىز ئۇچۇن ئەڭ يېقىن، ئەڭ تونۇشلۇق، ئەڭ ئاددىي ھۈنەر - كەسىپ بولۇپ ھېسابلىنىدۇ، ياغاچچىلىقنى ئاسان ئۆگىنىۋالالايدۇ.

3 - پاراگراف ياغاچچىلىقنىڭ تەرەققىياتى

جەمئىيەت تەرەققىياتىنىڭ تېزلىششى، پەن - تېخنىكىنىڭ ئۇچقاندەك راۋاجلىنىشى نەتىجىسىدە مېتال ۋە باشقا تەركىبلەردىن تۈزۈلگەن يېڭىدىن يېڭى مەھسۇلاتلار مەيدانغا كېلىپ، ياغاچ مەھسۇلاتلارغا روشەن خىرىس ئېلىپ كەلدى. ياغاچچىلىقمۇ بىر مەزگىل ئېغىر كرىزىسقا دۇچ كەلدى. لېكىن، كىشىلەر تەرەققىياتنىڭ ھاسىلاتلىرىغا مەلۇم دەرىجىدە تويۇنغان ھەم تەرەققىيات ئېلىپ كەلگەن سەلبىي ئامىللارنىمۇ ھېس قىلغاندىن كېيىن، قايتىدىن ئەنئەنىلەرگە يۈزلىنىپ، ئۆزلۈك ھەققىدە جىددىي ئويلىنىشقا كىرىشتى. بۇنىڭ بىلەن كىشىلەر نەزەرىنى ئەجدادلىرىمىز ئەقىل - پاراسىتىنىڭ جەۋھىرى بولغان ئېسىل ئۆرپ - ئادەتلەرگە، ئەنئەنىۋى ھۈنەر - كەسىپ، تۇرمۇش شەكلى، قەدىمكى بۇيۇم، مەھسۇلاتلارغا تىكىپ، مىللىي مەدەنىيىتىمىزنىڭ قايتا گۈللىنىش ۋەزىيىتىنى شەكىللەندۈردى. مانا ھازىر قاراپ باقساق، ياغاچچىلىققا ئوخشاش ھۈنەر - كەسىپلەر قايتىدىن

جانلىنىش باسقۇچىدا تۇرماقتا.

مەيلى جەمئىيەتنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە تەرەققىي قىلىشىدىن قەتئىينەزەر، تۇرمۇشىمىز مۇقەررەر ھالدا ياغاچتىن، ياغاچ بۇيۇملاردىن ئايرىلالمايدۇ. كىشىلەرنىڭ ھاياتى ياغاچتىن ئايرىلمىغان ئىكەن، ياغاچچىلىق كەسپىمۇ مەڭگۈ ئۆلمەيدۇ. گەرچە ھازىر تۇرمۇشىمىزدىن تەڭنە، ياغاچ نوگاي قاتارلىق بىر قىسىم ياغاچ بۇيۇملار سىقىپ چىقىرىلغان بولسىمۇ، يەنە بىر تەرەپتىن يەنىمۇ كۆپ بولغان ياغاچ مەھسۇلاتلار تۇرمۇشىمىزغا سىڭىپ كىرمەكتە. مەسىلەن، ھازىر يېزىلاردا ياغاچ پېشايۋانلىق، ياغاچ ئايۋانچىلىق، كۆركەم دەرۋازىلىق ئۆيلەرنى سېلىش ئەۋج ئالماقتا. مەيلى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ياغاچ بۇيۇملار ئۆزىنىڭ تەبىئىيلىكى، زىيانسىزلىقى، ئىنسانلارنىڭ سالامەتلىكىگە پايدىلىق ئىكەنلىكى، كۆركەملىكى، چوڭ سۈپەتلىكلىكى، پۇختىلىقى، نەپىسلىكى، ھۈنەر - سەنئەتلىك خۇسۇسىيىتىنىڭ يۇقىرىلىقى بىلەن مەڭگۈ ئالقىشقا ئېرىشىدۇ ۋە ئېرىشمەكتە. بولۇپمۇ يېقىنقى يىللاردىن بۇيان بۇ نۇقتىنى چوڭقۇر تونۇپ يەتكەن خەلقىمىز ياغاچ ماتېرىياللىرىغا قايتىدىن يۈزلىنىپ، ياغاچچىلىقنى يېڭى تەرەققىيات ئىستىقبالىغا ئىگە قىلدى.

بىز دائىم تېلېۋىزور ۋە گېزىت - ژۇرناللاردىن چەتئەللەردە دۇپ، شەمشاد، كامفورا، چىنار، قارىغاي ياغاچلىرىدىن ياسالغان ئېسىل ئۆي جاھازلىرىنى، شىرە، ئورۇندۇقلارنى، پىئانىنو قاتارلىق چالغۇ ئەسۋابلارنىڭ كۆپ ئىش-

لىتىلىدىغانلىقىنى، بۇ بۇيۇملارنىڭ نەچچە يۈز يىللاپ تارىخنى باشتىن كەچۈرگەن بولسىمۇ، پېتىدىن چۈشمەي، يەنە شۇ ئەسلىي ئېسىللىكى، كۆركەم، نەپىسلىكى بىلەن تۇرغانلىقىنى، بۇ خىل بۇيۇملارنىڭ كىمئارتۇق قىلىپ سېتىش بازارلىرىدا يۈز مىڭلاپ، مىليونلاپ ئامېرىكا دوللىرىغا سېتىلىۋاتقانلىقىنى كۆرىمىز. دېمەك، ئاشۇ تەرەققىي تاپقان ئەللەر يېڭى پەيدا بولغان مېتال تۇرىدىكى مەھسۇلاتلارغا قارىغاندا ياغاچ بۇيۇملارنىڭ تەبىئىيلىكىنى، ھەقىقىيلىكىنى، چىنلىقىنى تونۇپ يەتكەن.

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان پارتىيە ۋە ھۆكۈمەت دېھقانلارنىڭ نوقۇل ھالدىكى ئەنئەنىۋى دېھقانچىلىقتا، چەكلىك يەرگە تايىنىۋېلىش، نەزەر دائىرىسى تار، مەدەنىيەت ساپاسى، يېڭىلىقتا ئىنتىلىش روھى تۆۋەن بولۇش، ئادەم كۆپ، تېرىلغۇ يەر ئاز بولۇش، بېكىنمە ھالدىكى تار دائىرىلىك تۇرمۇش چەمبىرىكىدىن قاڭقىپ چىقىپ كېتەلمىگەچكە، ئىدىيە پاسسىپلىقى ئېغىر بولۇش، بېيىش قەدىمى ئاستا بولۇش قاتارلىق ئەھۋاللارغا قارىتا ئېشىنچا ئەمگەكچىلەرنى سىرتقا يۆتكەش، دېھقان ياشلىرىنى شەھەرلەرگە يۈزلەندۈرۈش ئىستراتېگىيىسىنى يولغا قويۇپ، ھەقسىز ھۈنەر - كەسىپ ئۆگىنىش كۇرسلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇپ، دېھقانلارنى مەلىكىلىك ئىشچىلارغا، ھۈنەرۋەن - كاسىپلارغا ئايلاندۇرۇش تەدبىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ دېھقانلارنى بېيىتىش، نەزەر دائىرىسىنى كېڭەيتىش، ئىدىيىسىنى ئازاد قىلىشتىكى ئاقىلانە تەدبىر بولۇپ، ئەنئەنىۋى ھۈنەر - كەسىپلەر قايتىدىن ھاياتىي كۈچكە ئېرىشىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە بۇ خىل تەدبىر دېھقان ياشلىرىنى ھەقىقەتەن گۈزەل ئىستىقبالغا باشلاپ بارالايدۇ.

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى، گوۋۇيۈەن سوتسىيالىستىك يېڭى يېزا قۇرۇش، يېزىلاردا تەۋرىنىشكە چىدامىلىق ئۆي قۇرۇلۇشى ئېلىپ بېرىش چاقىرىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. شەھەر، يېزىلاردا يەنە چىدامىلىق ياغاچلار بىلەن ئۆي بېزەش، ئۆي جاھازلىرىنى ياسىتىش زور ئېقىمغا ئايلاندى. دېمەك، يۇقىرىقىدەك سىياسەت، ئېقىملارنىڭ تۈرتكىسىدە

ياغاچ يېنىك، كۆچلۈك، ئېلاستىكىلىقى ئىگە، سوقۇلۇش ياكى تەۋرەش تەسىرگە چىداملىق، ئىش قوشۇش ئوڭاي، قۇرغاق ھاۋاغا ياكى ئۇزاق تۈرىمۇ چىداشلىق بېرەلەيدىغان بولۇشتەك ئارتۇقچىلىقى ئىگە. لېكىن، ياغاچنىڭ يەنە يېرىلىش، قېيىش، شەكلى ئۆزگىرىش، ئوڭاي ئوت كېتىش-تەك مەلۇم يېتەرسىزلىكلىرىمۇ بار. تۈزۈلۈشى جەھەتتە تەكشى بولماسلى-قى، ھەرخىل يۆنىلىشتىكى كۈچىنىڭ ئوخشىماسلىقى، پۈتىقى بولۇشى قا-رالىق تەرەپلەرمۇ ياغاچنىڭ ئىشلىتىلىش دائىرىسىنى مەلۇم چەكلىمىگە ئۇچرىتىدۇ. ياغاچنى توغرا پەرقلەندۈرۈش، توغرا ئىشلىتىلىش ۋە خۇسۇسى-يەتلىرىنى توغرا ئىگىلەش ياغاچچىلىقتىكى بىلىش زۆرۈر بولغان مۇھىم ساۋات ھېسابلىنىدۇ.

1 ـ پاراگراف   ياغاچنىڭ تۈزۈلۈشى

ياغاچ ئادەتتە دەرەخنىڭ شاخ ـ شۇمبىلىرى ۋە يىلتىزى كېسىپ تاشلان-غاندىن كېيىنكى غول قىسمىنى كۆرسىتىدۇ. ياغاچ — قوۋزاق، ئۆسۈش قە-ۋىتى، ياغاچ قىسمى، پور قاتارلىق بىرقانچە بۆلەكتىن تۈزۈلىدۇ. قوۋزاق — ياغاچنىڭ ئەڭ سىرتقى قەۋىتى بولۇپ، تۈزۈلۈشى قوپال، بوش بولىدۇ، ئوڭاي چىرىيدۇ. پور — ياغاچنىڭ ئەڭ ئىچكى قىسمى، يەنى مەركىزي قىسمى بولۇپ، تەركىبىدە سۇ كۆپ، چۈرۈك بولىدۇ. ياغاچ قىسمى — پور بىلەن قوۋزاق ئارىلىقىدا بولۇپ، ئاساسلىق قىسىم ھېسابلىنىدۇ. بۇ بۆلەكتە نۇرغۇن يىل ھالقىلىرى بار. ياغاچنىڭ توغرا كەسمە يۈزىدىن قارىساق، پورغا يېقىن قىسمىنىڭ يىل ھالقىلىرى زىچراق ئىكەنلىكىنى كۆرگىلى بولىدۇ. بۇ قىسمىنىڭ ھۆللۈكى ئاز، قاتتىق بولۇپ، مەركىزي ياغاچ قىسمى ھېسابلىنىدۇ. قوۋزاققا يېقىن قىسىمدا يىل ھالقىلىرى بەك شالاڭ بولۇپ، سىرتقى ياغاچ قىسمى ياكى سېرىقئەت دېيىلىدۇ. يىل ھالقىلىرى ئىچىدىكى پورغا يېقىن، يۇمشاقراق، رەڭگى سۇس بولغان قىسىم ئەتىيازلىق ئۆسۈش قىسمى ياكى كۆكلىگۈچى قىسىم، قوۋزاققا يېقىن قاتتىق قىسىم، كۈزلۈك ئۆسۈش قىسمى، يەنى قاتقان قىسمى دېيىلىدۇ.

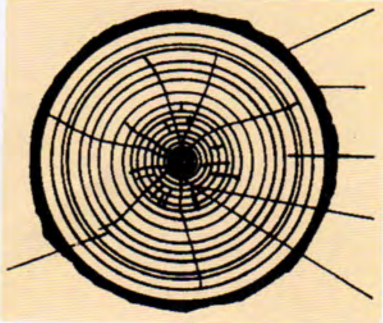

دەرەخلەر ئالاھىدىلىكى ۋە خۇسۇس... يىتىنىڭ ئوخشاشماسلىقىغا قاراپ... يىڭنە يوپۇرماقلىق دەرەخ ۋە كەڭ يوپۇر... ماقلىق دەرەخ دەپ ئىككى چوڭ تۈرگ... بۆلۈنىدۇ. يىڭنە يوپۇرماقلىق دەرەخنىڭ... يوپۇرمىقى ھەم ئىنچىكە، ھەم ئۇزۇن...

بولۇپ، يىڭنىگە ئوخشايدۇ. بۇ خىل دەرەخلەرنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ يوپۇرمىقى يىل بويى دېگۈدەك يېشىل رەڭدە تۇرىدۇ. دەرەخ غولى ھەم ئېگىز، ھەم تىك كېلىدۇ. بۇ خىل دەرەخلەر ئادەتتە سۈپەتلىك ماتېرىيال قىلىپ ئىشلىتىلىدۇ. ئاساسەن تاغلىق رايونلاردا ئۆسىدىغان قارىغاي، ئارچا قاتارلىق دەرەخلەر يىڭنە يوپۇرماقلىق دەرەخ ئائىلىسىگە كىرىدۇ. كەڭ يوپۇرماقلىق دەرەخنىڭ يوپۇرماقلىرى كەڭ بولۇپ، يوپۇرماق تومۇرلىرى تورسىمان ھالەتتە بولىدۇ. كۆپ يوپۇرماق تاشلايدۇ. دەرەخ غولى يىڭنە يوپۇرماقلىق دەرەخلەرنىڭكىدەك تۈز ئەمەس. بۇ خىل دەرەخلەر ئادەتتە تۈزلەڭ رايونلاردا كۆپ ئۆسىدىغان، مۇھىتقا بولغان تەلىپى تۆۋەن، كۆلىمى كەڭ بولغاچقا، ياغاچچىلىقتا ئاساسلىق ئىشلىتىلىدۇ. رايونىمىزدا ئۆسىدىغان ئاق تېرەك، كۆك تېرەك، قاپاق تېرەك، سۆگەت، قارا ياغاچ، ئۈجمە قاتارلىق دەرەخلەر كەڭ يوپۇرماقلىق دەرەخ ئائىلىسىگە كىرىدۇ. ياغاچ ماتېرىياللىرىنى پەرقلەندۈرۈشنى ئۆگىنىشىمىزدىكى مەقسەت ياغاچ ماتېرىياللىرىنى مۇۋاپىق تاللاپ ئىشلىتىشتىن ئىبارەت.

ئۆي جاھازلىرى، چالغۇ ئەسۋابلىرى، ئۆي ـ ئىمارەت زىنىنەت بۇيۇملىرى، ھۈنەر ـ سەنئەت بۇيۇملىرى ياساشتا ياغاچنىڭ رەڭگى، پارقىراقلىقى، ئۈرۈشلىرى ناھايىتى مۇھىم رول ئوينايدۇ. ياغاچ قۇم قەغەز بىلەن سۈرتكەندىن ۋە سىر بەرگەندىن كېيىن تېخىمۇ پارقىرايدۇ. سۈزۈك سىر ياغاچ ئۈرۈشلىرىنىڭ روشەنلىكىنى ئاشۇرىدۇ.

ياغاچنىڭ تۈزۈلۈشى مۇرەككەپ بولغاچقا، بىر تال ياغاچتىن ئوخشىمىغان ئۇسۇل بىلەن ھەر خىل ماتېرىيال كېسىۋېلىنسا، ئۇلاردىكى ئۈرۈشلەرمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. ياغاچنىڭ ئۈرۈشلىرى ياغاچقا ئىش قوشۇشقا بىۋاسىتە تەسىر كۆرسىتىدۇ. شۇڭا بۇنىڭغا ئالاھىدە دىققەت قىلىش كېرەك. ئادەتتىكى ئەھۋالدا مۇنداق بىرقانچە خىل ئۈرۈش بولىدۇ.

1) ئوڭ ئۈرۈشلۈك شال: ياغاچنى پورلىشىش ئۈرۈشىگە پاراللېل يۆنىلىش بويىچە بويىغا تىلغاندا، ئۇنىڭدىن ئوڭ ئۈرۈشلۈك شال چىقىدۇ. ئوڭ

شىنجاڭ داشۆ كۇتۇپخانىسىنىڭ كىتىۋى
新疆大学图书馆藏书

ئۆرۈشلۈك شالىنىڭ يىل ھالقىلىرى تۈز، ئۆرۈش ئارىلىقلىرى تەكشى، قاتتىق بولۇپ، ئوڭاي قېيىشۋالمايدۇ، بۇ خىل شالدىن بىر نەرسە ياساشمۇ ئوڭاي بولىدۇ. رەندە قانداق يۆنىلىشتە سىلىنسا ياغاچ يۈزى تەكشى ھەم سىلىق چىقىدۇ. لېكىن، بۇ خىل شال ئۆرۈش بويلاپ ئوڭايلا يېرىلىپ كېتىدۇ.

2) تەتۈر ئۆرۈشلۈك شال: ياغاچنى يىل ھالقىلىرىغا پاراللېل يۆنىلىشتە

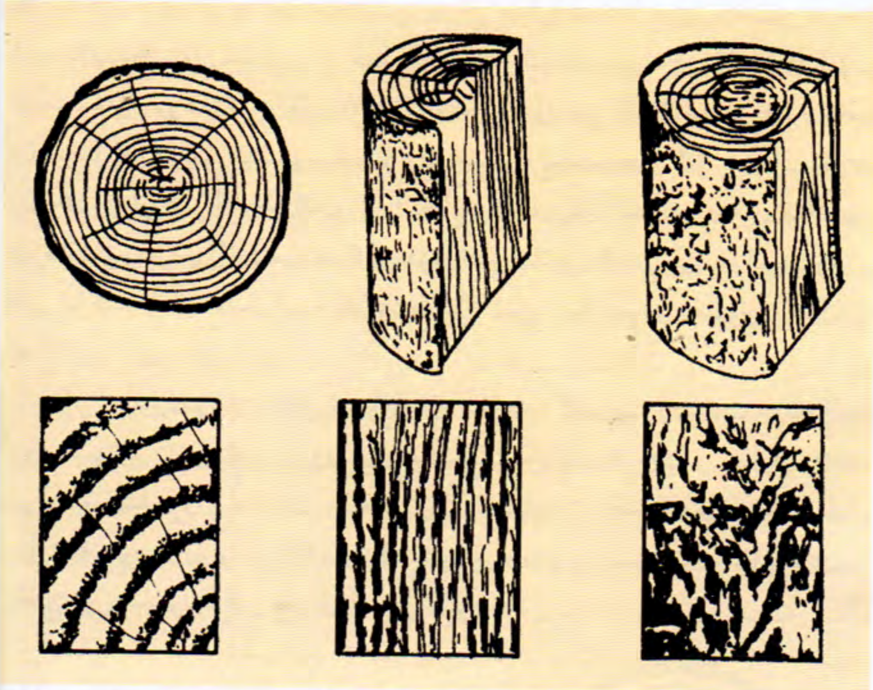

تىلساق، تەتۈر ئۆرۈشلۈك شال چىقىدۇ. بۇ خىل شالنىڭ ئۆرۈشلىرى تاغ چوققىلىرى شەكلىدە بولۇپ، يىل ھالقىلىرىنىڭ ئارىلىقى تەكشى بولمايدۇ، ئوڭاي قېيىشۋالىدۇ، لېكىن ئاسانلىقچە يېرىلىپ كەتمەيدۇ. بۇ خىل شالنىڭ ئۆرۈشلىرى ئەگرى بولغانلىقى ئۈچۈن، رەندىنى ئۆرۈش يۆنىلىشىنى بويلاپ سىلىش كېرەك. ئۇنداق بولمىغاندا رەندە بوغىزىغا پۈزەك قاپلى-

شۇالىدۇ.

③ رەتسىز ئۇرۇشلۇك شال: پۇتاقلىق ياكى باشقا سەۋەبتىن زەخىملەنگەن ياغاچنى قايسى خىل يۆنىلىشتە تىلايلى، ئۇنىڭدىن چىققان شال ئۇيۇشلىرى رەتسىز بولىدۇ. مۇنداق شالغا ئىش قوشقاندا پۇتاقنىمۇ قىرىپ چىقىرىۋېتەلەيدىغان رەندە ئىشلىتىلىشى كېرەك. شۇنداق قىلغاندا تىلىنىك ئۇرۇشلىرى ناھايىتى چىرايلىق چىقىدۇ.

2 ـ پاراگراف ياغاچنىڭ خۇسۇسىيىتى

① ياغاچنىڭ قاتتىقلىقى ــ ياغاچنىڭ قاتتىقلىقى ھەرخىل دەرەخلەردە،

ياغاچنىڭ ئۆچىدا، غولىدا ۋە يانتۇ يۈزىدە ئوخشاش بولمايدۇ. دەرەخلەر ياغى-
چىنىڭ قاتتىقلىقىنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ قاتتىق ياغاچلىق دەرەخ ۋە
يۇمشاق ياغاچلىق دەرەخ، دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ. ياغاچنى كەسكەندە، رەندى-
لىگەندە، تەشكەندە ياكى ياغاچ سۈركىلىش، سىلىكىنىش، ئۈرۈلۈش تەسىرى-
گە ئۇچرىغاندا ئۇنىڭ قاتتىقلىقى ناھايىتى زور رول ئوينايدۇ.

2) ياغاچنىڭ ھۈنەر ـ سەنئەتكە باب كېلىدىغان خۇسۇسىيىتى. ياغاچ
سىرتقى مېخانىك كۈچنىڭ تەسىرىدە رەندىلىنىدۇ، يونۇلىدۇ، ھەرىلىنىدۇ،
قىرىلىدۇ، سىلىقلىنىدۇ، تېشىلىدۇ، يېرىلىدۇ. ياغاچنىڭ بۇ خىل خۇسۇ-
سىيىتى ياغاچنى ئەسلىدىكى ياغاچقا ھەرخىل ئىش قوشۇش ئارقىلىق، ما-
تېرىيالنى ئىستېمال قىممىتىگە ۋە ياساش تەلپىگە مۇۋاپىقلاشتۇرۇش
ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىدۇ.

3 ـ پاراگراف   ياغاچنى قۇرۇتۇش

ياغاچنى كېسىپ، يۆتكەپ، يىغىپ ساقلاش جەريانىدا، شامالداپ ھۆللۈ-
كى ئىلگىرىكىدىن ئازايسىمۇ، لېكىن ياغاچتىكى ھۆللۈك نىسبەت تەلەپ-
دىن خېلى يىراق بولىدۇ. ياغاچنىڭ ھەجىمى چوڭراق بولغاچقا ئوڭاي قۇرۇ-
مايدۇ. بولۇپمۇ سۇدا ئېقىتىپ توشۇلغان ياكى سۇدا ئۇزاق تۇرغان ياغاچ تې-
خىمۇ ھۆل بولىدۇ. شۇڭا كېسىپ ئۆلچەملىك شەكىلگە كەلتۈرگەندىن
كېيىن قۇرۇتۇش چارىسىنى قوللىنىپ، ھۆللۈكىنى مۇمكىن بولغان دائى-
رىگىچە تۆۋەنلىتىشكە بولىدۇ. قۇرۇغان ياغاچ چىرىمەيدۇ، يېرىلمايدۇ، قىيى-
ۋالمايدۇ. يېنىك، كۈچلۈك بولىدۇ. شۇنداقلا رەندىلەش، چىرىشنىڭ ئالدىنى
ئېلىش چارىلىرىنى قوللىنىش ۋە سىرلاش ئوڭاي بولىدۇ.

ياغاچنىڭ قۇرۇشى تېمپېراتۇرا، نىسبىي نەملىك ۋە ھاۋا ئېقىمىنىڭ تېزلىكىگە باغلىق. ئادەتتە تېمپېراتۇرا قانچە يۇقىرى بولسا ياغاچنىڭ قۇرۇشىمۇ شۇنچە تېز بولىدۇ. لېكىن تېمپېراتۇرا بەك يۇقىرى بولۇپ كەتسە، ياغاچنىڭ ئىچى بىلەن سىرتىنىڭ قۇرۇشى ئوخشاش بولمايدۇ - دە، كۆچى كۆرۈنەرلىك دەرىجىدە تۆۋەنلەپ كېتىدۇ.

كېسىپ كېلىنگەن ياغاچنى قوۋزىقىنى سويۇپ كېسىپ، مۇۋاپىق شەكىلگە، مەلۇم چوڭ - كىچىكلىككە كەلتۈرۈپ، قۇرۇق، تەكشى، شامال ئۆتۈشۈپ تۇرىدىغان، ئۆت - چۆپ يوق، سۇدىن يىراق، سايىراق جايغا (تېز قورۇتۇشقا توغرا كەلگەندە ئاپتاپقا قاقلاپ قۇرۇتۇلسىمۇ بولىدۇ) دۆۋىلەپ، ياغاچ تەركىبىدىكى سۇ تەبىئىي پارلىنىش رولى بىلەن تەدرىجىي چىقىرىۋېتىلىدۇ. دۆۋىلەپ قۇرۇتۇش ئۇسۇلى ياغاچنىڭ شەكلى ۋە چوڭ - كىچىكلىكىگە قاراپ تاللىنىدۇ.

ئۈچىنچى باب

ياغاچچىلىق ئەسۋابلىرى ۋە ئۇلارنى ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى

ياغاچچىلىق ئەسۋابلىرى ھەققىدىكى ئاساسىي چۈشەنچىگە ئىگە بولۇش ۋە ئۇلارنى ئىشلىتىش ئۇسۇللىرىنى ئىگىلەش ياغاچچىلىقنى ئۆگىنىشنىڭ ئاساسى. ياسىلىدىغان مەھسۇلاتنىڭ ئوخشاشماسلىقىغا قاراپ، ياغاچچىلىق كەسپىمۇ بىر - بىرىگە ئوخشىمايدۇ. ئۆي - ئىمارەت، ئۈستەل - ئورۇندۇق، ئىشكاپ، كارىۋات قاتارلىق ئۆي جاھازلىرىنى ياسايدىغان ياغاچچىلىق — بىناكارلىق ۋە ئۆي جاھاز ياغاچچىلىقى دەپ ئاتىلىدۇ. بىناكارلىق ۋە ئۆي جاھاز ياغاچچىلىقىمۇ چوڭ ياغاچچىلىق ۋە ئۇششاق ياغاچچىلىق، دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ. بىناكارلىق ياغاچچىلىقى چوڭ ياغاچچىلىق، ئۆي جاھاز ياغاچچىلىقى، ئۇششاق ياغاچچىلىق دەپ ئاتىلىدۇ.

1 - پاراگراف سىزىش ئەسۋابلىرى

ياغاچتىن مەلۇم شەكىل ۋە نىسبەتتىكى قۇرۇلما ياكى بۇيۇملارنى ياساشتا ئەڭ ئالدى بىلەن ئۆلچەش، يەنى سىزىش ئېلىپ بېرىشقا توغرا كېلىدۇ. سىزىش ياغاچچىلىقتىكى دەسلەپكى، شۇنداقلا ئەڭ مۇھىم مەشغۇلات بولۇپ، بۇ ياغاچچىدىن مول تەجرىبە، ئوچۇق زېھنىي قۇۋۋەت، ئۆتكۈر كۆز بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە سىزىشنىڭ مۇقەددىمىسى «قارا كۆرۈش» تە بولۇپ، ياغاچچى ئالدى بىلەن قولىدىكى بىر پارچە ياغاچ ياكى

تاختاينى كۆزگە ئۇدۇللاپ يانتۇ تۇتۇپ، ياغاچنىڭ قىيسىق ـ تۈزلۈكىنى، ئويمان ـ چوڭقۇرىنى بىلەلەيدىغان بولۇشى كېرەك. بۇ ياغاچچىلىقتىكى ناھايىتى مۇھىم ھالقا بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

سىزىشتا سىزىش ئەسۋابلىرىنىڭ بولۇشى زۆرۈر. ياغاچچىلار ئىشلىتىدىغان سىزىش ئەسۋابلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ئادەتتە تۈز مېتىر، قاتلىما مېتىر، قارىلىق، ئەگرى سىزغۇچ، قىيپاش سىزغۇچ، سىركۇل، خەتكۈچ قاتارلىقلار كۆپرەك ئىشلىتىلىدۇ.

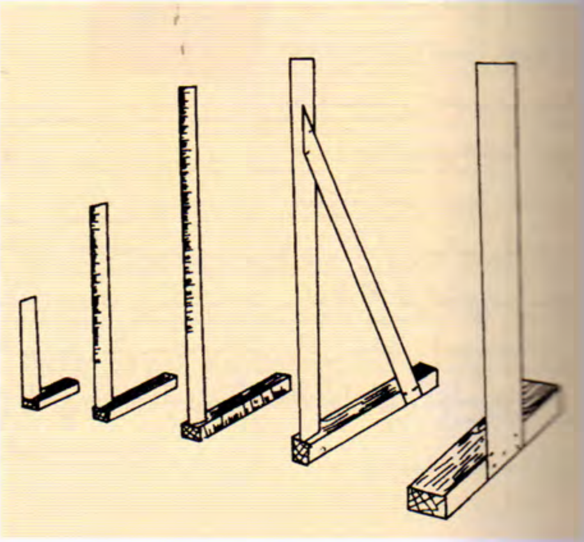

1) تۈز مېتىر — تۈز سىزىق سىزىشتا ئىشلىتىلىدىغان مېتىر بولۇپ، مېتىر سىستېمىسىدىكى شەھەر ـ بازار ئۆلچەم سىستېمىسىدىكى مېتىرلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ھېسابلاش ياكى ياساشنى بىرلىككە كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئادەتتە مېتىر قوللىنىلىدۇ. ئۇلارنىڭ بىرلىكى ۋە يېزىلىشى مۇنداق بولىدۇ:

1 مېتىر= 10 دېسىمېتىر = 100 سانتىمېتىر= 1000 مىللىمېتىر

2) قاتلىما مېتىر — قاتلىنىدىغان مېتىر بولۇپ، بۇنى ئېلىپ يۈرۈش، ئىشلىتىش ئوڭاي بولغاچقا ياغاچچىلار كۆپرەك ئىشلىتىدۇ. يەنە بىرى يۇگىمە پولات مېتىر بولۇپ، بۇنىڭ بىر مېتىر، ئىككى مېتىر ۋە ئۈچ مېتىرلىقلىرى بار. ئىشلىتىشكە ئەپلىك، بەلگىلىرى ئېنىق، ئۆلچەملىك.

3) ئەگرى سىزغۇچ — ئەگرى سىزغۇچ ياغاچچىلارنىڭ سىزىق سىزىش ۋە ماتېرىيالنىڭ ئۆلچەمگە لايىق ياكى لايىق ئەمەسلىكىنى ئۆلچەشتىكى مۇھىم ئەسۋابى. ئۇ سىزغۇچ ۋە دەستىدىن تۈزۈلىدۇ. قومۇش قەلەمنى سىزغۇچقا تىرەپ سىرىغاندا تۈز سىزىق سىزىلىدۇ. ئەگرى سىزغۇچ دەستىسىدە ئۇزۇنلۇق ئۆلچەم بىرلىكى بولۇپ، ماتېرىيالنى ئۆلچىگىلى بولىدۇ. سىزغۇچ بىلەن دەستە ئارىلىقىدىكى بۇلۇڭ 90 گرادۇس بولىدۇ. ئەگرى سىزغۇچ ئادەتتە ماتېرىيال يۈزىنىڭ تەكشى ياكى تەكشى ئەمەسلىكىنى تەكشۈرۈشتە، رەندىلەنگەن ياغاچ بۇرجەكلىرىنىڭ تەڭ بولغان-بولمىغانلىقىنى تەكشۈرۈشتە كۆپرەك ئىشلىتىلىدۇ.

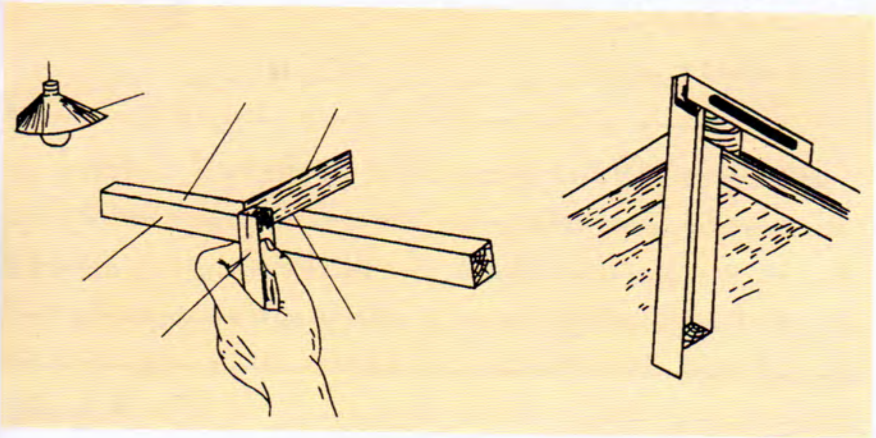

4) قىيپاش سىزغۇچ ــ بۇ رامكا تىپىدىكى جاھازلارنىڭ بۇلۇڭلىرىنى سىزىشقا ئىشلىتىلىدۇ. تۈزۈلۈشى ئەگرى سىزغۇچقا ئوخشاپ كېتىدۇ. پەقەت ئۇنىڭ قىيپاش تەرىپىلا ئارتۇق بولىدۇ. قىيپاش سىزغۇچنىڭ يانتۇ تەرىپى بىلەن قالغان ئىككى تەرىپى ئارىسىدىكى بۇلۇڭ 45 گرادۇس بولىدۇ. شۇڭا 45 گرادۇسلۇق قىيپاش دەپمۇ ئاتىلىدۇ. قىيپاش سىزغۇچ پولاتتىنمۇ، ياغاچتىنمۇ ياسىلىدۇ. ياغاچتىن ياسالغىنى يېنىك، ئىشلىتىشكە ئېپلىك بولىدۇ. لېكىن ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن شەكلى ئۆزگىرىپ كېتىدۇ. پولاتتىن ياسالغانلىرى چىداملىق، توختاملىق بولۇپ، سىزىق سىزغاندا بىر قەدەر مۇقىم تۇرىدۇ. لېكىن ئېغىرراق، قىشتا قولنى توڭلىتىدۇ.

5) ھەرىكەتلىك قىيپاش سىزغۇچ ــ ياغاچ قۇرۇلمىلار يەكى بۇيۇملارنىڭ بۇلۇڭلىرى ھەممىشە بىر خىل ياسالمايدۇ. بۇنداقتا ھەرىكەتلىك قىيپاش سىزغۇچ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. ھەرىكەتلىك قىيپاش سىزغۇچ پولاتتىنمۇ، ياغاچتىن-

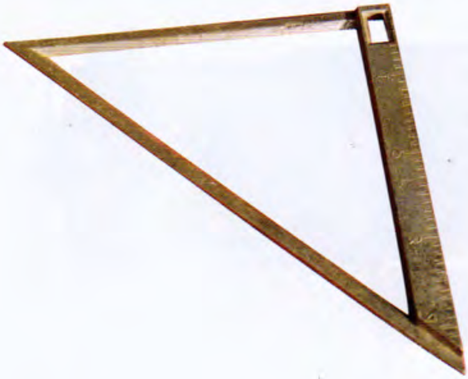

ياغاچچىلىق تېخنىكىسى

مۇ ياسىلىدۇ. ھەرىكەتلىك قىيپاش سىزغۇچ دەستە ۋە سىزغۇچتىن تۈزۈلىدۇ. سىزغۇچ دەستىسىگە ھەرىكەتچان گايكا ئورنىتىلغان بولۇپ، گايكا ئارقىلىق سىزغۇچنى خالىغانچە يۆتكەشكە بولىدۇ. بۇ ئىشلىتىش ئىنتايىن قۇلاي ئەسۋاب.

6) ياغاچ سىزغۇچ — ياغاچچىلاردا ئۆزلىرى ياسىۋالغان يەنە بىر ئالاھىدە ياغاچ سىزغۇچ بولىدۇ. بۇ سىزغۇچنىڭ شەكلى U شەكلىدە بولۇپ، پاراللېل ئىككى تۈز ياغاچتىن تەركىب تاپىدۇ. بۇ سىزغۇچ ئاساسلىقى ئۆزئارا چېتىشتۇرۇلىدىغان شاللارنىڭ ئىسكىنىدە ئويۇلغان تۆشۈكچىلىرىنى ئۆلچەش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. مەسىلەن، كارىۋات، ئورۇندۇقلارنىڭ پۇتىنى ياساپ، بىر - بىرىگە كىرىشتۈرۈپ، تۆشۈكلەرگە كىرگۈزۈشتە پەگەز تۆشۈكىنى مۇشۇ سىزغۇچتا ئۆلچىۋېلىپ، ئاندىن مۇۋاپىق كەلسە كىرگۈزىدۇ.

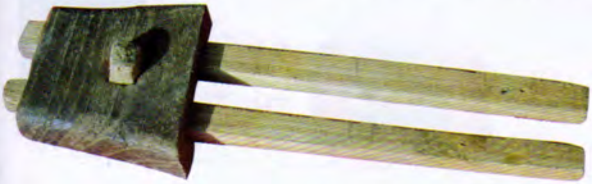

7) قارىلىق — قارىلىق تانا سىلىشتا كەم بولسا بولمايدىغان ئەسۋاب. شۇنداقلا ئېلىمىزنىڭ قەدىمكى كەشپىياتلىرىنىڭ بىرى. ئۇنىڭ تۈزۈلۈشى ئاددىي، ئۆزى يەڭگىل، ئىشلىتىشكە ئەپلىك بولۇپ، قارىلىق كۆتىكى، غالتەك، دۈۋەت ۋە قەلەمدىن تۈزۈلگەن بولىدۇ. قارىلىقنى ئىشلىتىشتە ئاۋۋال تانا ئۇزۇنلۇقى بەلگىلىنىپ، ياغاچنىڭ ئىككى ئۇچىغا تۇتۇلىدۇ. ئاندىن بوش سوزۇپ قويۇۋېتىلىدۇ.

ئۇنىڭ بىلەن ياغاچنىڭ ئۈستىدە قارا سىزىق پەيدا بولىدۇ. ئىشلىتىلمەكچى بولغان ياغاچ مۇشۇ سىزىق بويىچە كېسىلىدۇ.

8) خەتكۈچ ــ خەتكۈچ ياغاچقا پاراللېل سىزىقلارنى سىزىشتا ئىشلىتىلىدىغان ئەسۋاب بولۇپ، ئۇزۇنلۇقى 10 سانتىمېتىردىن 30 سانتىمېتىرغىچە، كەڭلىكى 2 سانتىمېتىردىن 3 سانتىمېتىرغىچە بولغان بىر تال تاختىدىن ياسىلىدۇ. ئۇنىڭ ئوتتۇرىسى ياكى ئۇچىدا بىر تىرەش تاپىنى، قىرىدا ھەرىنىڭ چىشلىرىغا ئوخشاش چىشلىرى بولىدۇ. چىش بىلەن تاپاننىڭ ئارىلىقى سىزىق بىلەن ياغاچ قىرىنىڭ ئارىلىقىغا قاراپ بەلگىلىنىدۇ.

2 ـ پاراگراف   باشقا زۆرۈر ئەسۋابلار

1) ئاسما ــ ماتېرىيال يۈزىنى گورىزونتال ھالەتتە تۈرغۈزۈش ئۈچۈن كىچىككىنە بىر نەرسىنى يىپقا باغلاپ ساڭگىلىتىپ، ئاندىن ئەگرى سىزغۇچ ئارقىلىق ئاسما يىپ بىلەن تىك سىزىق ھاسىل قىلغان سىزىقنى تېپىمىز. بۇ تىك بۇلۇڭنى ھاسىل قىلغان سىزىقنىڭ ئۆزى گورىزونتال سىزىق بولىدۇ. لېكىن بەزى جايلاردا ئارىلىق بەك يىراق بولغاچقا، يۇقىرىقى ئۇسۇلنى قوللىنىپ، توغرا ئۆلچەپ چىقىش قىيىن بولىدۇ. بۇ خىل ئەھۋالدا ئاسما بىلەن ئۆلچىسەكمۇ بولىدۇ. ئاسمىنىڭ تۈزۈلۈشى ئاددىي بولۇپ، ياساش ئوڭاي.

2) شىپىڭ (تەڭشەك) ــ بۇ تەرەققىياتنىڭ مەھسۇلى بولغان يېڭى تېخنىكىلىق ئۆلچەش ئەسۋابى بولۇپ، تۈپتۈز مىس قۇرۇلمىدىن تەركىب تاپىدۇ. بۇ قۇرۇلمىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ۋە ئىككى بېشىدا ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا

سىماب سۈيۈقلۇقى بار بولۇپ، شىپىلڭ
ياغاچلارنىڭ، تاملارنىڭ ھەر قايسى بۇ-
لۇڭلارنىڭ تۈزلۈكىنى كۆرۈش ئۈچۈن
ئىشلىتىلىدۇ. تامنىڭ ئۈستىگە شى-
پىڭنى قويساق، ئوتتۇرىدىكى سىماب
سۈيۈقلۇقى مەركىزىي نوقتىدا تۇرسا،
تام تۈز بولغان بولىدۇ. بۇلۇڭلارنى كۆ-
رۈشتە، ئىككى باشتىكى سىماب سۈيۈق-
لۇقىغا يۈقىرىقى پرىنسىپ بويىچە
قاراپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

3) ئۈشكە ـــ ياغاچچىلار تۆشۈك تې-
شىشكە ئىشلىتىدىغان ئەسۋاب بولۇپ،
ئىلگىرىكى يىللاردا ئەنئەنىۋى شەكىل-
دىكى تاسمىلىق ئۈشكە، كېيىنرەك
كالۇۋرات، بۇرمىلىق ئۈشكە قاتارلىقلار
ئىشلىتىلگەن. ھازىر ئومۇمىيۈزلۈك
توك ئۈشكىسى ئىشلىتىلىدۇ. توك
ئۈشكىسى تاپانچا شەكىللىك دەستە،
ئىككى تۇتقۇچ ۋە تىغدىن تەركىب تاپ-

مۇ. ئۇشكە تىغىنىڭ ئۆلچىمى ھەرخىل بولۇپ، ئۇشكىگە ئالماشتۇرۇپ سال‐
ـلى، بۇ ئارقىلىق چوڭ ـ كىچىك تۆشۈكلەرنى تەشكىلى بولىدۇ.

4) بولقا ــ بولقىنىڭ تۈرلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، مىخ ئۇرۇش، مىخ سۇغۇرۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. ياغاچچىلار مىخ سۇغۇرۇش ئۈچۈن ئاچى‐ ـلىق بولقا ئىشلىتىدۇ.

5) تانا ــ تانا ئادەتتە ـلىما ئېسىش، بىنا‐ كارلىق ياغاچچىلىقىدا ئىشىك ـ دېرىزە ئورۇن‐ لىرىنىڭ تۈزلۈكىگە كاپالەتلىك قىلىش قا‐ تارلىقلار ئۈچۈن ئىش‐ لىتىلىدۇ.

6) شىنا — ياغاچ پارچىلىرىنى چېپىش، ئۇچلاش ئارقىلىق ياسالغان ياغاچ مىخ بولۇپ، ئاساسلىق ھەرخىل چېتىقلارنىڭ يې-نىغا قىستاپ ئۇرۇلۇپ، چېتىقنىڭ مۇستەھ-كەملىكىگە، پۇختىلىقىغا كاپالەتلىك قىلى-نىدۇ.

7) قىسقۇچ — ئىككى شالنى ياكى مەلۇم بۆلىكىنى ئۆزئارا ئۈستى - ئۈستىگە قىلىپ چېتىشقا توغرا كەلگەندە، شالنىڭ ئۆزئارا تەۋرىنىپ، قېيىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن ئىككى قىسقۇچ بىلەن قىسىپ قويۇلۇپ، ئاندىن چېتىلىدۇ.

8) چىباڭ (يەللىك) — بۇمۇ تەرەققىيات-نىڭ مەھسۇلى بولغان ئاپتوماتىك مىخ قېقىش ئەسۋابى بولۇپ، بۇنىڭ پرىنسىپى توك ئارقىلىق يەلنىڭ بېسىمى بىلەن مىخ قېقىشتىن ئىبارەت. بۇ ئاساسلى-قى پەنەركە مىخلاش، بارلىق ئۇششاق مىخ-لارنى ئۇرۇشقا ئىش-لىتىلىدۇ. چىباڭنىڭ مەيدانغا كېلىشى يا-غاچچىلارنىڭ ۋاقتىنى زور دەرىجىدە تېجەپ، ئىش سۈرئىتىنى يۇ-قىرى كۆتۈردى. بۇرۇن-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

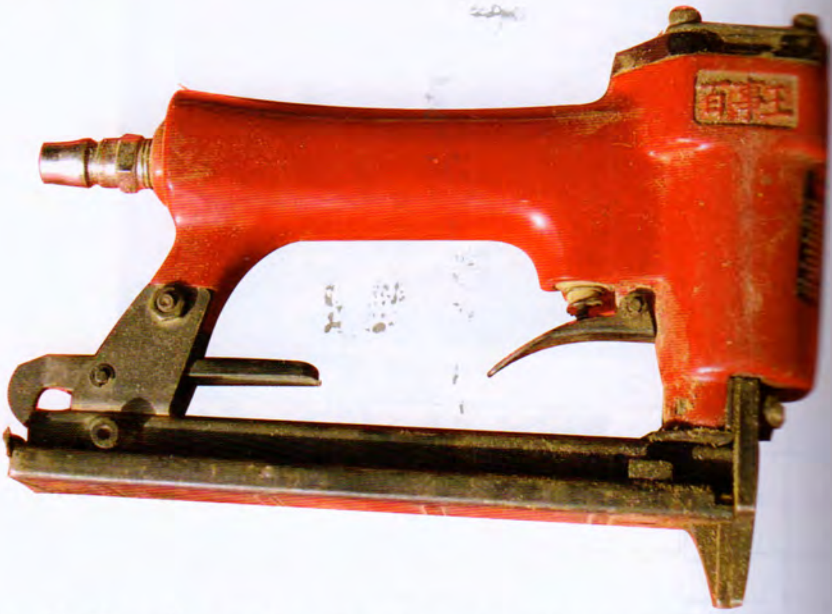

ىشىدىك ھەر بىر تال ئۇششاق مىخنى بولقا بىلەن ئايرىم ـ ئايرىم ئۇرۇش ھا-
لىتىگە خاتىمە بېرىلىپ، مىخ ئۇرۇش مەشغۇلاتىنى چىباڭ بىلەن تېز سۈر-
ئەتتە تاماملايدىغان ھالەت شەكىل-
لەندى. ئادەتتە چىباڭنىڭ باھاسى
سۈپىتىنىڭ يۇقىرى ـ تۆۋەنلى-
كىگە قاراپ، 400 يۈەندىن 500

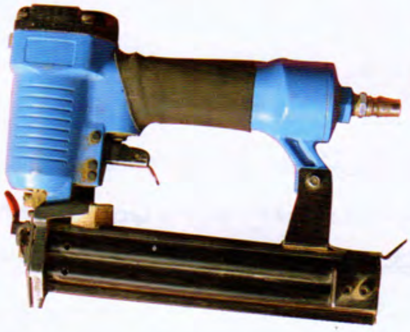

يۈەنگىچە بولىدۇ.

9) مىخ تاپانچىسى ــ ئىشلىتىلى-
ىغان مىخنىڭ ئوخشىماسلىقىغا

قاراپ مىخ تاپانچىسىنىڭ تىپىمۇ ئوخشىمايدۇ. لېكىن شەكلى، ئىشلىتىلىش پرىنسىپى ئاساسەن ئوخشىشىپ كېتىدۇ. مىخنىڭ چوڭ - كىچىكلىكى ئوخشاش بولمىسىمۇ، شەكلى كىتاب، ماتېرىيال تۆپلەيدىغان مىخلىغۇچ مىخنىڭ شەكلىگە ئوخشىشىپ كېتىدۇ. مىخ تاپانچىسىدا ئادەتتە چىباڭغا ئۇلاپ مەشغۇلات ئېلىپ بېرىلىدۇ، مىخ ئۇرغاندا قاتتىق ئاۋاز چىقىدۇ.

3 - پاراگراف ھەرىدەش ئەسۋابلىرى ۋە ھەرىدەش ئۇسۇللىرى

1. ھەرىدەش قائىدىسى

ھەرە ياغاچچىلىقتا ئەڭ كۆپ ئىشلىتىلىدىغان ئەسۋاب بولۇپ، بىر ھېسابتا ھەرىنى ياغاچچىلىقنىڭ سىمۋولى دېسىمۇ بولىدۇ. ھەرە ياغاچنى ئاساسەن چىشى ئارقىلىق كېسىدۇ. چىش ھەرە تىغىنىڭ ئۆزىدىن چىقىرىلىدۇ. تىغ چىشنى تۇتۇپ تۇرۇش ۋە يېڭىدىن چىش تولۇقلاش رولىنى ئوينايدۇ.

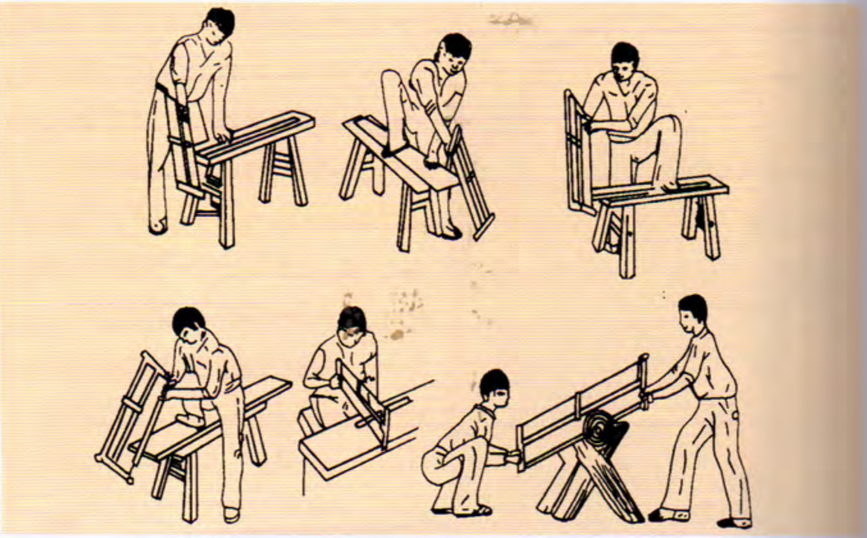

ياغاچ ھەرىدەلگەندە، ھەرىنىڭ بېسىمى ئارقىلىق كېسىلىپ، ياغاچ كېپەك-
لىرى ھاسىل بولىدۇ ۋە كېپەك سىرتقا چىقىرىلىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممى-
سى ھەرە چىشىنىڭ رولى ئارقىلىق بولىدۇ. ياغاچنى ھەرىدىگەندە ھەرىنىڭ
تېز ياكى ئاستا سىلجىشى، ئادەمنى ھاردۇرۇش ـ ھاردۇرماسلىقى، چىشى-
نىڭ ئاجىز ـ كۈچلۈك بولۇشى، ئوڭاي گاللىشىشى ياكى ئۇزاق چىدىشى، ھە-
رىمۇ سۈپىتىنىڭ ياخشى بولۇشى، ھەرە تىغىنىڭ شەكىل ئۆزگەرتىشى —
مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى ھەرە چىشىنىڭ بىۋاستە تەسىرىگە ئۇچرايدۇ.

2. ھەرە تۈرلىرى ۋە ئۇنىڭ تۈزۈلۈشى

ھەرىنىڭ تۈرلىرى ناھايىتى كۆپ. ھەرە كېسىش يۆنىلىشىگە قاراپ
تۈز(توغرا) كېسەر ھەرە ۋە ئەگرى(ئويما) كېسەر ھەرە دەپ ئىككىگە بۆلۈنە-
دۇ. تۈز كېسەر ھەرە تۈز يۆنىلىش بويىچە كېسىدىغان ھەرە بولۇپ، بۇنى يا-
غاچچىلار ئەڭ كۆپ ئىشلىتىدۇ؛ ھەرىدىگەندە ئەگرى يۆنىلىش بويىچە سىل-
جىيدىغان ياكى يۆنىلىشى كۆپ ئۆزگىرىدىغان ھەرە ئەگرى كېسەر ھەرە دې-

يىلىدۇ. ھەرە ئىشلىتىلىش ئورنىغا قاراپ توغرا كېسەر ھەرە ۋە تىلما ھە-رىگە بۆلۈنىدۇ. ياسىلىشىغا قاراپ تۇرۇم ھەرىسى، جادۇ ھەرە، قول ھەرىسى، سىم ھەرە، بۇرۇچ ھەرە قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ.

ئادەتتە قاتتىق، ھۆل ياغاچلار كەڭ چەپرازلىق ھەرىدە؛ يۇمشاق، قۇرۇق ياغاچلار تار چەپرازلىق ھەرىدە كېسىلىدۇ. چوڭ ياغاچلار كەڭ چەپرازلىق چوڭ چىشلىق ھەرىدە، كىچىك ياغاچلار تار چەپرازلىق كىچىك چىشلىق ھەرىدە كېسىلىدۇ. تۈز كەسكەندە كەڭ تىغلىق ھەرە، ئەگرى كەسكەندە تار تىغلىق ھەرە ئىشلىتىلىدۇ.

ھەرىنىڭ ياغاچچىلىق مەشغۇلاتىدىكى سالمىقى زور بولغاچقا، بۇرۇن يا-

غاچچىلىقتا شاگىرتقا
كىرگەن ياشلارنىڭ كۆپىن
چە ۋاقتى ھەرە تارتىش
بىلەن ئۆتەتتى. ھەتتا ھەر
تارتىشتىن زېرىكىپ، شا
گىرتلىقتىن قاچىدىغان
ياغاچچىلىقنى ئۆگىنىش

تىن رايى قايتىدىغان ئەھۋاللارمۇ كۆپ ئىدى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان توك ھەرىسىنىڭ مەيدانغا كېلىشى بىلەن بۇ خىل ھالەتتە زور ئۆزگىرىش بولدى. دېھقانلارنىڭ ئىقتىسادىي سەۋىيىسىنىڭ بارا ـ بارا يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشى بىلەن ھەربىر كەنت، مەھەللىلەردە بىر ـ ئىككىدىن ھەرە زاۋۇتلىرى قۇرۇلۇپ، مەخسۇس ياغاچ تارتىپ بېرىش كەسپىنى يولغا قويدى.

توك ھەرىسىنىڭ تۈرلىرىمۇ خېلى كۆپ بولۇپ، دەرەخ كېسىشتە ئىشلىتىلىدىغان، بىر ئادەم مەشغۇلات قىلىدىغان ھەرىكەتچان ـك ھەرىسى ئىلگىرىكى دەرەخ كېسىش ئاۋارىچىلىكىنى زور دەرىجىدە ئا- ـيتتى. يەنە، تاسمىلىق توك ھەرىسى ھەرە زاۋۇتى ئىلگىرىكى كۈنلەپ ـقىت سەرپ قىلىپ، شال تارتىدىغان مۇشكۇلچىلىكنى زور دەرىجىدە ئاساس- ـتۇردى. يۇمىلاق توك ھەرىسى كىچىك شاللارنى تىلىشنى قۇلايلاشتۇر- ـى. ھازىر ياغاچچىلار تېرەكنى كېسىپ، قۇرۇتقاندىن كېيىن ياكى بىۋاسى- ـ ھەرە زاۋۇتىغا ئەكىرىپ ئۆزىنىڭ ئېھتىياجى بويىچە، كېسىپ تىلدۇ- ـۈپ، شالغا ئايلاندۇرغاندىن كېيىن، ئاندىن ياغاچچىلىق مەشغۇلاتىنى باش- ـيدۇ. ھەرە زاۋۇتى تاسمىلىق توك ھەرىسىدىن تەركىب تاپقان بولۇپ، ـرقانداق چوڭ، قاتتىق چوماق، يىلتىزلىق ياغاچلارنىمۇ ئۇرۇلغان قارا ـزىق بويىچە ئۆلچەملىك شالغا ئايلاندۇرۇپ بېرەلەيدۇ. بۇ ياغاچچىلارغا ـور قۇلايلىقلارنى ئېلىپ كېلىدۇ.

3. ھەرخىل ھەرىلەرنىڭ ئىشلىتىلىشى

ھەرخىل ھەرىلەرنىڭ ئىشلىتىلىش ئۇسۇلى ھەرخىل بولىدۇ. بۇ يەردە ئاساسلىقى تۈرۈم (توغرا كېسەر) ھەرىنىڭ ئىشلىتىلىش ئۇسۇلىنى تونۇشتۇرىمىز. تۈرۈم ھەرىسى بىلەن ياغاچ ھەرىدىگەندە، ھەرە بەزىدە بىر قولدا، بەزىدە ئىككى قولدا تۇتۇلىدۇ. ئەگەر كېسىش يۆنىلىشى بويىچە ئايرىشقا توغرا كەلسە، توغرىسىغا كېسىش ۋە بويىغا تىلىش دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ.

1) بىر قول بىلەن توغرىسىغا كېسىش — ياغاچنى ھەرىدىگەندە سول پۇت ئۇچىنى ئۇدۇل قارىتىپ، ئالدىغا چىقىرىمىز. ئوڭ پۇت بىلەن بەدەن يۆنىلىشى ئارىسىدىكى بۇلۇڭ ئاساسەن 45 گرادۇس بولىدۇ.

ھەرىنى كۆچەپ ئىتتىرگەندە، ئارقا پۇتىنىڭ تاپى-
نىنى سەل كۆتۈرۈپ بەدەن كۆچىنى يىغىمىز،
لېكىن ھەرىنى كۆچەپ تارتقاندا ئالدى پۇتىنىڭ
ئۇچىنى كۆتۈرمەسلىكىمىز كېرەك. ھەرە تارتقان-
دا ماتېرىيالنى سول قولدا، ھەرە سېپىنى ئوڭ
قولدا تۇتۇش بىلەن يالغۇز قولنىڭ كۈچىگىلا
ئەمەس، بەلنىڭ كۈچىگىمۇ تايىنىپ پۈتۈن
كۈچنى ئىشقا سېلىش، قول بەدەننىڭ ھەرىكە-
تىگە ماسلىشىشى كېرەك. ھەرىنى تارتقاندا
بەدەن كۆتۈرۈلىدۇ، ئىتتىرگەندە ھەرە تۆۋەنگە بې-
سىلىدۇ. ھەرە تارتقاندا بەدەننى ئارقا ـ ئالدىغا ھە-
رىكەتلەندۈرۈپلا قالماي، بەلنىڭ يۇقىرىسى
ئىككى تەرەپكە سەل ھەرىكەتلەندۈرۈلسە، كۈچمۇ
تېجىشى ھالدا ئاشىدۇ. ھەرە سائەت مايانىكىغا ئوخشاش ئاخىرقى چە-
شىغىچە ئىتتىرىلىشى ياكى تارتىلىشى كېرەك. «ئىتتىك تۈگمەن ئېزەر
ئىستا، ھەرە ماڭسا ئاقار تامچا» دېگەن تەمسىلنىڭ مەنىسى ئەنە شۇ. ھەرد-
ىشكە باشلىغاندا، ھەرىنىڭ سىرتقا چىقىپ كەتمەسلىكى ياكى بەدەننى
زەخىملەندۈرۈپ قويماسلىقى ئۈچۈن سول قول باشمالتىقىنىڭ ياكى بىگىز
يارماق تىرنىقى سىزىقنىڭ سول تەرىپىگە قويۇلۇپ، ھەرە تىغى توساپ تۇ-
رۇلىدۇ. ھەرە تىغى ياغاچ ئىچىگە كىرىپ بولغاندىن كېيىن سەكرەپ
كېتىپ قولنى زەخىملەندۈرۈپ قويماسلىقى ئۈچۈن، سول قولنىڭ بىگىز
يارىقى بىلەن كېسىلگەن يېرىقنىڭ ئۈستى بېسىپ تۇرۇلىدۇ. ھەرە ئىچ-
كىرىلەپ كىرىپ ـ چىقىپ كېسەلمىگۈدەك ھالەتكە يەتكەندە قول تارتىۋې-
لىنىسىمۇ بولىدۇ.

2) ئىككى قوللاپ توغرىسىغا كېسىش ـــ ياغاچنى ئىككى قوللاپ توغرد-
سىغا كەسكەندە، ئاساسەن بىر قولدا توغرىسىغا كەسكەن قىياپەتتە تۇرۇلە-

دۇ. هەرە ئىككى قولدا تۇتۇلغىنى ئۈچۈن، بەدەننىڭ تۇتۇش ئورنى بولۇڭدا
سەل ئۆزگىرىش بولىدۇ. هەرە تىغى ئوڭ كۆكرەككە توغرىلاپ تارتىلىدۇ
ياكى ئىتتىرىلىدۇ. ئاساسەن ئوڭ قول كۈچەيدۇ، سول قول ياردەملىشىدۇ.
بىر قول ئارقىلىق هەرىدىگەندە بەل يۇقىرىسىنىڭ هەرىكىتىگە تايىنىلىدۇ.
ئىككى قول بىلەن هەرىدىگەندە ئاساسەن بەدەننىڭ بېسىش كۈچىگە، بولۇپ-
مۇ بەلنىڭ كۈچىگە تايىنىلىدۇ.

3) ئىككى قوللاپ تىلىش — بۇ خىل تىلىش «موكىسىمان هەرىدەش»
دەپمۇ ئاتىلىدۇ. بۇ ئىككى قوللاپ توغرا كەسكەنگە پۈتۈنلەي ئوخشىمايدۇ. يا-
غاچنى ئىككى قوللاپ ياكى بىر قوللاپ تىلغاندا قايسى قىياپەتتە تۇرۇشنى
بىلىۋېلىش بىرقەدەر قىيىن. دۇرۇس تۇرمىغاندا ياخشى هەرىدىگىلى بولماي-
دۇ ياكى ياغاچ قىڭغىر كېسىلىپ قالىدۇ ۋە ياكى هەرە سىزىقتىن چىقىپ

كېتىدۇ. بۇ ئۇسۇلدا ھەرە تارتقاندا، ئادەمنىڭ تۇرۇش قىياپىتى مۇنداق بولىدۇ: ھەرىدىلىدىغان ياغاچ مۇۋاپىق ئېگىزلىكتىكى ئاچا ياغاچ ياكى ئورۇندۇق ئۈستىگە قويۇلۇپ ئوڭ پۇت ياغاچقا، سول پۇت يەرگە دەسسەيدۇ. ئوڭ قولدا ھەرە سېپى، سول قولدا قۇلاق بىلەن تىغنىڭ تۇتاشقان يېرى تۇتۇلىدۇ (تىلما تۇرۇم ھەرىسىنىڭ قۇلاق بىلەن تىغ تۇتاشقان يېرىگە بىر قەۋەت لاتا ئورىۋالساق ياكى ياغاچ بېكىتىۋالساق قولنى ئاغرىتمايدۇ). ھەرە تارتقاندا ھەرە تىغى پۇتىنىڭ ئىچ ئۇشۇقى، تىز، بېغىش، جەينەكلەر بىر تەكشىلىكتە ھەرىكەتلىنىشى كېرەك. باشنى ئالدى ـ ئارقىغا، ئوڭ ـ سولغا ئېگىۋالماستىن بەدەننىڭ ئېغىرلىق مەركىزىگە تىك تۇتۇپ، سىزىقتىن كۆز ئۈزمەي

تۇرۇش كېرەك. ھەرىنى يۆنىلىشىنى يوقاتماي سىزىق بويلىتىپ، بىر خىل يۆنىلىشتە ھەرىكەتلەندۈرۈش كېرەك. ئۇنداق بولمىغاندا ياغاچ قىڭغىر - قىيسىق ھەرىدىلىپ قالىدۇ ياكى ھەرە يولدىن چىقىپ كېتىدۇ. جەينەكنى تىزغا توغرىلاپ تۇرمىغاندا، ھەرە تىغى تىك تۇرماي تىلىنغان ياغاچنىڭ ئۈستى يوغان، ئاستى كىچىك ياكى ئۈستى كىچىك، ئاستى يوغان چىقىپ قالىدۇ. جەينەكنى سىرتقا چىقىرىۋالغاندا، ياغاچنىڭ ئۈستى يوغان، ئاستى كىچىك، جەينەكنى ئىچىگە تارتىۋالغاندا ئۈستى كىچىك، ئاستى يوغان تىلىنىپ قالىدۇ. ياغاچ تىلغاندا بەل كۈچى ئىشقا سېلىنىپ، ھەرە ئىتتىرگەندە بەل تۆۋەنگە كۈچەپ ئېگىلىدۇ، تارتقاندا كۆتۈرۈلىدۇ.

4) بىر قولدا تىلىش — بۇنىڭدا ياغاچ تىلغۇچى ئادەم ئىككى قوللاپ تىلغان قىياپەتتە تۇرىدۇ. ئوڭ قول ھەرە سېپىنى تۇتۇپ تۇرىدۇ. سول قول كېسىلگەن يېرىقنىڭ سول تەرىپىگە قويۇلۇپ، ئوڭ پۇت بىلەن بىللە ياغاچنى چىڭ بېسىپ تۇرىدۇ. ھەرە تىغى بىلەن پۇتنىڭ ئىچ ئۇشۇقى، تىز، بېغىش، جەينەكلەر بىر تەكشىلىكتە بولىدۇ. بەلنىڭ يۇقىرىسى سەل ھەرىكەتلەندۈرۈلۈپ قول كۈچى ئاشۇرۇلىدۇ.

5) ئويما ھەرە بىلەن كېسىش — ئويما ھەرە ياغاچقا تىك تۇتۇلىدۇ. شۇنداق قىلغاندا ھەرە تىغىنى ئوڭشاي بۇرىغىلى بولىدۇ. ئادەمنىڭ ھەرە تارتقاندىكى ھالىتى ياغاچ تىلغاندىكىگە ئوخشاش بولىدۇ. شۇنداقتىمۇ تۆۋەندىكى بىرقانچە نۇقتىغا دىققەت قىلىش كېرەك:

① ھەرە ياي سىزىقى ئۈستىدىن بېسىلغاندىلا سىزىقتىن چىقىپ كەتمەيدۇ. شۇڭا ھەرىنى ھەر قېتىم تارتقاندا ياكى ئىتتىرگەندە ياي سىزىقى ئۈستىگە بېسىلسا توغرا بولىدۇ.

② ياي سىزىقى ماتېرىيالنىڭ ئوتتۇرىسىدا بولسا ئاۋۋال ئۇشكە بىلەن سىزىق ئۈستىدىن تۆشۈك ئېچىۋېلىپ، ئاندىن ھەرە ئۇچىنى تۆشۈكتىن كىرگۈزۈش كېرەك.

③ ئېگىلىش كۆپرەك بولغان يەرلەردە ھەرە تىغىنى قايرىش مۇمكىن

بولمىسا، تىغى تېخىمۇ تار بولغان ئويما ھەرىدە ھەرىدەپ بولۇپ، ئاندىن ئا-
دەتتىكى ھەرىدە ھەرىدەش ياكى ھەرىگە توسالغۇ بولغان يەرلىرىنى ھەرىدەپ
چىقىرىۋېتىپ، سىزىق بويىچە قايتا ھەرىدەش كېرەك.

④ ماتېرىيالنىڭ بەزى جايلىرىنى بىر خىل يۆنىلىشتە ھەرىدەشكە
مۇمكىن بولمىسا، كۆپرەك تۆشۈك ئېچىۋېلىپ بىرقانچە تەرەپتىن ھەرىدەل-
ىسىمۇ بولىدۇ.

⑤ توك ھەرىسىنى ئىشلىتىش ــ مەيلى ياغاچ تىلىدىغان تاسمىلىق
توك ھەرىسى بولسۇن ياكى شال تىلىدىغان يۇمىلاق توك ھەرىسى بولسۇن
ھەممىسىدىلا ھەرە مۇقىم تۇرىدىغان بولغاچقا، ياغاچ ۋە ياغاچچىنىڭ ھەرى-
كەتچان بولۇشىغا توغرا كېلىدۇ. ھەرە تىغىنىڭ ئالدىدا تۇپتۇز، سىلىق
ئۈستەل سۇپا بولۇپ، ياغاچ مۇشۇ سۇپىغا قويۇلۇپ، ئاستا سۈرۈلۈپ، ھەرە تى-
غىغا ئىتتىرىلىدۇ. قولنىڭ ئىتتىرىش كۈچى بىلەن توكتا تېز ئايلىنىۋات-
قان ھەرە تىغى ياغاچنى تېز سۈرئەتتە كېسىشكە باشلايدۇ. ئەڭ مۇھىمى

ياغاچچىلىق تېخنىكىسى

توك ھەرىسىنى ئىشلەتكەندە، ياغاچقا ئۇرۇلغان قارىغا قاتتىق دىققەت قىلىش، سەزگۈر، ئېھتىياتچان، ھوشيار بولۇش كېرەك. چۈنكى، توك ھەرىسىنىڭ سۈرئىتى بەك تېز بولغاچقا، سەللا بىخەستەلىك كۆرۈلسە، ياغاچ نىشاندىن قېيىپ كېتىشى، ھەتتا ھەرە تىغى قولغا تېگىپ كېتىپ زەخىملەندۈرۈشى مۇمكىن. يۇمىلاق توك ھەرىسىگە ئىشلىتىلىدىغان يەنە بىر خىل كىچىك يۇمىلاق تىغ بولۇپ، بۇ ھەرە ئىشىك - دېرىزىلەرگە نەقىش چىقىرىش، شالنىڭ ئۈستىگە كىچىك ئېرىقچا چىقىرىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. بۇ تىغنى سېلىپ، شال تارتقاندا، شالنىڭ ئۈستىگە بىر قېتىمدىلا بىر سانتىمېتىر ئېرىقچا چىقىرالايدۇ.

4. ھەرىنى ئاسراش

ئىش ئۈستىدە ھەرد-
ىنىڭ تىغى ئېگىلىش، چەپ-
رازلىرى قالايمىقانلىشىش،
چىشى گاللىشىپ قېلىش،
ھەتتا سۇنۇش قاتارلىق ھا-
دىسىلەر يۈز بېرىدۇ. شۇڭا
رېمونت قىلىپ تۇرۇش
لازىم. شۇنداق قىلغاندا،
ئوبدان ئىشلەتكىلى بولى-
دۇ. ھەرىنى ئاسراش — ئى-
كەكلەش، چەپرازلىرىنى رەتكە سېلىش، تىغ تەگۋالىرىنى تۈزەشتۈرۈش ۋە
چىشىنى ئاسراش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئۇزاق مۇددەت ئىشلىتىش ئارقىسىدا ھەرە چىشى گاللىشىپ، كېسىش

سۈرئىتى ئاستىلاپ، ئادەم-
نى ھاردۇرۇپ قويىدىغان بولۇپ
قالىدۇ. ئىتتىكلىتىش ئۈچۈن
پولات ئىگەك سېلىشقا توغرا
كېلىدۇ. چوڭ ھەرە زاۋۇتلىرد-
ىنىڭ، يەنى توكلۇق تاسما ھەرد-
ىسىنىڭ تىغى ياي شەكىلدىكى
ئايلانما تىغ بولۇپ، بۇ تىغنى
مەخسۇس بىلەيدىغان توكلۇق
قۇرۇلما بار. ھەرە تىغنى بۇ
قۇرۇلمىغا ئورناتقاندىن كېيىن
بىلەي چاق ھەرە تىغنىڭ ھەر

بىر چىشىنى ئايرىم - ئايرىم ھالدا بىلەپ، ئىتتىكلىتىدۇ.

5. ھەرە تاللاش

ئومۇمەن، بىرىنچىدىن، يۈزى تەكشى ھەم نېپىز؛ ئىككىنچىدىن، تىغى كۈچلۈك، ئۆتكۈر؛ ئۈچىنچىدىن، ئاۋازى ساز بولۇشتەك ئۈچ شەرتنى ھازىرلىغان ھەرە ئەلا سۈپەتلىك بولىدۇ. ھەرە تىغىنى مۇنداق تاللاش كېرەك:

1) ھەرە تىغىنى بارماق بىلەن سىلاپ، قولنىڭ سېزىمى ئارقىلىق تىغنىڭ تۈز ياكى ئەمەسلىكى، ئېگىز - پەسلىكىنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ئىكەنلىكى تەكشۈرۈلىدۇ.

2) ئەگرىلىكى چوڭراق بولۇپ، بارماق بىلەن سىلاپ سېزەلمىگەندە، تىغنى كۆز نۇرىغا تەكشى تۇتۇپ قاراپ ياكى ھەرىنىڭ يەرگە چۈشكەن سايىسىغا قاراپ تۈز - ئەگرىلىكىگە ھۆكۈم قىلىش كېرەك.

3) ھەرىنى بىر قولدا كۆتۈرۈپ تۇرۇپ، يەنە بىر قولنىڭ باشمالتىقى ياكى بىگىز بارمىقى بىلەن بىر ئۇچىنى چېكىپ، چىققان ئاۋازدىن تىغنىڭ ياخشى ياكى ناچار پولاتتىن ياسالغانلىقىغا ھۆكۈم قىلىش كېرەك. ئاۋازى جىرىڭلاپ چىقىپ ئۇزۇن داۋاملاشسا ئەلا سۈپەتلىك پولاتتىن ياسالغان؛ جىغىلداپ چىقىپ تېز توختاپ قالسا ناچار پولاتتىن ياسالغان بولىدۇ.

4) ھەرە تىغىنى ئېگىپ قويۇۋېتىپ ئەسلىي ھالىتىگە كېلىشىنىڭ تېز - ئاستا بولۇشىغا قاراپ، ئېلاستىكىلىقىنىڭ ئاجىز ياكى كۈچلۈكلۈكىنى بىلگىلى بولىدۇ. تېز ئەسلىگە كەلسە ئېلاستىكىلىقى كۈچلۈك بولغان بولىدۇ.

4 - پاراگراف رەندىلەش ئەسۋابلىرى ۋە رەندىلەش ئۇسۇلى

رەندە ياغاچچىلارنىڭ مۇھىم ئەسۋابى. ئۇنىڭ بىلەن ياغاچنى رەندىلەپ سىلىقلاتقىلى، تۈزلىگىلى، يۇملاق، كۆپۈنكە، ئويمان شەكىللەرگە كەلتۈر-

...گىلى بولىدۇ. ھەرخىل رەندىلەرنىڭ تۈزۈلۈشىنى ۋە ئۇنىڭ ئىشلىتىلىشىنى بىلىۋېلىش ياغاچچىلىقتىكى مۇھىم بىر ئاساسىي ماھارەت.

1. رەندىنىڭ تۈرلىرى

رەندە ياغاچ ماتېرىياللىرىنى تەكشىلەيدىغان ئەسۋاب بولۇپ، قولدا مەشغۇلات ئېلىپ بېرىلىدىغان، بىر قەدەر يۇقىرى تېخنىكا ۋە ماھارەت تەلەپ قىلىدىغان ئاساسلىق ئۈسكۈنىدۇر. رەندىنىڭ تۈرلىرى ناھايىتى كۆپ، سۈركەش يۆنىلىشىگە قاراپ ئىتتىرمە رەندە ۋە تارتما رەندە دەپ ئىككى چوڭ تۈرگە بۆلۈنىدۇ. ئىتتىرمە رەندىنىڭ تۇتقۇچى بولىدۇ، تارتما رەندىنىڭ تۇتقۇچى بولمايدۇ. ئىشلىتىلىش ئورنىغا قاراپ ياپسا رەندە، كىنىچ رەندە، ئەۋزەل رەندە، ناۋا رەندە، ئەگرى رەندە دېگەن تۈرلەرگە بۆلۈنىدۇ. مانا ھازىر تەرەققىياتنىڭ مەھسۇلى بولغان توك رەندىسى رەندە ئائىلىسىنىڭ يېڭى ۋە ئاساسلىق ئەزاسى بولۇپ قالدى.

1) ياپسا رەندە — بۇ رەندە ئۇزۇن رەندە (سىلىق رەندە)، ئارا رەندە(يىرىك رەندە)، پەرداز رەندە (سىلىقلىغۇچى رەندە) گە بۆلۈنىدۇ. ئارا رەندە قوپال ياغاچلارنى رەندىلەشكە، ئۇزۇن رەندە تۈز ـ سىلىق ياغاچلارنى رەندىلەشكە، ياپسالاشقا، سىلىق رەندە سىلىق ياغاچلارنى، ياسىلىپ پۈتكەن جاھازلارنى سىلىقلاشقا ئىشلىتىلىدۇ.

ياپسا رەندىنى ياغاچچىلار ھەممىدىن كۆپ ئىشلىتىدۇ. ياپسا رەندە

كاسىسى، تىغ، جوپتەك، توتقۇچ، پوشتەك قاتارلىقلاردىن تۈزۈلىدۇ. رەندە كا-
سىسى قېيىشالمايدىغان، سىلىق، مۇستەھكەم ياغاچلاردىن ياسىلىدۇ.
رەندە كاسىسىنىڭ ئۈستى دۈمبە، ئاستى قورساق (سۈرگۈچى يۈز)، ئالدى -
كەينى تەرىپى باش ۋە قۇيرۇق، ئىككى تەرىپى يان دەپ ئاتىلىدۇ. ياپسا رەندە-
نىڭ گەۋدىسى ئۇزۇن بولغاچقا، رەندىلىمەكچى بولغان ياغاچ بىلەن ئۈستى -
ئۈستىگە چۈشۈپ، ياغاچنى سىلىق، تۈز رەندىلەشكە ئاساس يارىتىدۇ. ئادەت-
تىكى قىسقا رەندىلەردە ياغاچلارنى كۆچەپ رەندىلىگەندە ياغاچنى ئويۇۋال-
دىغان ئەھۋال كېلىپ چىقىدۇ. شۇڭا، رەندىنىڭ ئالاھىدىلىكىگە قاراپ ئىشلىتىشكە ئەھمىيەت بېرىش زۆرۈر.

2) كىنىچ رەندە ــ كىنىچ رەندە «L» ياكى «U» شەكىللىك كىنىچلارنى
چىقىرىشقا ئىشلىتىلىدۇ. ئۇنىڭ شەكلى بىر خىل بولمايدۇ. ئومۇمەن رەندە
كاسىسى توتقۇچ، ئارىلىق يەلكە قاتارلىقلاردىن تۈزۈلىدۇ. رەندە ئاستىدا
رېلىس شەكىللىك تاپان بولىدۇ. ئارىلىق يەلكىسى كىنىچ بىلەن ياغاچ قى-
رىنىڭ ئارىلىقىنى تەڭشەش رولىنى ئوينايدۇ. ئۇ مىخ ياكى نېپىز شىنا

بىلەن چىڭىتىلىدۇ. تاپان رەندە تىغىنى كىنىچقا توغرىلاپ كىرگۈزىدۇ ھەم
زۆرۈر بولغان چوڭقۇرلۇقنى ساقلايدۇ. كىنىچ رەندىنىڭ تاپىنى بىلەن تىغى-
نىڭ بىر پۇڭ (3.3 مىللىمېتىر)، بىر يېرىم پۇڭ (4.95 مىللىمېتىر)،

ئىككى پۇڭ (6.6 مىللىمېتىر)، ئۈچ پۇڭ (بىر سانتىمېتىر)، بىر سۇڭ (33 مىللىمېتىر) ۋە بىر يېرىم سۇڭ (45 مىللىمېتىر) لىقلىرى بار. رەندە تاپىنىنىڭ بىر پۇڭلۇقتىن ئۈچ پۇڭلۇقىچە بولغانلىرىنىڭ ياغاچتىن ياسالغانلىرىمۇ، ئارىسىغا پولات چىۋىق قىستۇرۇپ ياسالغانلىرىمۇ بولىدۇ. بىر سۇڭلۇقتىن بىر يېرىم سۇڭلۇقىچە بولغان تاپان ھەممىشە رەندە كاسىسىنىڭ ئاستىدىن ئىككى تەرەپنى قىرىپ چىقىرىۋېتىپ، ئوتتۇرىسىنى ئۆلچەم بويىچە قالدۇرۇش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مۇنداق رەندىلەر ناۋا ـ ئەۋزەل چىقىرىشقا ئىشلىتىلىدۇ.

3) چاك رەندە ــ بۇ رەندە كىنىچ يېنىنى ياكى ئاستىنى كېڭەيتىدۇ. ئىچ سىزىقلىرىنى قىرىپ تۈزلەيدۇ. بۇ ئارقىلىق كىنىچ، ناۋا ـ ئەۋزەللەر ياسىلىدۇ.

چاك رەندىنىڭ تۈزۈلۈشى ئاددىي، رەندە كاسىسى تار بولۇپ، تىغ ئۇچى كاسا ئاستىدىن ئىككى مىللىمېتىر كەڭ بولىدۇ. ياغاچ پۈزەكلىرى ياندىن چىقىپ كېتىدۇ. شۇڭا پۈزەك چىقىدىغان تۆشۈكنىڭ ئوڭ تەرەپتىكىسى كىچىك، سول تەرەپتىكىسى چوڭ بولىدۇ. رەندە تىغىنىڭ كەڭلىكى 20 مىللىمېتىردىن ئېشىپ كەتمەيدۇ.

4) ئەۋزەل رەندە ــ بۇ رەندە ئاساسەن ناۋا ـ ئەۋزەل، مەسىلەن، ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ ناۋا ـ ئەۋزەللىرىنى چىقىرىشقا ئىشلىتىلىدۇ. ئەۋزەل رەندە بىلەن ماتېرىيالنىڭ ناۋا ـ ئەۋزەللىرىنى چىقىرىش ئوڭاي، ياسالغان بۇيۇم-

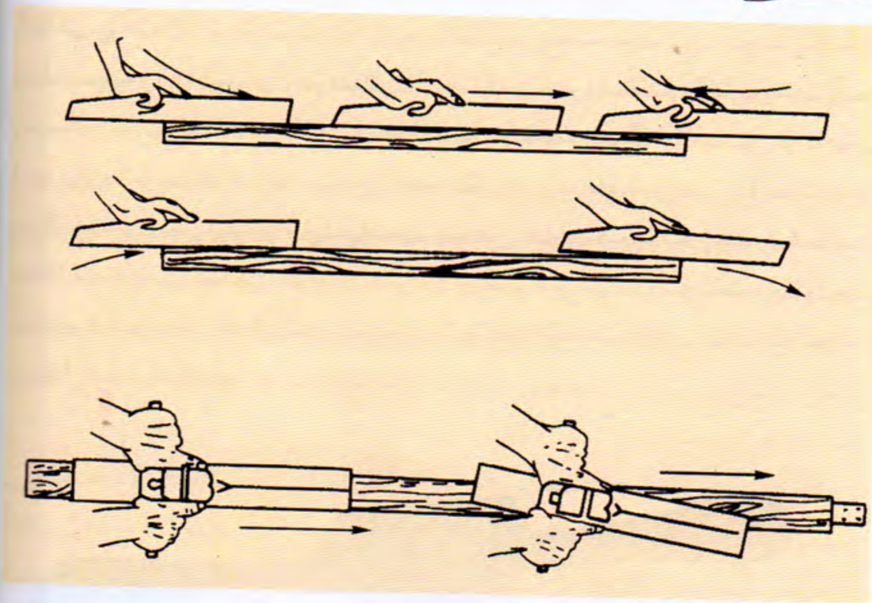

لارمۇ چىرايلىق بولىدۇ. ئەۋزەل رەندىنىڭ شەكلى ھەرخىل بولىدۇ.

5) داس رەندە — داس رەندە كاسىسى قىسقا، يەڭگىل، ئەپچىل، ئىشلە تىشكە ئەپلىك بولۇپ، ياغاچنىڭ ياپسا رەندە چۈشمەيدىغان جايلىرىغا ئىش لىتىلىدۇ. داس رەندىنىڭ كاسىسى چۆيۈن ياكى ياغاچتىن ياسىلىدۇ. تىغى قۇيما تىغ بولۇپ، ئۇچىغا قۇيۇچ باغلىنىدۇ. داس رەندىنىڭ ئاستى تۈز يۇمىلاق، قوش ياي شەكىللىك بىرقانچە خىل بولىدۇ. ئاستى تۈز داس رەندە ماتېرىيالنىڭ سىرتقى يايسىنى رەندىلەشكە، ئاستى يۇمىلاق چۆيۈن ساپلىق رەندە ماتېرىيالنىڭ ئىچ يايسىنى رەندىلەشكە، ئاستى قوش ياي شە كىللىك رەندە ماتېرىيال ئۈستىگە بىر قېتىمدىلا قوش ياي چىقىرىشقا ئىش لىتىلىدۇ.

داس رەندىنى ئىشلەتكەندە، ماتېرىيال 0.5 سانتىمېتىر قالدۇرۇلۇپ قىسقۇچقا قىستۇرۇپ قويۇلىدۇ. داس رەندە بىلەن كىچىك، ئەگرى نەرسىلە رەندىلىنىدىغان بولغاچقا، يىراقتىن سىرىپ رەندىلىگىلى بولمايدۇ. رەندىلە نىدىغان ماتېرىيالنى ياغاچ قىسقۇچقا قىستۇرغىلى بولمىسا، بەدەن بىلەن

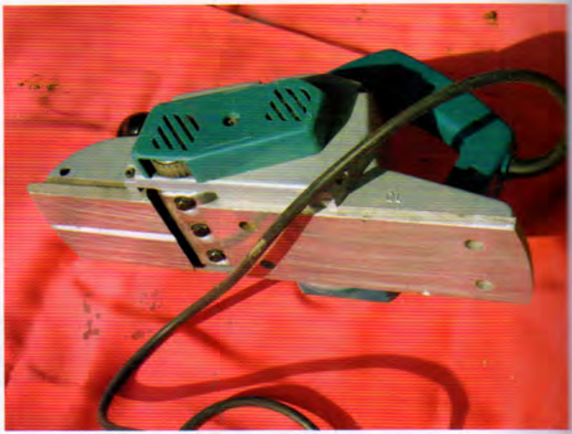

ئىش ئۈستىلىگە نىقتاپ تۇرۇپ، ئىككى قولدا رەن-دىلەشكىمۇ بولىدۇ. رەن-دىلىنىدىغان نەرسىنىڭ بىر ئۇچىنى سول قولدا تۇتۇپ، ئوڭ قولدا رەندە-لەشكىمۇ بولىدۇ.

رەندىلەش جەريانىدا ياغاچنىڭ تۈز بولغان ـ بولمىغانلىقىنى قول سېزىمىگە تايىنىپ بىل-گىلى بولىدۇ. مەسىلەن، رەندە تىغى ياغاچنىڭ قە-يېرىگە چوڭقۇرراق پاتسا، شۇ يېرى ئېگىز-رەك بولغان بولىدۇ، رەن-دىنى ئىتتىرىش قىيىن بولىدۇ؛ رەندە ياغاچقا تېي-يىزرەك پاتسا، شۇ يېرى ئويمانراق بولغان بولىدۇ، رەندە ئوڭايلا ئىتتىرىلىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا رەندە-نىڭ تەكشى، سىلىق ئىتتىرىلىش ـ ئىتتىرىلمەسلىكىدىنمۇ تۈز ياكى تۈز ئەمەسلىكىنى بىلگىلى بولىدۇ.

توك رەندىسى مەيدانغا كېلىشى بىلەن ياغاچچىلارغا نۇرغۇن قولايلىقلار يارىتىلدى. توك رەندىسى ياغاچنى ئەڭ ئاخىرىدا پەرداز قىلىشقا ئىشلىتىل-دىغان بولۇپ، ئىش سۈرئىتى ۋە ئۈنۈمى يۇقىرى، ئۇنىڭ باھاسى تەخمىنەن 380 يۈەن ئەتراپىدا بولىدۇ.

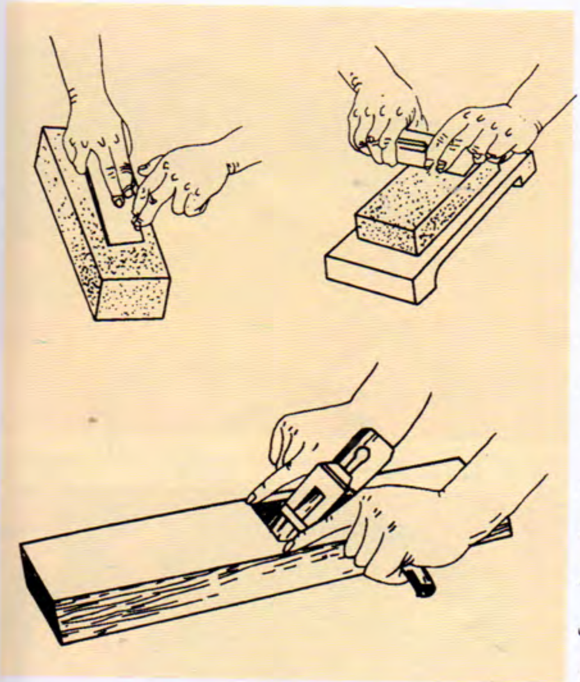

2. قاراش ئۇسۇلى

رەندە سېلىنغان ياغاچنىڭ تۈز، تەكشى، چاسا بولۇش - بولماسلىقى ياغاچچىنىڭ رەندە سېلىش تېخنىكىسىنى ۋە قاراپ پەرق ئېتىش ئىقتىدارىنى سىنايدىغان مۇھىم ئۆلچەم. ياغاچچى ياغاچ رەندىلىگەندە، ياغاچنىڭ تۈز بولغان - بولمىغانلىقىنى ئەسۋاب ئىشلەتمەي تۇرۇپ كۆز بىلەن پەرق ئېتەلەيدۇ. ياغاچنىڭ تۈز ياكى تۈز ئەمەسلىكىنى بىلىشنىڭ ئىككى خىل ئۇسۇلى بار: بىرى، ياغاچقا يان تەرەپتىن قاراپ، ياغاچ يۈزىنىڭ ئالدى ئۇزۇنلۇق قىرىنى ئۆلچەم قىلىپ، قارشى تەرەپ قىرىنىڭ ئالدى قىرى بىلەن بىر سىزىق هاسىل قىلغان - قىلمىغانلىقىدىن بىلگىلى بولىدۇ. ئەگەر، بىر سىزىق هاسىل قىلغان بولسا، ياغاچ يۈزى تەكشى بولغان بولىدۇ، يەنە بىر خىل تەكشۈرۈش ئۇسۇلى بولۇپ، بۇ ئۇسۇل بىلەن تەكشۈرگەندە، تەكشۈرۈلىدىغان يۈزىنىڭ توغرا كەسمە سىزىقى ۋە ئۇنىڭغا يانداش ئىككى بۇلۇڭنى ئۆلچەم قىلىپ، ياغاچنىڭ يەنە بىر ئۇچىدىكى ئىككى بۇلۇڭ ۋە ياغاچ ئۇچىنىڭ تۈز ياكى تۈز ئەمەسلىكى تەكشۈرۈلىدۇ. ياغاچ تۈز بولغان بولسا، قارشى ئۇچىدىكى ئىككى بۇلۇڭ پاراللېل هالدا توغرا كەسمە سىزىق ئۈستىدە تۇرغان بولىدۇ. ئەگەر بىر بۇلۇڭى كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان بولسا، شۇ بۇلۇڭ ۋە ئۇنىڭ قارشىسىدىكى بۇلۇڭ ئېگىز بولغان بولىدۇ. يا-

ئۇيغۇر كىتاب تورى

ـاچقا قارىغاندا، ئادەتتە ئوڭ كۆز بىلەن يورۇقلۇق يۆنىلىشى بويىچە قارىلـ
ـدۇ. يورۇقتا ئارقىنى قىلىپ تۇرۇپ قارىغاندا، توغرا قاراش تەسرەك بولىدۇ.
شۇنداقتىمۇ ئۆگىنىپ قويۇش كېرەك. قاراش تېز ھەم دەل بولۇشى كېرەك.
ياغاچ رەندىلەشنىڭ قانداق بولۇشى رەندە تىغىنىڭ ئىتتىك بولۇش ـ

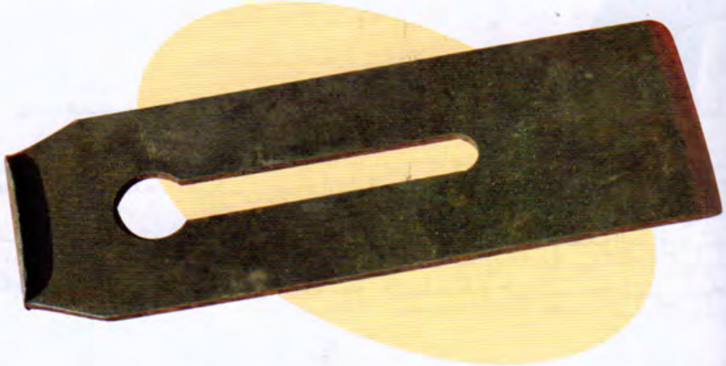

بولماسلىقىغا باغلىق. تىغ ئۆچى ياغاچقا سۈركىلىۋېرىپ مەلۇم باسقۇچقا
يەتكەندە گاللىشىدۇ. مۇنداق چاغدا بىلەش كېرەك.

5 ـ پاراگراف كەسكۈچى ئەسۋابلار ۋە كېسىش ئۇسۇلى

كەكە (كىچىك چوت) ياغاچ كېسىدىغان ئاساسلىق ئەسۋاب بولۇپ، ياغاچ
مەيلى چوڭ مەيلى كىچىك بولسۇن، يونۇش ۋە يېرىشلارنىڭ ھېچقايسىسىدا
ئىشلىتىلمەي قالمايدۇ.

1. كەكىنى ئىشلىتىش ئۇسۇلى

كەكە ئىشلىتىشنى ئۆگىنىش ئوڭاي ئەمەس. بەزىلەر: «كەكە ئىشلە-
تىشنى ئۈمۈر بويى، رەندە ئىشلىتىشنى ئۈچ يىلدا ئۆگىنىسەن» دېگەن
سۆز بىلەن كەكە ئىشلىتىشنىڭ رەندە ئىشلىتىشتىن قىيىنلىقىنى

بىلدۈرمەكچى بولىدۇ. لېكىن جاھاندا قىلغىلى بولمايدىغان قىيىن ئىش يوق. كەكە ئىشلىتىشنىڭ ئاساسىي قائىدىسىنى ئىگىلىۋالساق، ئۇنىڭ ئۈستىگە تىرىشىپ ئۆگىنىپ مەشىق قىلساقلا ئۆگىنىۋېلىش تامامەن مۇمكىن.

كەكىنى ئىشلەتكەندە، كەكە ئوڭ قولدا، ياغاچ سول قولدا تۇتۇلىدۇ. قول كېسىلىدىغان ئورۇننىڭ ئاستىدا تۇرماسلىقى لازىم. ئاستىنى تۇتقاندا، خە-تەرلىك ئەھۋال كېلىپ چىقىدۇ. قول كەكە ھەرىكەتلىنىۋاتقان يۆنىلىشنىڭ سول تەرىپىدە تۇرۇشى، ھەرىكەتلىنىش يولىدا ياكى ئوڭ تەرىپىدە بولماسلى-

قى كېرەك. كەكىنى ئوڭ قولدا تۇتۇپ چاپقاندا، ئېگىز كۆتۈرمەستىن، ئاساسەن بىلەك ۋە بېغىشنىلا ھەرىكەتلەندۈرۈش كېرەك. ياغاچنى چوڭراق چاپقاندا بىخەتەرلىككە كاپالەتلىك قىلىش، شۇنىڭ بىلەن بىللە كەكىنى يۈرەكلىك ئىشلىتىش، سىلكىش كۈچىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن ياغاچنى چېپىلىدىغان ئورۇننىڭ يىراقراق يېرىدىن تۇتۇش كېرەك. كەكە سىپىنىمۇ يىراقراق تۇتۇپ، بېغىش بىلەن بىلەكنى ھەرىكەتلەندۈرۈش كېرەك.

ياغاچنى چاپقاندا كەكە بىلەن ياغاچ يۈزى ئوتتۇرىسىدىكى بۇلۇڭ باشتىن ـ ئاخىر بىردەك بولۇشى، ياغاچ بىر ئېگىز، بىر پەس ياكى قىڭغىر ـ قىيسىق چېپىلىپ قالماسلىقى كېرەك.

مەيلى كەكىنى ئىككى قولدا ياكى بىر قولدا تۇتۇپ چاپايلى، ھەرقاچان ياغاچ ئورۇشلىرىنىڭ قانداقلىقىغا دىققەت قىلىش كېرەك. ئوڭ ئورۇشلۇك شالنى قانداق چاپسا بولىۋېرىدۇ. تەتۈر ئورۇشلۇك شالنى ئورۇشلىرىنى بويلىتىپ چاپمىسا بولمايدۇ. ئۇنداق بولمىغاندا، كەكە چېپىش سىزىقىدىن چىقىپ كېتىدۇ ـ دە، چېپىلىدىغان ياغاچ ئۆلچەمگە لايىق بولماي قالىدۇ.

رەتسىز ئورۇشلۇك ياغاچلارنىڭ پۇتاقلىرى كۆپ، ئورۇشلىرى قالايمىقان، ياغىچى قاتتىق، چېپىش ھەممىدىن قىيىن بولىدۇ. شۇڭا ئىنچىكىلىك بىلەن زەن سېلىپ، ئورۇش بويلىتىپ چېپىش كېرەك. پۇتاققا دۇچ كەلگەندە تەتۈر ئۆرۈپ تۈرۈپ چېپىشقىمۇ بولىدۇ. تەتۈر چاپقاندىمۇ ئەپلەشمىسە، پۇتاق ياكى رەتسىز ئورۇشلىرى بار ئورۇن ھەرىدەپ ئېلىۋېتىلىشىمۇ بولىدۇ. پۈتۈن ياغاچنى چاپقاندا يېرىلىپ چېپىش سىزىقىدىن چىقىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن كەكىنى پۇتاق تۈۋىدىن ياغاچ ئۇچىغا قارىتىپ سىلىش كېرەك. ياغاچنىڭ يۈزى قېلىنراق چېپىلسا، كەكە ياغاچقا كىرىپ قىسىلىپ قېلىپ تارتىپ چىقىرىش قىيىن بولىدۇ. مۇنداق ئەھۋالدا ياغاچ يۈزىدىن ھەر 10 سانتىمېتىر ئارىلىقنى چېپىپ ئويۇپ، تالالىرىنى ئۈزۈپ تاشلاش كېرەك.

ياغاچنى چاپقاندا، كەكە ياغاچقا يېقىن كېلىشى ھامان قول بېغىشىنى

كۆچەپ، تېز تۆۋەنگە ئېگىپ بېسىپ، كەكىنى دەل جايىغا سېلىش، ئىلاج بار قىيپاش سېلىش كېرەك. شۇنداق قىلغاندىلا ياغاچنى سىلىق چاپقىلى بولىدۇ.

ياغاچنى چاپقاندا سىزىلغان سىزىقنى چېپىۋەتمەي، رەندىلەشكە ئورۇن قالدۇرۇش كېرەك. كەكىنى ئاسراپ ئىشلىتىپ، شېغىل ياكى مىخقا سېلىشتىن ساقلىنىش، ئىشلەتمىگەندە ئېگىزرەك جايغا قويۇش كېرەك. يەرگە قويۇپ تۇرۇشقا توغرا كەلگەندە پۈتنى زەخىملەندۈرۈۋېلىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئۆرە قويۇش كېرەك.

2. چاتاش قوراللىرى

بۇ ئاساسلىقى ياغاچ ماتېرىياللىرىنى چاتاش، رەتلەش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان سايمانلار بولۇپ، ئاساسلىق قوراللاردىن پالتا، بېگەن، چوت (كەكە قاتارلىقلار بار. پالتا ئاساسلىقى ياغاچلارنى پۇتاشقا، رەتلەشكە ئىشلىتىلىدۇ.

بىسىنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ قوش بىسلىق پالتا ۋە تاق بىسلىق پالتا دەپ ئىككى تۈرگە بۆلۈنىدۇ.

1) قوش بىسلىق پالتا ــ بۇ خىل پالتىنىڭ بىسى ئوتتۇرىدا بولۇپ ئىككى تەرىپى يانتۇ كېلىدۇ. بۇ قوپال ياغاچلارنىڭ شاخلىرىنى پۇتاشقا ئىشلىتىلىدۇ. بىراق ئۆتكۈرلۈكى تاق بىسلىق پالتىدەك بولمايدۇ.

2) تاق بىسلىق پالتا ــ بۇ خىل پالتىنىڭ
بىسى سول تەرەپكە مايىللاشقان بولۇپ، بىسىنىڭ
گرادۇس بۇلۇڭى نىسبەتەن كىچىك. بۇنىڭدا
پەقەت بىرلا تەرەپكە قارىتىپ شاخلارنى پۇتى-
غلى بولىدۇ. بۇنىڭدا دەرەخ شاخلىرىنى پۇتاش
ئاسان بولۇپ، نازۇك مەشغۇلاتلارنى ئېلىپ بارسا
بولىدۇ. پالتىنىڭ ئۆلچىمى: پالتىنىڭ ئېغىرلى-
قىغا ئاساسەن 1.25kg، 1.2kg، 1kg قاتارلىق ئۈچ
تۈرگە بۆلۈنىدۇ.

3) بېگەن ــ شەكلى كەكىگە ئوخشاپ كېتىدى-
غان، لېكىن كەكىدىن سەل چوڭ، ساپىقى ئۇزۇن،
ئۆرە تۇرۇپ مەشغۇلات ئېلىپ بېرىلىدىغان
ئەسۋاب. ئۇ ئاساسلىقى ياغاچتىكى چوڭ پۇتاق،
شاخلارنى چېپىشقا ئىشلىتىلىدۇ.

6 ـ پاراگراف ئىسكىنە تۈرلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئىشلىتىلىشى

ئىسكىنە ــ تۆشۈك ئېچىش، كىنىچ چىقىرىش، يونۇش، قىرىشتىكى
مۇھىم ئەسۋاب. ئىسكىنە ئادەتتە نېپىز قەلەم ۋە نو قەلەمدىن ئىبارەت
ئىككى چوڭ تۈرگە بۆلۈنىدۇ. تۈز بىسلىق ئىسكىنىنىڭ كەڭ ـ تارلىقى
ئوخشاش بولماستىن 3.3، 6.6، 10، 13.3، 16.6 مىللىمېتىرلىقلىرى ھەم
26 مىللىمېتىردىن 45 مىللىمېتىرغىچە بولغان، ئوخشىمىغان
قېلىنلىقتىكى نېپىز بىسلىق قەلەم، ئىچىدىن ۋە سىرتىدىن يونىدىغان
ئەگرى ۋە تۈز نو قەلەملەر بولىدۇ.

تۆشۈك ئېچىش — ياغاچقا تۆشۈك ئاچقاندا ئىككى پۇتنى ئاچا شەكىلدە كېرىپ، ئورۇندۇقنىڭ ئوڭ تەرىپىدە پۇختا ئولتۇرۇش كېرەك. سول قول ئىسكىنە سېپىنى تۇتىدۇ. تۆشۈك ئېچىشنى باشلىغاندا، ئىسكىنە ئۇچىنى تۆشۈك سىزىقىدىن 2 – 3 مىللىمېتىر ئىچكىرى قويۇش كېرەك.

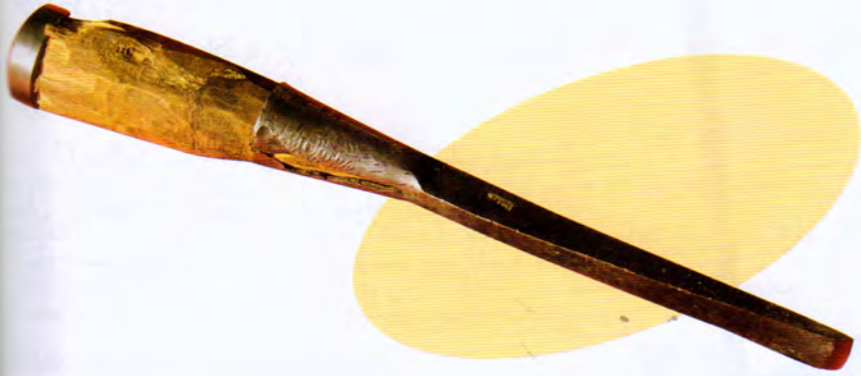

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

تۆتىنچى باب

جاھاز بۆلەكلىرىنى چېتىش ئۇسۇلى

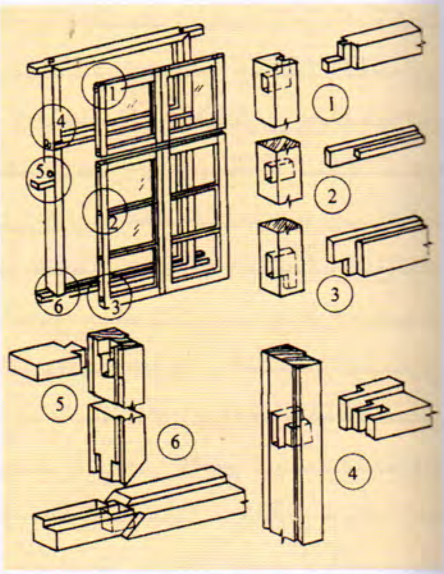

بۆلەكلەرنى چېتىش ـــ ياغاچ جاھاز بۆلەكلىرىنى قۇراشتۇرۇپ پۈتتۈرۈش ئۇسۇلىغا قارىتىلغان. ياغاچ جاھازلار ئادەتتە بىر نەچچە ياكى نەچچە ئون پارچە بۆلەكلەرنى مىخلاش، كىرىشتۈرۈپ چېتىش، يەملەش قاتارلىق ئۇسۇللار ئارقىلىق چېتىلىدۇ. چېتىلىدىغان ئوبيېكتنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ چېتىش ئۇسۇلى ـــ ساندۇق تېپىدىكىلەرنى چېتىش، رامكا تىپىدىكىلەرنى چېتىش، شالىنى چېتىپ كېڭەيتىش، يۇمىلاق ياغاچقا چاسا ياغاچنى چېتىش قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ. بۇ ئۇسۇللارنى توغرا قوللىنىش ياغاچ بۇيۇمنىڭ سۈپىتىنى ئۆستۈرۈش، ئىش ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشتە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

1 ـ پاراگراف مىخلاپ چېتىش

مىخلاپ چېتىش ئۇسۇلى ـــ بۇرمىلىق مىخ بىلەن چېتىش، تۈز مىخ

بىلەن چېتىش، ياغاچ مىخ بىلەن چېتىش، بولت بىلەن چېتىش قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ.

1. بۇرمىلىق مىخ بىلەن چېتىش

بۇرمىلىق مىخ بىلەن چېتىش، كۆپىنچە ئۆي جاھازلىرىنىڭ مەلۇم قىسمىدا تۆمۈرنى ياغاچقا بېكىتىشتە ئىشلىتىلىدۇ. بۇنىڭدا ئۈچ خىل ئۇسۇل بار. بىرى، ئىشىك ـ دېرىزىلەرگە گىرەچە ئورناتقانغا ئوخشاش تۆمۈر سايمانلار بۇرمىلىق مىخ ئارقىلىق ياغاچقا بىۋاسىتە ئورنىتىلىدۇ؛ ئىككىنچىسى، مىخ قالپىقىنى سىرتتا قالدۇرۇپ، ياندىن قېقىپ چېتىش ئۇسۇلى. بۇ ئۇسۇل بىر يۈزى سىلىق، كۆركەم قىلىنىدىغان جاھازلارنى چېتىشقا مۇۋاپىق. چېتىش ئۇسۇلى مۇنداق: چېتىلىدىغان ئورۇننىڭ 15 مىللىمېتىر يىراقلىقتىكى يان تەرىپىدىن بىر جايىنى ئۇچبۇرجەك قىلىپ ئويىمىز. ئويۇقنىڭ ئوتتۇرىسىدىن چېتىقنىڭ قىرىغىچە تېشىمىز. تېشىلگەن تۆشۈك بۇرما مىخ دىئامېتىرىدىن بىر مىللىمېتىر چوڭ ياكى مىخنىڭ دىئامېتىرى بىلەن تەڭ بولۇشى كېرەك. ئۇنداق بولمىغاندا ھىملاشتۇرۇپ مىخلاش قىيىن بولىدۇ. ئاندىن بۇرما مىخنى ئۈچ بۇرجەك ئويۇقنىڭ تۆشۈكىدىن كىرگۈزۈپ، ئورنىتىۋېتىمىز؛ ئۈچىنچىسى، مىخنى ياغاچ ئىچىدە قالدۇرۇپ ئېلىپ چېتىش. بېشى ئېگىز، ئايىغى پەس كارىۋاتقا ئوخشاش چېتىلىدىغان يۈزىنىڭ ھەر ئىككىسى سىلىق، چىرايلىق بولۇشى تەلەپ قىلىنىدىغان جاھازلارنى چېتىشتا بۇ خىل ئۇسۇلنى قوللىنىش مۇۋاپىق. بۇرمىلىق مىخنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكىگە قاراپ چېتىلىدىغان ئورۇندىن تىكتاك توپ پالىقى شەكلىدە ئويۇق ئويۇلىدۇ. ئويۇقنىڭ چوڭقۇرلۇقى چېتىقنىڭ بىر يۈزىدىن سىرتقا چىقىدىغان بۇرما مىخ ئۇزۇنلۇقىدىن ئىككى مىللىمېتىر چوڭقۇر بولىدۇ. چاتقاندا ئاۋۋال سىناپ چېتىپ بېقىش، ئەگەر ھىم چېتىلىدىغان بولسا ئاجرىتىپ ئېلىپ يېلىم سۈركەپ، قايتىدىن پۇختا چېتىش كېرەك.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لىدۇ. بولت دەستىسىنىڭ ئىنچىكە ـ توملۇقى بىر خىل بولمايدۇ. گايكا ئالتە قىرلىق ۋە تۆت قىرلىق بولىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، يەنە ئالاھىدە ياسالغان بولتلارمۇ بولىدۇ.

بولت كۆلۈچ ئارقىلىق ئورنىتىلىدۇ. كۆلۈچنىڭ مۇھىم ئىغىزى ۋە ھەرىكەتچان ئىغىزلىقلىرى بولۇپ، ھەرخىل ئۆلچەملىكلىرى بولىدۇ. بولت ئورنىتىشتا ئاۋۋال ياغاچقا بولت توملۇقىدىن 1−2 مىللىمېتىر كەڭ تۆشۈك ئاچىمىز. ئاندىن بولتنى تۆشۈكتىن ئۆتكۈزۈپ، گايكىنى سېلىپ كۆلۈچ بىلەن تولغاپ چىڭىتىمىز. مۇھىم ئىغىزلىق كۆلۈچتا بىر خىل دىئامېتىردىكى گايكىلارنى چىڭىتىشقا بولىدۇ. بولتنىڭ داتلىشىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە سۈركىلىشنى ئازايتىش ئۈچۈن، ئورنىتىشتىن بۇرۇن ئاپتول ياكى ۋازېلىن سۈركەش كېرەك. ئورناتقاندا گايكىنى سائەت ئىستىرېلكىسىنىڭ يۆنىلىشى بويىچە تولغىساق چىڭىيدۇ. ئۇنىڭ تەتۈرىسىچە تولغىساق بوشايدۇ. قىقىشقا توغرا كەلگەندە، ئۇچىغا بولقىنى بىۋاستە ئۇرماستىن، گايكىنى سېلىپ ئايلاندۇرۇپ تۆزلىگەندىن كېيىن، گايكا ئۈستىگە بىر خىل تاختىنى قويۇپ، ئۇرۇش كېرەك. ئۇنداق قىلمىغاندا، رىزبىلىرى بۇزۇلۇپ كېتىدۇ.

2 ـ پاراگراف   تۈرۈملۈق چېتىش

تۈرۈملۈق چېتىق مىخلىق چېتىقتىن كۈركەم، يىلىملىق چېتىقتىن پۇختا بولىدۇ. بۇنىڭغا باشقا ماتېرىيال ئىشلىتىلمەستىن، ياغاچنىڭ ئۆزىدىنلا بۇلارنى ئورۇنلىغىلى بولىدۇ. بۇ خىل ئۇسۇلنى ياغاچچىلار كۆپرەك قوللىنىدۇ. چېتىش ئومۇمەن تۆۋەندىكى بىر قانچە باسقۇچقا بۆلۈنىدۇ.

1) ئەركەك تۈرۈم ۋە پاقىباش تۈرۈم بىلەن چېتىش

ئىككى تال ياغاچنى «+» شەكلىدە چېتىشقا توغرا كەلگەندە، ئەركەك تۈرۈم ياكى پاقىباش تۈرۈم چىقىرىپ چېتىشقا توغرا كېلىدۇ.

2) تىك تۈرۈملۈك چېتىش

تىك تۈرۈملۈك چېتىق ئۈچ خىل بولىدۇ. بىرى، تاق تۈرۈملۈك چېتىق؛ ئىككىنچىسى، قوش تۈرۈملۈك چېتىق؛ ئۈچىنچىسى، قىسقۇچ تۈرۈملۈك

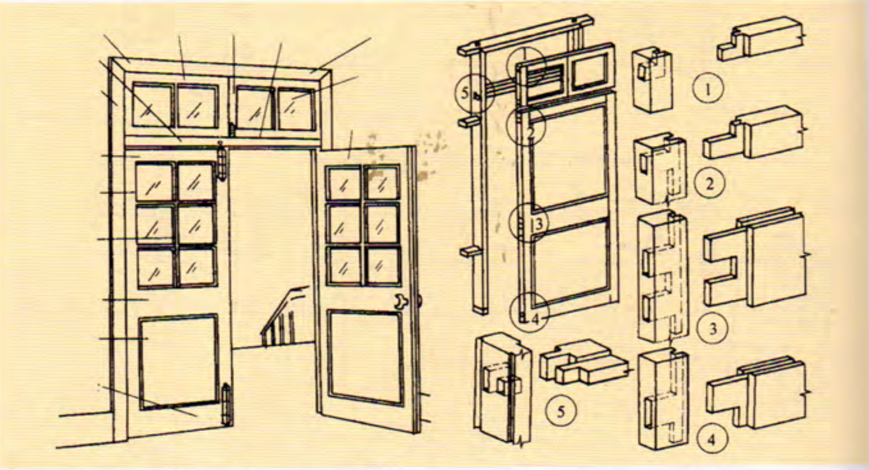

چېتىقتىن ئىبارەت. بۇ ئۈچ خىل چېتىش ئۇسۇلى تىك ياغاچ بىلەن توغرا ياغاچنى چېتىشقا قوللىنىلىدۇ.

3) ئەركەك - چىشى تۈرۈملۈك چېتىش

ئەركەك - چىشى تۈرۈم بىلەن چېتىش ياغاچ جاھازلىرىنى قۇراشتۇرۇشتىكى بىر قەدەر ياخشى ئۇسۇل. مۇنداق ئۇسۇل بىلەن ياسالغان جاھازلار چىرايلىق، پۇختا بولىدۇ. بۇ خىل چېتىش ئۇسۇلى ياغاچچىلىقتا كەڭ قوللىنىلىدۇ (تۈرۈمنىڭ بىر تەرىپى چىشى تۈرۈم، يەنە بىر تەرىپى ئەركەك تۈرۈم، دەپ ئاتىلىدۇ).

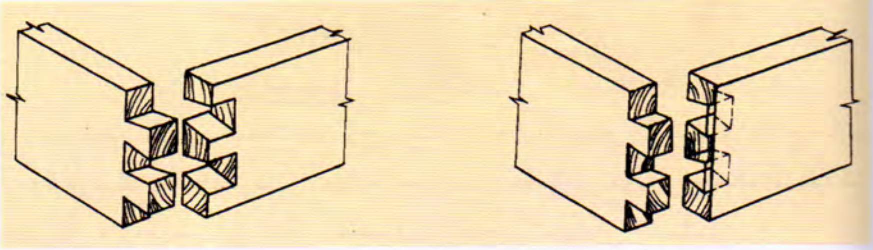

www.uyghurkitap.com

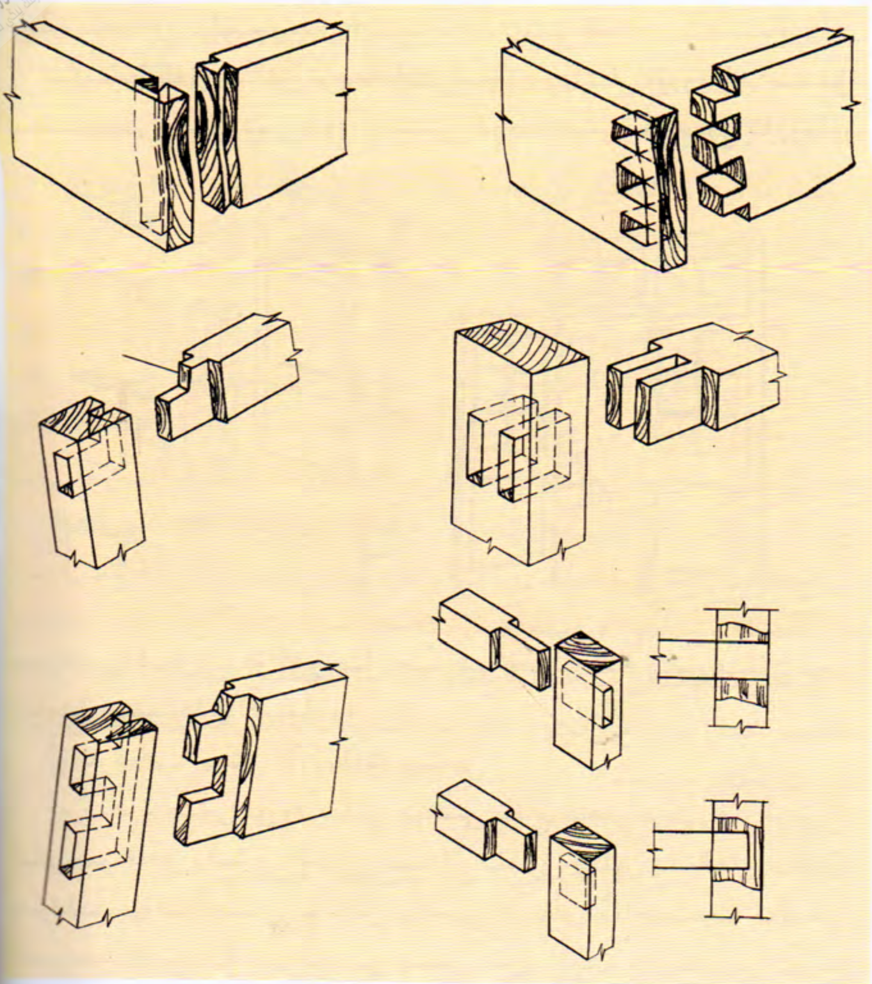

3 ـ پاراگراف يەملەش

يەملەش ــ يېپىشقاقلىقى زور بولغان يەملىگۈچلەر ئارقىلىق ياغاچ ما
رىياللارنىڭ بۆلەكلىرىنى مەھكەم چۈپلەپ، جاھازنى مەلۇم تەلەپكە لايىقلا
تۇرۇش دېمەكتۇر. بۇ خىل مەشغۇلات ياغاچنى يەملەش دېيىلىدۇ.

يەملەش ئارقىلىق قىسقا ياغاچنى ئۇزارتقىلى، تار ياغاچنى كېڭەيتكىلى، نېپىز ياغاچنى قېلىنلاتقىلى بولىدۇ. بۇ خىل ئۇسۇل بىلەن ياغاچتىن ياسالغان ئۆي جاھازلىرىنىڭ يۈزلۈكلىرىنى يەملىگىلى ۋە تۇرۇملىرىنى چىڭىتقىلى، سۇنۇپ، پۇچۇق بولۇپ قالغان قىسىملىرىنى رېمونت قىلغىلى بولىدۇ. يەملەنگەن ياغاچ بۇيۇملار پۇختا، كۆركەم بولىدۇ.

يەملەش قانۇنىيىتى — يەملىگۈچى ماتېرىيال ياغاچ ئۇرۇشلىرى ئارىسىدىكى كاۋاكچىلار ئارقىلىق ماتېرىيال يۈزىگە تەكشى تارقىلىدۇ ھەمدە ياغاچنىڭ ئىچكى قەۋىتىگە سىڭىپ كىرىپ، قېتىشقاندىن كېيىن ئىككى تال ياغاچنىڭ سىرتقى تالالىرىنى چىڭ بىرلەشتۈرىدۇ.

ياغاچ يەملەش ئۈچۈن ئاقسىللىق يېلىم ۋە سىنتېزلانغان يېلىمدىن ئىبارەت ئىككى خىل يېلىم ئىشلىتىلىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بەشىنچى باب

ئۆي جاھازلىرىنىڭ ياسىلىشى

ئۆي جاھازلىرى زۆرۈر بولغان تۇرمۇش بۇيۇملىرىدۇر. كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ تۇرالغۇ جاي شارائىتى، ئۆز رايونىنىڭ ھاۋا كىلىماتى، خىزمىتىنىڭ خاراكتېرى، تۇرمۇش ئادىتى ۋە شەخسىي ھەۋىسىگە ئاساسەن ھەرخىل ئۆي جاھازلىرىنى كۆڭۈل قويۇپ تاللايدۇ. شۇنىڭ بىلەن ياغاچچىلاردىن ئاز ماتېرىيال سەرپ قىلىپ، ئەپچىل، ئىشلىتىشكە قۇلاي، چىرايلىق ئۆي جاھازلىرىنى ياساپ بېرىشنى تەلەپ قىلىشىدۇ. ئۇنى خىزمەت ۋە تۇرمۇشىدا ئىشلىتىدۇ.

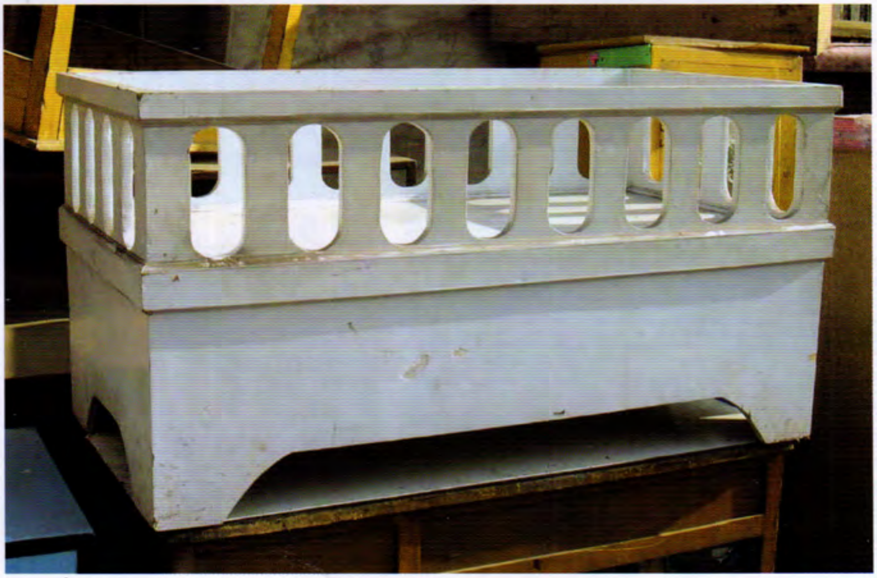

ئۆي جاھازلىرىنىڭ تۈرلىرى

ئۆي جاھازلىرىنى تۈرگە ئايرىش ئۇسۇلى تۆۋەندىكى بىر نەچچە خىل بولىدۇ:

1. قۇرۇلمىسىغا ئاساسەن تۈرگە ئايرىش

ئەنئەنىۋى ئۆي جاھازلىرىنىڭ ھەممىسى رامكا جازىسى ئىچىگە كۆز ئورنىلاشتۇرۇش قۇرۇلمىسىدىكى تۈرگە تەۋە. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، ياغاچ ماتېرىياللىرى، ئۇسكۇنە، ياساش تېخنىكىسىدا يېڭىلىق يارىتىش قاتارلىق سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن شال شەكىللىك ئۆي جاھازىسى، ئەگرى ياغاچلىق ئۆي جاھازىسى، قاتلىنىدىغان ئۆي جاھازىسى، ھەتتا نېپىز شەكىللىك ئۆي جاھازىسى قاتارلىق يېڭى قۇرۇلمىلىق شەكىللەر مەيدانغا كەلدى.

1) رامكا قۇرۇلمىلىق ئۆي جاھازىسى: ئەنئەنىۋى ئۆي جاھازلىرىنىڭ ھەممىسىدە رامكا قۇرۇلمىسى بار بولۇپ، بۇ خىل ئۆي جاھازلىرى پۇختا، ھەم ۋە نەپىس ياسىلىدۇ. ئۇزۇن مۇددەت ئىشلەتكىلى ھەم ماتېرىيال كۆپ كەتمەيدىغان بولغاچقا، ئىقتىسادنى تېجەپ قالغىلى بولىدۇ.

2) شال شەكىللىك ئۆي جاھازىسى: بۇ خىل شەكىلدىكى ئۆي جاھازلىرىغا ئىشلىتىلىدىغان ياغاچ تاختاي ئاساسەن سۇنئىي ئۇسۇلدا ياسىلىدۇ، ياغاچ تاختايلار ئۆزئارا تۇتاشتۇرۇلۇپ قۇراشتۇرۇلىدۇ. بۇ خىل ئۆي جاھازلىرىنىڭ قۇرۇلمىسى ئاددىي، ياساش ئاسان، يۆتكەشكە ئەپلىك.

3) ئەگرى ياغاچلىق ئۆي جاھازلىرى: بۇ خىل ئۆي جاھازلىرى ياغاچ ماتېرىياللىرىنى ئەگرى شەكىلگە كەلتۈرۈش ئارقىلىق ياسىلىدۇ. بۇ خىل ئۆي جاھازلىرىغا ياغاچ ئاز كېتىدىغان بولۇپ، قۇرۇلمىسى ئاددىي ھەم كۆركەم بولىدۇ.

4) قاتلىنىدىغان ئۆي جاھازلىرى: بۇ خىل ئۆي جاھازلىرىنى ئىشلىتىپ بولغاندىن كېيىن ياكى قويۇپ قويىدىغان چاغدا شەكلىنى ئۆزگەرتكىلى ھەم كىچىكلەتكىلى بولىدۇ. بۇ خىل ئۆي جاھازلىرىدىن ئاساسلىقى ئورۇندۇق،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۇستەل، كارىۋات قاتارلىق نەچچە خىل تۈرلەر بار.

2. ماتېرىيالغا ئاساسەن تۈرگە ئايرىش

ئۆي جاھازلىرى ئىشلىتىلگەن ماتېرىيالنىڭ تۈرگە ئاساسەن ياغاچتىن ياسالغان ئۆي جاھازلىرى، پولاتتىن ياسالغان ئۆي جاھازلىرى (مېتالدىن ياسالغان ئۆي جاھازلىرى)، سۇلياۋدىن ياسالغان ئۆي جاھازلىرى، بامبۇكتىن ياسالغان ئۆي جاھازلىرى ۋە يۇمشاق ئۆي جاھازلىرى قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ.

1 ـ پاراگراف ياغاچتىن ماتېرىيال ئېلىش ۋە ئۇنى ئىشلىتىش پرىنسىپى

ھەربىر ئائىلە سايمىنى غوللۇق ياغاچ ماتېرىياللىرىدىن تەركىب تاپقان بولىدۇ. ياساش سخېمىسىنىڭ تەلىپىگە ئاساسەن ياغاچ ماتېرىياللىرىنى پىششىقلاپ ئىشلەپ، كېرەكلىك بولغان ئۇششاق پارچىلارغا ئايلاندۇرۇش جەريانى ماتېرىيال تولۇقلاش دەپ ئاتىلىدۇ. ماتېرىيال تولۇقلاش ئاساسلىقى ماتېرىيال

تاللاش، كېسىش ۋە ھەرە ئارقىلىق بىر تەرەپ قىلىش قاتارلىق تەرتىپلەرنى
ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ماتېرىيال تولۇقلاش ئىش تەرتىپى كۆپ ھاللاردا مۇنداق
بولىدۇ: ماتېرىيال تولۇقلاش لايىھىسىنى بېكىتىش، ماتېرىيال تاللاش،
سىزىق سىزىش، كېسىش، پىششىقلاپ ئىشلەش ئىش تەرتىپىگە كىرگۈ-
زۈش. ماتېرىيال تولۇقلايدىغان كىشى چوقۇم ھەر قايسى پارچىلانغان ماتېرى-
ياللارنىڭ پۈتكۈل ئۆي جاھازىسىدىكى ئورنى ۋە رولىنى پۇختا ئىگىلىشى،
ياغاچ ماتېرىياللىرىنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ئاساسەن ماتېرىيال تاللاش، سىزىق
سىزىش، كېسىش مەشغۇلاتلىرىنى ئېلىپ بېرىشى كېرەك. تولۇقلىنىدى-
غان ياغاچ ماتېرىيالىنىڭ سۈپىتىنىڭ ياخشى ـ يامان بولۇشى بىۋاسىتە
مەھسۇلاتنىڭ سۈپىتىگە، ياغاچ ماتېرىياللىرىدىن پايدىلىنىش ۋە ئىشلەپچى-
قىرىش ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە تەسىر كۆرسىتىدۇ.

1. ماتېرىيال تاللاش

ئوخشاش بولمىغان ئۆي جاھازلىرى ئوخشاش بولمىغان تېخنىكىلىق تە-
لەپلەرگە ئىگە بولغان بولىدۇ. ئوخشاش بىر ئۆي جاھازىسىنىڭ ئوخشاش
بولمىغان ئورۇندىكى قۇرۇلمىسىنىڭ ياغاچ ماتېرىياللىرىغا بولغان تەلىپى-
مۇ ئوخشاش بولمايدۇ. ئۆي جاھازىسىنىڭ دەرىجىسى ۋە كونكرېت سۈپەت
تەلىپىگە ئاساسەن، ھەر قايسى قىسىملاردا ئىشلىتىلىدىغان ياغاچ ماتېرىيال-
نى، شۇنىڭدەك دەرەخ تۈرى، ئۆلچىمى، تەركىبىدىكى نەملىك مىقدارىغا
بولغان تەلىپى قاتارلىق جەريانلارنى تاللاپ بېكىتىش ماتېرىيال تاللاش دې-
يىلىدۇ.

ماتېرىيال تاللىغاندا، ئالدى بىلەن چوقۇم ئۆي جاھازىسىنىڭ قۇرۇلمى-
سىنىڭ مۇستەھكەملىكىنى، سىرتقى كۆرۈنۈشىنىڭ كۆركەم ھەم چىراي-
لىق بولۇشىنى ئويلىشىش كېرەك. شۇڭا، كۆڭۈلدىكىدەك ئۆي جاھازىسىغا
ئېرىشىش ئۈچۈن مۇستەھكەم، قاتتىق، پارقىراق، سىزىقچىلىرى ياخشى،
ئاسان بېزىگىلى بولىدىغان ياغاچ ماتېرىياللىرىنى ئىشلىتىش، يۇمشاق-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ـراق، رەڭگى ۋە سىزىقچىلىرى ئوچۇق بولمىغان ياغاچ ماتېرىياللىرىنى ياسىلىدىغان ئۆي جاھازىسىنىڭ ئىچكى قىسمىغا ئىشلىتىش، سۇپەتلىك، ئۇزۇن ھەم چوڭ ياغاچ ماتېرىياللىرىنى ئىمكانقەدەر ئىسراپ قىلماي، ئۇنۇملۇك پايدىلىنىپ ئىشلىتىش كېرەك. بۇ ياغاچ ماتېرىيالى تاللاشنىڭ پرىنسىپى.

2. ماتېرىيال تولۇقلاش ئۇسۇلى

پىششىقلاپ ئىشلەش دەرىجىسى، ئۇسكۇنىلەرنىڭ ياخشى ـ يامانلىقى، مەشغۇلات جەريانىدىكى نورغۇن ئامىللارنىڭ تەسىرى بولىدىغان بولغاچقا، ياغاچ ماتېرىيالى تولۇقلاشنىڭ ئۇسۇلىمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ماتېرىيال تولۇقلاش پرىنسىپى ئاساسىدا، چوڭ جەھەتتىن ئالغاندا سىزىق سىزىپ ماتېرىيال تولۇقلاش، ھەرىدەپ ماتېرىيال تولۇقلاش، يەككە ماتېرىيال تولۇقلاش ۋە ئونىۋېرسال ماتېرىيال تولۇقلاش قاتارلىق

جەريانلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

3. ئارتۇقچە ياغاچ ماتېرىياللىرىنى پىششىقلاپ ئىشلەش ھەم ئۇششاق ياغاچ پارچىلىرىدىن ئۈنۈملۈك پايدىلىنىش

ئۆي جاھازىسى ياساش خەرتىسىدە تەلەپ قىلىنغان قائىدە ۋە ئۇسۇللار بىلەن كېسىلىپ، ئىشلىتىلىپ، پايدىلىنىش قىممىتى قالمىغان ياغاچلاردىن يەنىمۇ پايدىلىنىپ ئىشلىتىش ئارتۇقچە ياغاچ ماتېرىياللىرىنى پىششىقلاپ ئىشلەش دېيىلىدۇ. پىششىقلاپ ئىشلىنىدىغان ياغاچنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكى ياغاچ ماتېرىياللىرىدىن پايدىلىنىش ئۈنۈمى ۋە ئىشلەپچىقىرىش ئۈنۈمىگە بىۋاستە تەسىر كۆرسىتىدۇ. ئارتۇقچە ياغاچ ماتېرىيالى زىيادە كىچىك بولۇپ قالسا، بەزىدە تېخنىكىلىق تەلەپكە يەتمەيدۇ، زىيادە چوڭ بولۇپ كەتسە ياغاچ ماتېرىيالىدىن پايدىلىنىش ئۈنۈمى تۆۋەنلەپ، پىششىقلاپ ئىشلەش ۋاقتىنى كۆپەيتىۋېتىدۇ. شۇڭا ئارتۇقچە ئىشلىتىلىدىغان ياغاچ ماتېرىيالىنى مۇۋاپىق بېكىتىش ئىنتايىن مۇھىم.

4. ياغاچتىن ماتېرىيال ئېلىش ئۇسۇلى

ياغاچتىن ماتېرىيال ئېلىشنىڭ تەييارلىقى پۈتۈن ياغاچنى كېسىش ئاقلاش، شال تىلىش ۋە كېسىپ تەييارلاشتىن ئىبارەت. ئادەتتە ئاۋۋال تىلىپ چوڭ شال قىلىنىدۇ. قۇرۇغاندىن كېيىن يەنە كېسىپ تەييار ماتېرىيالغا ئايلاندۇرۇلىدۇ. مۇنداق قىلغاندا، قۇرۇتۇش ئوڭاي بولۇپ، ئاسانلىقچە شەكلى ئۆزگىرىپ كەتمەيدۇ. تاللاپ ئىشلىتىشكە پايدىلىق بولىدۇ، ياغاچ تېجەپ قېلىنىدۇ. ئەگەر بىر قېتىمدىلا كېسىپ چاسا ياغاچقا ئايلاندۇرۇلسا شەكىل ئۆزگەرتىشى زور بولىدۇ. بەزىدە ئۆلچەمسىز يېرىقلار پەيدا بولۇپ، پايدىلىنىش ئۈنۈمى تۆۋەنلەپ كېتىدۇ. ئەگەر چوڭ شال يېرىلىپ كەتسە، يېرىق بويىچە ياكى يېرىققا يېقىن كەلتۈرمەي ماتېرىيال تاللىۋالغىلى، شۇ ئارقىلىق ياغاچنىڭ ئىشلىتىلىش ئۈنۈمىنى ئۆستۈرگىلى بولىدۇ.

ياغاچنى تېجەپ قىلىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن مۇۋاپىق كېسىش كېرەك. پۈتۈن ياغاچنى شەكلى، نۇقسانلىرى، ئۈرۈشلىرىدىن ئىبارەت ئوخشىمىغان ئالاھىدىلىكلىرىگە قاراپ تاللاپ مۇۋاپىق ئىشلىتىش كېرەك.

ئومۇمەن قىلغاندا، ماتېرىيال ئالغاندا مۇنداق ئۈچ نوقتىغا دىققەت قىلىش كېرەك: بىرىنچىدىن، ياغاچنىڭ ناچار يېرىنى ئاز ساندىكى ماتېرىيال يۈزىگە مەركەزلەشتۈرۈش كېرەك؛ ئىككىنچىدىن، ناچار يېرىنى بىر تەرەپكە قالدۇرۇپ، پايدىلىنىش ئۈنۈمىنى ئەڭ زور دەرىجىدە ئاشۇرۇش كېرەك؛ ئۈچىنچىدىن، سۈپىتىگە كاپالەتلىك قىلىپ، ياخشىسى بىلەن ناچىرى ئېنىق بولۇش، ئۆلچەمگە لايىق بولۇش، ئىشلىتىشكە مۇۋاپىق بولۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇش كېرەك.

ياغاچنى كېسىپ بولغاندىن كېيىن قۇرۇتۇش جەريانىدا شەكىل ئۆزگىرىشى، قېيىشى ۋە يېرىلىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك. قۇرۇپ تەركىبىدىكى نەملىك 15% چامىسىدا بولغاندا ئىشلەتسە بولىدۇ.

5. ياغاچنى ئىشلىتىش پرىنسىپى

ئۆي جاھازلىرىغا ياغاچ ئىشلەتكەندە، تۆۋەندىكى پرىنسىپلارغا دىققەت قىلىش كېرەك:

1) يۇمشاق ياغاچ شال، قاتتىق ياغاچ چاسا ماتېرىيال قىلىنىدۇ.

2) بىر خىل ياغاچنىڭ دىئامېتىرى چوڭراقلىرىدىن شال تىلىنىدۇ، دىئامېتىرى كىچىكرەكلىرىدىن چاسا ياغاچ كېسىلىدۇ. دەرەخنىڭ شاخلىرىدىن تۈز ماتېرىيال، غولىدىن ئەگرى ماتېرىيال ياسىلىدۇ. ئوخشىمىغان تۈردىكى ياغاچنىڭ تۈز ئۈرۈشلۈكلىرى شال، ئەگرى ئۈرۈشلۈكلىرى چاسا ماتېرىيال قىلىنىدۇ. توغرىسىغا قويۇلىدىغان ماتېرىيالغا توغرا يۆنىلىشلىك كۈچىنىشكە چىدامىلىق تۈز ياغاچ ئىشلىتىلىدۇ. تىك قويۇلىدىغان ماتېرىيالغا ئۈرۈشلىرى ئەگرى ياكى رەتسىز ياغاچ ئىشلىتىلسىمۇ بولىدۇ، لېكىن ئۈرۈشلىرى تۈز ياغاچ بولسا تېخىمۇ ياخشى؛ ئەگرى قورۇلمىلارغا

ئۇرۇشلىرى رەتسىز، تۈزۈلۈشى زىچ، توغرا يۆنىلىشلىك، كۈچىنىشكە چىداملىق بولغان ياغاچ ئىشلىتىلىدۇ.

3) بىر خىل ئۆي جاھازىسىدا شەكىل ئۆزگەرتىشى ئاز، چىرىتىشكە بولغان قارشىلىقى زور بولغان ياغاچلار ئاستىنقى بۆلەكلەرگە ئىشلىتىلىشى، شەكىل ئۆزگەرتىشى زور، چىرىتىشكە بولغان قارشىلىقى ئاجىز ياغاچلار ئۈستۈنكى بۆلەكلەرگە ئىشلىتىلىشى كېرەك؛ شەكىل ئۆزگەرتىشى زور بولغانلىرى قوشۇمچە ماتېرىيال، شەكىل ئۆزگەرتىشى ئاز بولغانلىرى ئاساسلىق ماتېرىيال قىلىنىشى كېرەك. ئاۋۋال ئۇزۇن ماتېرىيالغا، ئاساسلىق ماتېرىيالغا ياغاچ تاللىۋېلىش، ئاندىن قىسقا ماتېرىيالغا، قوشۇمچە ماتېرىيالغا تاللاش كېرەك. ئالدى يۈزىگە مۇمكىن قەدەر چوڭ شال، ئارقا يۈزىگە ۋە ئىچ تەرەپكە كىچىك شال ئىشلىتىش كېرەك. ياغاچ ئۇرۇشلىرى ۋە رەڭگى جەھەتتە مۇمكىن قەدەر چوڭ جاھازلارنىڭ، ئالدى يۈزىنىڭ رەڭگىنىڭ بىر خىل بولۇشى، ئۇرۇشلىرىنىڭ ئۆزئارا ماس كېلىشىنى ئېتىبارغا ئېلىش كېرەك.

4) بىر نەچچە خىل ئۆي جاھازلىرىنى ياسىغاندا، ياغاچنىڭ شەكىل ئۆزگەرتىشى زور بولىدىغان، چىرىتىشكە بولغان قارشىلىقى ئاجىز بولغانلىرى مۇھىم بولمىغان كىچىك جاھازلارغا ئىشلىتىلىشى، شەكىل ئۆزگەرتىشى ئاز بولىدىغان، چىرىتىشكە بولغان قارشىلىقى چوڭ بولغانلىرى چوڭ تېپىكى جاھازلارغا ئىشلىتىلىشى كېرەك. ياغاچنى ئاۋۋال ھەجىمى چوڭ، ئاساسلىق ئۆي جاھازلىرىغا، ئاندىن ھەجىمى كىچىك، مۇھىم بولمىغان ئۆي جاھازلىرىغا تاللاش كېرەك. ئۆي جاھازلىرىنىڭ يۈزى، مەسىلەن، شىرە يۈزى، ئىشكاپ، ساندۇقلارنىڭ ئۈلۈك تەرىپى ۋە ئورۇندۇق ـ ئۈستەللەرنىڭ يۈزىگە مۇمكىن قەدەر پۈتۈن شال ياكى كەڭ شال ئىشلىتىلىشى، كۆزگە چېلىقىپ تۇرىدىغان يۈزىدىكى ئۇرۇشلىرى بىردەك بولۇشى لازىم. شالنىڭ ياخشىلىرى ئاساسلىق ئۆي جاھازلىرىغا مەركەزلىك ئىشلىتىلىشى، شۇنىڭ بىلەن بىللە مۇھىم بولمىغانلىرىنىڭ ئالدى يۈزى ۋە مۇھىم

لىدۇ، لېكىن چاسا ياغاچلارنى رەندىلەشنىڭ هاجىتى يوق. ئورۇندۇق، ئۈستەللەرگە ئىشلىك كەتمەيدۇ ۋە باشقىلار.

1. ماتېرىيال تاللاش

ياسىلىدىغان جاھازنىڭ ئۆلچىمىگە ئاساسەن ياغاچقا سىزىق سىزىپ، هەربىر ماتېرىيالنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكى، ئۇزۇن ـ قىسقىلىقى ۋە قۇراشتۇرۇش ئورنى بەلگىلىنىدۇ. مەسىلەن، بىر ئىشكاپ ياسىماقچى بولسا، ئاۋۋال ئىشكاپنىڭ پۇت، ئىشىك قاتارلىق ئاساسلىق قىسىملىرىغا ياغاچ تاللىۋېلىپ، ئاندىن توغرا ۋە يان ياغاچلىرىنى، ئاخىرىدا كەينى ۋە ئىچىگە كېرەكلىك ياغاچلارنى، شۇنداقلا قوشۇمچە ياغاچلارنى تاللايمىز. شال تاللىغاندا ئاۋۋال ئىشىك، يۈزلۈك تارتما يۈزى ۋە يان شېلىنى، ئاندىن ئارقا، ئۈستى ۋە ئاستىغا كېتەرلىك شالنى، ئاخىرىدا توساق شالنى تاللاش كېرەك. ئەگەر ئىشكاپ 1.4 مېتىردىن پەس بولسا، ئۈستى يۈزىگە كېتەرلىك شالنى تاللاشتا ئالدى بىلەن ئويلىنىشقا توغرا كېلىدۇ.

ماتېرىيال تەييارلاشتا «ياغاچ كەسسەڭ ئۇزۇن كەس، تۆمۈر كەسسەڭ قىسقا» دېگەن تەمسىلنى ئەستە تۇتۇش كېرەك. بۇ تەمسىلدە ماتېرىيال كەسكەندە، ئىش قوشۇشقا ئىمكانىيەت قالدۇرۇش كېرەكلىكى ئېيتىلىدۇ. ئادەتتە، ياغاچنىڭ قېلىنلىقى بىلەن كەڭلىكىدىن ئىمكانىيەت قالدۇرۇش ئۆلچىمى مۇنداق بولىدۇ: بىر تەرىپى سىلىقلىتىلىدىغان قۇرۇلمىغا 3 مىللىمېتىر، ئىككى تەرىپى سىلىقلىتىلىدىغان قۇرۇلمىغا 5 مىللىمېتىر، شالغا 3 مىللىمېتىردىن 5 مىللىمېتىرغىچە ئىمكانىيەت قالدۇرۇلىدۇ. جۈپلىنىدىغان شالنىڭ هەربىرىنى 6 مىللىمېتىردىن 8 مىللىمېتىرغىچە زاپاس قالدۇرۇپ تىلىش كېرەك. ياساشقا ئىمكانىيەت قالدۇرۇش ياغاچنىڭ ئۇزۇن ـ قىسقىلىقىغا، ئوخشىماسلىقىغا قاراپ ئوخشاش بولمايدۇ، ئۇزۇن ياغاچتا كۆپرەك، قىسقا ياغاچتا ئازراق قالدۇرۇلىدۇ. شەكلى ئوڭاي

ئۆزگىرىدىغان ياغاچتا كۆپرەك، شەكلى ئوڭاي ئۆزگەرمەيدىغان ياغاچتا ئازراق قالدۇرۇلىدۇ. ئاساسلىق ماتېرىيال قىلىنىدىغان ياغاچتا كۆپرەك، قوشۇمچە ماتېرىيال قىلىنىدىغان ياغاچتا ئازراق قالدۇرۇلىدۇ. بەك ئارتۇقمۇ قالدۇرماسلىق، بەك كۆپمۇ قالدۇرماسلىق كېرەك. بەك كۆپ قالدۇرۇلسا ياغاچ ئىسراپ بولۇپ كېتىدۇ. بەك ئاز قالدۇرۇلسا بىر نەرسە ياساش قىيىن بولىدۇ. ياغاچچىلىقنى يېڭىدىن ئۆگىنىۋاتقانلار مۇۋاپىق هالدا كۆپرەك قالدۇرۇش كېرەك. تەجرىبىلىك ئۇستىلار ئۆزلىرىنىڭ تەجرىبىسىگە ئاساسەن ئازراق قالدۇرسىمۇ بولىدۇ.

ماتېرىيال تاللاشتا يۇقىرىدا سۆزلەنگەن پرىنسىپقا ئاساسەن، مۇمكىن قەدەر ياغاچنىڭ پۇتاق، قۇرت يېگەن، يېرىق، سۇپىتى ئۆزگەرگەن يەرلىرىنى قالدۇرۇپ قويۇپ، ياغاچ رەڭگى ئورۇشلىرىنىڭ بىردەك بولۇشىغا دىققەت قىلىش كېرەك.

2. رەندە سىلىش

تەييارلانغان ياغاچنى جاهاز بۆلەكلىرىنىڭ ئىلگىرى - كېيىنلىك تەرتىپى بويىچە رەندىلەپ، قىر سىزىقلىرى تۈز، يۈزىنىڭ بۇلۇڭلىرى تەلەپكە لايىق، قېيىپ شەكلى ئۆزگىرىپ قالمىغان بولۇشىنى ئىشقا ئاشۇرۇش كېرەك. رەندىلىگەندە، ئاۋۋال چوڭ يۈزىنى، ئاندىن يان تەرىپىنى رەندىلىۋالغاندىن كېيىن، ئېهتىياجلىق ئەمەلىي ئۆلچەم بويىچە رەندىلەپ بولغان بىر يۈزى بىلەن بىر يېنىنى ئاساس قىلىپ، قالغان ئىككى تەرىپىنىڭ پاراللېل سىزىقلىرىنى سىزىش كېرەك. بۇنى ياغاچچىلار «تەكرار سىزىق» دەپ ئاتايدۇ. تەكرار سىزىق سىزىۋالغاندىن كېيىن قالغان ئىككى تەرەپنى شۇ سىزىق بويىچە رەندىلەش كېرەك. رەندىلىگەن ياغاچنىڭ ئۇزۇن - قىسقىلىقى، كەڭ - تارلىقى ئۆلچەمگە تامامەن مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك.

3. پىلانلاش – سىزىش

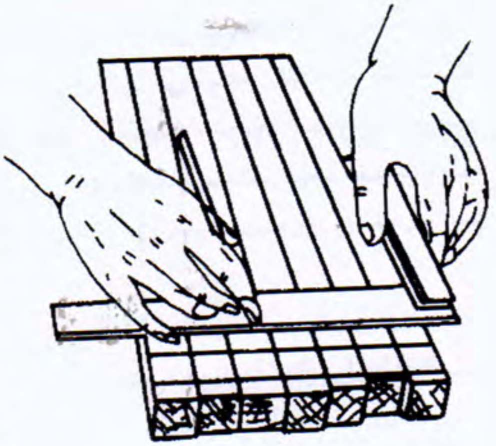

پىلانلاش – سىزىش ھەربىر جاھاز بۆلىكىنىڭ چوڭ – كىچىكلىكى، تۆشۈك تۇرۇملىرىنىڭ ئورنى، چېتىلىش شەكلىنى توغرا بەلگىلەش ھەمدە ياغاچنىڭ كۆچىنىش ئەھۋالىغا ئاساسەن، مۇۋاپىق تۈزۈلۈش شەكلىنى توغرا بەلگىلەشتىن ئىبارەت. ياغاچلارنى جۈپلەپ قويۇپ پىلانلاپ – سىزىش كېرەك. شۇنداق قىلغاندا ئوڭايلىقچە چاتاق چىقمايدۇ. بۇ خىل قۇرۇلما كۆپرەك ياسىلىدىغان بولسا، تۈركۈمى بويىچە پىلانلاش – سىزىش كېرەك. پىلانلاش – سىزىش توغرا بولۇشى، سىزىقلار روشەن سىزىلىشى كېرەك.

4. تۆشۈك ئېچىش

تۆشۈك ئاچقاندا، سىزىقنى قالدۇرۇش كېرەك. ئۆي جاھازلىرىغا يېرىم تۆشۈك (كور تۆشۈك) كۆپرەك ئېچىلىدۇ، تۆشۈك تەشكەندە ئىسكىنىنى ياغاچنىڭ ئارقا يۈزىگىچە ئۆتكۈزىۋەتمەسلىك، تۆشۈكنى يانتۇ تولغاپ ئاچماي ياكى يېرىۋەتمەي توغرا ئېچىش كېرەك.

5. تۇرۇم چىقىرىش

تۇرۇم چىقىرىشتا مۇنۇلار تەلەپ قىلىنىدۇ: ياغاچ ئۇرۇشلىرىنى كېسىپ ئۆتكەن يۆنىلىشتىكى تۇرۇملارنى تۆشۈككە بەك چىڭ چۈشىدىغان قىلىپ ياسىماسلىق كېرەك. ئۇنداق بولمىغاندا ياغاچنى يېرىۋېتىدۇ. تۇرۇم تۆشۈكى ياغاچ ئۇرۇشلىرىنىڭ يۆنىلىشى بويىچە ئېچىلغان بولسا، سەل چىڭ

كېلىپ قالسىمۇ بولىۋېرىدۇ. تۆرۈمنى بولقا بىلەن يېنىك قېقىپ كىرگۈز-
گۈدەك بولسىلا بولىدۇ. يېرىم تۆرۈم تۆشۈكى تۆرۈمدىن ئىككى مىللىمې-
تىردىن بەش مىللىمېتىرغىچە چوڭقۇر بولۇشى، تولۇق تۆرۈم (ئۆتۈشمە
تۆرۈم) ياغاچتىن بەش مىللىمېتىردىن ئالتە مىللىمېتىرغىچە چىقىپ تۇ-
رۇشى كېرەك.

6. شالنى جۈپلەش (ياپسالاش)

جۈپلەنگەن شال قىڭغىر بولۇپ قالماسلىقى، توغرىسىغا بولۇپ قالماس-
لىقى، قېيىپ قالماسلىقى، قىرلىرى ھەم، تەكشى تۈتىشىشى، ئۆڭ يۈز-
نىڭ رەڭگى بىر خىل، ئۆرۈشلىرى ماس كەلگەن بولۇشى لازىم.

7. كىنىچ تارتىش

ياغاچنى سىلىقلىتىش ۋە جۈپلەشتىن بۇرۇن كىنىچ تارتىۋېلىش،
جۈپلەپ بولغاندىن كېيىن رەندە چۈشمىگەن جايلىرىنى پەرداز رەندە بىلەن
سىلىقلىتىپ، تەلەپكە لايىق قىلىۋېلىش كېرەك.

8. پارچە بۆلەكلەرنى ئورنىتىش

قۇراشتۇرغاندا ئاۋۋال تۆرۈم قىرلىرىنى ئالماشتۇرۇپ سىلىپ، چىشى
تۆرۈمنىڭ چوڭقۇر - تېيىزلىكى بىلەن ئەركەك تۆرۈمنىڭ ئۇزۇن - قىسقى-
لىقى ئوخشاش كېلىدىغان ياكى كەلمەيدىغانلىقىنى تەكشۈرۈش، ئوخشاش
بولمىسا دەرھال ئوڭشاش كېرەك. ئاندىن شال قىرى بىلەن كىنىچنىڭ
چوڭقۇر - تېيىزلىكىنىڭ ئوخشاش ياكى ئوخشاش ئەمەسلىكىنى تەكشۈ-
رۈپ تۆرۈش كېرەك. شال ئۇچى كىنىچقا بەك چىڭ كېلىپ قالماسلىقى،
شال ئۇچى بىلەن كىنىچ ئاستى ئارىلىقىدا بىر مىللىمېتىر بوش ئورۇن
قېلىشى كېرەك. ياغاچنى تۈرى بويىچە قويۇش، قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتمەس-
لىك، تۆرۈملارنى كىرىشتۈرگەندە، بولقا ياكى كەكنى ياغاچقا بىۋاستە

ئۇرماستىن، ياغاچقا بىر نەرسە قويۇپ تۇرۇپ ئۇرۇش كېرەك. تۇرۇمنى تۇرۇم چىقىرىلغان ياغاچ بىلەن تۇرۇم تۆشۈكى ئېچىلغان ياغاچنىڭ بىر - بىرىگە تىك قويۇلغان - قويۇلمىغانلىقىغا قاراپ قېقىش، جاھازنىڭ باشقا بۆلەكلىرىنىڭمۇ قىڭغىر - قىيسىق بولۇپ قالغان - قالمىغانلىقىغا قاراپ، بىر تەرەپتىن تۇرۇمنى قېقىش، يەنە بىر تەرەپتىن ئوڭشاپ تۇرۇش كېرەك.

9. پۇتۇن قىسمىنى قۇراشتۇرۇش

ھەرقايسى بۆلەكلەرنى مەلۇم تەرتىپ بويىچە قۇراشتۇرۇش، قۇراشتۇرغاندا بۆلەكلەر يۈزىنىڭ بىر - بىرىگە تەڭ بولغان - بولمىغانلىقىغا، ھەم چېتىلغان - چېتىلمىغانلىقىغا دىققەت قىلىش كېرەك.

10. سىرتىنى بېزەش

قۇراشتۇرۇپ بولغان ئۆي جاھازلىرىنى زىننەتلەش، سىرتىنى سىلىقلاش، قىرلىرىنى چىقىرىش، بالداقلىرىنى چاپلاش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

11. ئىشىك ياكى باشقا مېتال بۇيۇملارنى ئورنىتىش

بۇ ھەرخىل ئىشىك، تەپكىلىك شارىك، ئىلغۇچ گىرەچى، تارتما قۇلۇپى، ئىشىكنى ئىچىدىن تارتىپ تۇرىدىغان ئىلگەك، كارىۋات پۇتلىرىنى بېكىتىدىغان تۆمۈر، جاھاز پۇتىغا قويۇلىدىغان رېزىنكە تاپان قاتارلىقلارنى ئورنىتىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

3 - پاراگراف ئۆي جاھازلىرىنى ياساشتىن ئەمەلىي مىساللار

ئىشىك ۋە دېرىزە — ئۆينى قوغداش قۇرۇلمىسىدىكى ئىككى مۇھىم

قىسىم بولۇپ، ئىشىكنىڭ رولى كىشىلەرنى ئادەتتە يول يۈرۈش، ئوخشاش بولمىغان ماكان بىلەن باغلاش ۋە ئايرىش قاتارلىقلار بىلەن تەمىنلەش بولۇپ، ۋەقە يۈز بەرگەندە، كىشىلەرنى جىددىي تارقاقلاشتۇرىدۇ؛ دېرىزىنىڭ ئاساسلىق رولى شامال ئۆتۈشتۈرۈش ھەم قۇياش نۇرىنى قوبۇل قىلىش، شۇنداقلا يان ئۆيدىكى ئاۋازلارنىڭ كىرىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتىن ئىبارەت. ئوخشاش بولمىغان شارائىتتا ئىشىك بىلەن دېرىزىنىڭ قۇرۇلمىسىغا قويۇلىدىغان تەلەپمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. مەسىلەن، ئىشىك ۋە دېرىزىلەرنىڭ ئىسسىقلىق ساقلايدىغان، ئاۋاز توسۇدىغان، ئوتتىن مۇداپىئەلىنىدىغان ۋە سۇدىن مۇداپىئەلىنىدىغان تۈرلىرى بار.

1. ئىشىك

1) ئىشىكنىڭ تۈرلىرى — ئىشلىتىلىش ئورنىغا قاراپ ئىچكە ئېچىلىدىغان ئىشىك ۋە سىرتقا ئېچىلىدىغان ئىشىك، دەپ ئىككى تۈرگە بۆلۈنىدۇ؛ ئىشلىتىلگەن ماتېرىياللارنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ ياغاچ ئىشىك، پولات ئىشىك، ئاليۇمىن ئىشىك ۋە سۇلياۋ ئىشىك قاتارلىق تۈرلەرگە بۆلۈنىدۇ. قوزغىلىش شەكلىگە قاراپ تەكشى ئېچىلىدىغان ئىشىك، ئىتتىرىدىغان ئىشىك، قاتلانما ئىشىك، ئايلانما ئىشىك قاتارلىقلارغا

بۆلۈنىدۇ. ئىشىكنى ئۆلچەش ئادەتتە ياساش تەلىپى، كىشىلەرنى تارقاقلاشتۇرۇش ۋە ياسىلىدىغان بېزەش ئىشىكنىڭ شەكلى قاتارلىقلارنى بەلگىلەيدۇ. ئىشىكنىڭ ئۆلچىمى ئادەتتە مۇنداق بولىدۇ: ئولتۇرىدىغان ئۆيلەرگە ئىشلىتىلىدىغان ئۆلچەم ئادەتتە تاق قاناتلىقلىرىنىڭ كەڭلىكى 800–900 مىللىمېتىر، قوش قاناتلىرىنىڭكى 1200–1600 مىللىمېتىر، ئېگىزلىكى 2000–2100 مىللىمېتىر، دېرىزىسى بار ئىشىكلەرنىڭ ئېگىزلىكى يەنە 400–500 مىللىمېتىر كۆپەيتىلگەن بولىدۇ. مۇنچا، ھاجەتخانا قاتارلىق ئورۇنلارنىڭ ئىشىك ئۆلچىمى نىسبەتەن كىچىك بولۇپ، ئادەتتە 650–1900 مىللىمېتىر بولىدۇ، ئاشخانا ئۆينىڭ ئۆلچىمى ئادەتتە 800–1900 مىللىمېتىر بولىدۇ. ئاممىۋى قۇرۇلۇشلاردىكى ئىشىكلەرنىڭ ئۆلچىمى ئادەتتە تاق قاناتلىرىنىڭكى 950–1000 مىللىمېتىر، قوش قاناتلىرىنىڭكى 400–1800 مىللىمېتىر، ئېگىزلىكى ئادەتتە 2100–2300 مىللىمېتىر بولىدۇ. دېرىزىسى بار ئىشىكلەرنىڭ ئېگىزلىكى ئادەتتە يەنە 500–700 مىللىمېتىر كۆپەيتىلگەن بولىدۇ.

2) ئىشىكنىڭ تۈزۈلۈشى — ئىشىك رام، ئىشىك قانىتى، ئىشىك دېرىزىسى ۋە مېتال بۆلەكلەردىن تەركىب تاپىدۇ. ئىشىك ياساشتا ئالدى بىلەن پەگەز يەنى ئىشىكنىڭ جازىسى ياسىلىپ، بۆلەكلەر بىر - بىرىگە چېتىلىدۇ. ئاندىن ئوتتۇرىدىكى شال رەندىلىنىپ، بىر - بىرىگە شىلىم بىلەن چاپلىنىدۇ.

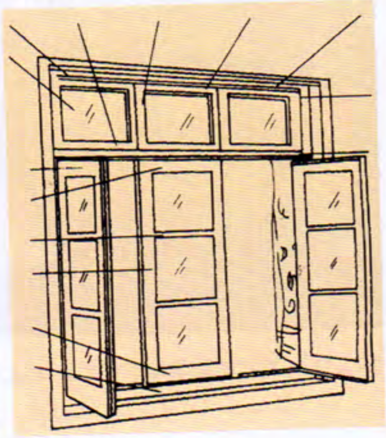

2. دېرىزە

1) دېرىزىنىڭ تۈرلىرى — دېرىزە ئېچىلىش شەكلىنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ، ئىتتىرىدىغان دېرىزە، تەكشى ئېچىلىدىغان دېرىزە، مۇقىم بېكىتىلگەن

دېرىزە ۋە ئاسما دېرىزە قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ؛ دېرىزە قانىتىنىڭ سانىغا قاراپ تاق قاناتلىق دېرىزە، قوش قاناتلىق دېرىزە ۋە كۆپ قاناتلىق دېرىزە قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ؛ دېرىزە قانىتىغا ئىشلىتىلگەن ماتېرىيالغا قاراپ پولات دېرىزە، ياغاچ دېرىزە ۋە ئاليۇمىن دېرىزە قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ.

(2) ياغاچ دېرىزىنىڭ تۈزۈلۈشى — ياغاچ دېرىزە ئادەتتە دېرىزە رامى، ئىشىك قانىتى، دېرىزە تاختىيى ۋە مېتال بۆلەك قاتارلىقلاردىن تەركىب تاپىدۇ.

3. ئىشىك - دېرىزىلەرنى لايىھىلەش پرىنسىپى

ئىشىك بىلەن دېرىزە ئۆينى قوغداش قۇرۇلمىسىدىكى ئىككى مۇھىم

قىسىم بولۇپ، ئىشىك - دېرىزىلەرنى لايىھىلەش ۋە ياساشتا كىشىلەرنىڭ

ياسىتىش ئېھتىياجى ۋە قۇرۇلۇش ماتېرىياللىرىنىڭ ئالاھىدىلىكىگە قاراشقا توغرا كېلىدۇ. مەسىلەن، ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ يورۇقلۇق قوبۇل قىلىشى، شامال ئۆتۈشۈشچانلىقى، يامغۇر، قار ۋە ئوتتىن مۇداپىئەلىنىشى قاتارلىقلار.

ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ئاساسەن، ئىشىك ـ دېرىزىلەرنى لايىھىلىگەندە، مۇنۇ پرىنسىپلارنى پۇختا ئىگىلەش كېرەك: ماتېرىيالنى تاللىغاندا چوقۇم مۇستەھكەم، شەكلى ئاسان ئۆزگىرىپ قالمايدىغان سۈپەتلىكلەرنى تاللاش كېرەك، ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ قۇرۇلمىسى ۋە رەڭ تەڭشەش جەھەتتىكى ئىشلىنىشىگە ئەھمىيەت بېرىپ، كۆركەم، چىرايلىق ياساپ، ھازىرقى زامانىۋى تۇرمۇش سەۋىيىسىدە ياشاۋاتقان گۈزەللىك ئېڭى ۋە تەلىپىگە مايىللاشتۇرۇش كېرەك.

4. ئىشىك ـ دېرىزە ياساش تېخنىكىسى

ياغاچ ئىشىك ۋە ياغاچ دېرىزىنىڭ ياسىلىشى

1) ياغاچ ئىشىك ۋە ياغاچ دېرىزە ياساشتا، ئادەتتە چىدامچانلىقى ياخشى، يەڭگىل، شەكلى ئاسان ئۆزگىرىپ قالمايدىغان ماتېرىياللار تاللىنىدۇ. پىششىقلاپ ئىشلەش جەريانىدا تاسادىپىي ماتېرىيال كەمچىل بولۇپ قالغاندا، ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ رامىنىڭ كەينى تەرىپىگە تولۇقلاش ئېلىپ بېرىش كېرەك. بۇ مەشغۇلاتنى پۇختا ئىشلەپ، ئىشىك ۋە دېرىزىگە ئورنىتىلىپ بولغان ياغاچ ماتېرىياللارنىڭ شەكلىنىڭ ئۆزگىرىپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك.

2) ئىشىك ـ دېرىزىلەرنى ياساشتىن ئېشىپ قالغان ماتېرىياللارنى سىخېما ئۆلچىمى بويىچە قايتا پىششىقلاپ ئىشلەش كېرەك. ئىشىك ـ دېرىزە راملىرىغا ئىشلىتىلىدىغان ماتېرىياللارنىڭ ئەگرىلىكى تۆت مىللىمېتىردىن ئېشىپ كەتمەسلىكى كېرەك.

3) ئالاھىدە تەلەپ قويۇلمايدىغان ئىشىك ـ دېرىزىلەر ئادەتتە تەكشى ئې-

چىلىپ، تەكشى يېپىلىدىغان قىلىپ ياسىلىدۇ.

4) ئىشىك ـ دېرىزىلەرگە يېرىم قارا سىرىق تارتىلىپ، ئاچقاندا ھەم ياپ-قاندا شەكلىنىڭ ئۆزگىرىپ قېلىشىنىڭ ئالدى ئېلىنىدۇ.

5) ياغاچ ماتېرىياللىرىنىڭ سۈپەت دەرىجىسى، تەركىبىدىكى نەملىك مىقدارى ھەمدە ئوتتىن مۇداپىئەلىنىش تەلەپلىرى قاتارلىقلارنى لايىھە تەلە-پىگە ۋە قۇرۇلۇش ئۆلچىمى (قېلىپى) گە مۇۋاپىقلاشتۇرۇش كېرەك؛

ئىشىك ـ دېرىزە راملىرى ۋە قانىتىغا بولغان تەلەپ ئىنتايىن قاتتىق بولۇپ، بۇلارنى پۇختا، ھەم ياساش كېرەك. بۇلارنى يەملىگەن چاغدا ھەم يې-پىشتۇرۇش، ئىشلىتىلىدىغان يېلىم ماتېرىياللىرىنى قۇرۇلۇش ئۆلچىمى-نىڭ تەلىپىگە مايىللاشتۇرۇش كېرەك.

5. ئۆي ئىچىنى بېزەش تېخنىكىسى

ئۆي ئىچىنى بېزەشنىڭ شەكىللىرى ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، ئۆي قۇ-رۇلمىسىنىڭ ئالاھىدىلىكى، ئەتراپتىكى مۇھىت، شۇ ئۆيدە تۇرىدىغان كى-

شىلەرنىڭ گۈزەللىك قارىشىغا ئاساسەن، تەبىئىي ھالدا ئۆزگىچىلىككە ھەم كۆپ خىل شەكىلگە ئىگە بولغان بېزەش تۈرلىرى مەيدانغا كەلدى. ئەلۋەتتە، ھەربىر ئۆينىڭ بېزىلىشى ئوخشاش بولمىسىمۇ، چوڭ دائىرىدىن ئالغاندا ئۆي بېزەكچىلىكىنىڭ مۇئەييەن ئۆلچىمى ھەم قېلىپلىرى بولىدۇ. گەرچە پاسونى ۋە ئىشلىتىلگەن ماتېرىياللار ئوخشاش بولمىسىمۇ، سۈپەت تەكشۈرۈشتە يەنىلا مەلۇم ئۆلچەم ئاساس قىلىنىدۇ، ئۆي بېزەش جەريانى قاتتىق تېخنىكىلىق تەلەپلەر بويىچە ئېلىپ بېرىلىدۇ.

ھازىر شەھەرلەردە ئۆي بېزەش قىزغىنلىقىمۇ ناھايىتى يۇقىرى بولۇپ، ئۆي بېزەشنىڭ ئاساسىي قىسمى ياغاچچىلىق بىلەن تاماملىنىدۇ. ئۆي بېزەشتە پەنەركە ياغاچچىلىقى ئاساس بولۇپ، نۇقتىلىق ھالدا تاملارغا نەقىشلىك پەنەركە چاپلاش، بۇلۇڭلارغا، تام قىرلىرىغا پەنەركىدىن گۈل چىقىرىش، پار، سۇ يوللىرىنى پەنەركە بىلەن قاپلاش، كىتاب ئىشكاپى، كىيىم ئىشكاپى، چىنە ـ قاچا ئىشكاپى، بۇلۇڭ ئىشكاپى قاتارلىق جاھازلارنى ياساش قاتارلىقلار ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدۇ. بۇ خىل ياغاچچىلىقتا ئالدى بىلەن تىلىپ تەييارلانغان تۆت قىرلىق كىچىك شاللاردىن ئىشكاپلارنىڭ جازىسى قۇراشتۇرۇۋېلىنىپ، ئاندىن پەنەركە چاپلىنىپ، سىرلىنىدۇ. پەنەركە چاپلاش بىلەن مىخ تاپانچىسىدا مىخ ئۇرۇش ئاساسىي سالماقنى ئىگىلەيدۇ.

ئادەتتە پەنەركىلەر 122 سانتىمېتىردىن 244 سانتىمېتىرغىچە ئۆلچەمدە بولۇپ، قېلىنلىقى 1.2 سانتىمېتىردىن 1.5 سانتىمېتىرغىچە بولىدۇ. پەنەركىلەرنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ئاساسەن سۈپىتى، ئىشلىتىلىش ئورنى ئوخشىمايدۇ. كىيىم ئىشكاپى قاتارلىق ئىشكاپلارنى ياساشتا ئالدى بىلەن كېسىپ تەييار قىلىنغان ئۇزۇنلۇقى تۆت مېتىر، كەڭلىكى 20 سانتىمېتىرلىق شالنى بەشكە بۆلۈپ كېسىپ، ئۆزئارا چېتىپ، تۆت چاسا جاھازا شەكىللەندۈرۈلىدۇ. جاھازىنىڭ ئالدى تەرىپىگە يېلىم سۈرۈلۈپ، چىرايلىق پەنەركە چاپلىنىدۇ. ئەڭ ئاخىردا 1.5 سانتىمېتىرلىق پەنەركە پۈتۈن تىلىپ چىقىرىلىپ، ئىشكاپنىڭ ئىشىكى ياسىلىدۇ.

6. ئورۇندۇق، ئۈستەل ياساش

ئورۇندۇق ــ تاپراتكا، ئۇزۇن ئورۇندۇق، يۇمىلاق ئورۇندۇق ۋە ھەرخىل قاتلىما ئورۇندۇقتىن ئىبارەت بىرنەچچە خىل بولىدۇ.

ئۈستەل ــ خىزمەت ئۈستىلى، قاتلىما ئۈستەل، يانتۇ ئۈستەل ۋە دىۋان قاتارلىقلارغا بۆلۈنىدۇ.

1) تاپراتكا ــ تاپراتكىنىڭ ھەجمى كىچىك، ئىگىلەيدىغان ئورنى ئاز، تۈزۈلۈشى ئاددىي بولۇپ، ئازغىنە، كالتە ياغاچتىن ياسىغىلى بولىدۇ. بۇنىڭغا ئۆي جاھازلىرىدىن ئاشقان پارچە - پۇرات كالتە ياغاچلار ئىشلىتىلىدۇ.

تاپراتكىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 360 مىللىمېتىردىن 380 مىللىمېتىرغىچە، كەڭلىكى 260 مىللىمېتىردىن 280 مىللىمېتىرغىچە، ئېگىزلىكى 420 مىللىمېتىردىن 450 مىللىمېتىرغىچە بولۇپ، تاپراتكا يۈزى ۋە پۇت - بالداقلاردىن ئىبارەت ئىككى قىسىمدىن تۈزۈلىدۇ. تاپراتكىنىڭ پۇتى يانتۇ ئورنىتىلىشى كېرەك. بەزى تاپراتكىلارنىڭ يۈزى ئۈستۈنكى يان تەرەپ چېتىقىدىن 15 مىللىمېتىر سىرتقا چىقىپ تۇرىدۇ. يانتۇ ئورنىتىلمىسا ئۈستى چوڭ،

ئاستى كىچىك بولۇپ قىلىپ، يىقىلىپ چۈشىدىغاندەك كۆرۈنىدۇ. تاپراتكا پۇتلىرى ئارىلىقىدىكى ئورۇن ئادەتتە تاپراتكا يۈزى بىلەن ئوخشاش بولۇشى كېرەك.

2) ئۇزۇن ئورۇندۇق — ئۇزۇن ئورۇندۇق يېزىلاردا ۋە باشلانغۇچ مەكتەپلەردە كۆپرەك ئىشلىتىلىدۇ. ئۇنىڭ كۆتۈرۈشچانلىقى ياخشى، تۈزۈلۈشى ئاددىي، ماتېرىيال ئاز كېتىدۇ. يېزىلاردا ئىشلىتىلىدىغان ئۇزۇن ئورۇندۇقنىڭ ئېگىزلىكى 480 مىللىمېتىر، ئۇزۇنلۇقى 1000 مىللىمېتىر، كەڭلىكى 140 مىللىمېتىردىن 180 مىللىمېتىرغىچە، يۈزىنىڭ قېلىنلىقى 30 مىللىمېتىردىن 35 مىللىمېتىرغىچە بولىدۇ. ئورۇندۇق پۇتى كىچىك ياغاچنى ئوتتۇرىدىن يېرىپلا ياسالسا بولىۋېرىدۇ. پۇتىنىڭ ئاستى ئۇچىنىڭ كەڭلىكى 50 مىللىمېتىر، ئۈستۈنكى ئۇچىنىڭ كەڭلىكى 37 مىللىمېتىر، قېلىنلىقى 33 مىللىمېتىر بولىدۇ. تۆشۈك ـ تۈرۈملىرىنىڭ ھەممىسى يانتۇ بولىدۇ. پۇتى توغرىسىغا ھەر 10 مىللىمېتىردا ئىككى مىللىمېتىر، ئىككى تەرەپتىن جەمئىي تۆت مىللىمېتىر كېرىلىدۇ. ئۇزۇنىسىغا ھەر سۇڭدا بىر پۇڭ، ھەر 10 مىللىمېتىردا بىر مىللىمېتىر، ئىككى تەرەپتىن جەمئىي ئىككى مىللىمېتىر كېرىلىدۇ.

3) شىرە ياساش — شىرە ئورۇندۇققا قارىغاندا مۇرەككەپ بولىدۇ ھەم ياغىچمۇ كۆپ كېتىدۇ. چاسا شىرە، پارتا، خىزمەت شىرەسى قاتارلىق كۆپ خىل بولىدۇ. تۆۋەندە چاسا شىرەنىڭ ياسىلىشى ئۈستىدە قىسقىچە توختىلىمىز.

چاسا شىرە ئادەتتە تاماق يېيىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. كىچىك چاسا شىرەنىڭ ئۇزۇنلۇقى، كەڭلىكى، ئېگىزلىكى ئوخشاشلا 650 مىللىمېتىردىن بولىدۇ. ئارا چاسا شىرەنىڭ ئۇزۇنلۇقى ۋە كەڭلىكى تەخمىنەن 800 مىللىمېتىردىن، ئېگىزلىكى 780 مىللىمېتىر بولىدۇ. چوڭ چاسا شىرەنىڭ ئېگىزلىكى 780 مىللىمېتىردىن 800 مىللىمېتىرغىچە، يۈزى 850 مىللىمېتىردىن 1200 مىللىمېتىرغىچە بولىدۇ. چوڭ چاسا شىرە ھەمىشە

ئىچى چاسا، سىرتى يۇمىلاق قىلىپ ياسىلىدۇ. يەنى تۆت چۆرىسىگە
سېكتور شەكىللىك تاختاي جۇپلىنىپ، دىئامېتىرى 1200 مىللىمېتىرغىـ
چە بولغان يۇمىلاق يۈزلۈك قىلىنىدۇ.

چاسا شىرە شىرە يۈزى بىلەن پۇت رامكىسىنى تۇتاشتۇرۇش ئارقىلىق ياـ
سىلىدۇ. تۈزۈلۈشى ئاددىي، يۆتكەش ئوڭاي، شىرە يۈزىنىڭ قېلىنلىقى 20
مىللىمېتىر بولىدۇ. يۈزىنىڭ قىرى رامكىدىن 20 مىللىمېتىردىن 30 مىلـ
لىمېتىرغىچە ئېشىپ تۇرىدۇ. ھەربىر تەرىپى رامكىدىن 10 مىللىمېتىردىن
15 مىللىمېتىرغىچە سىرتقا چىقىپ تۇرىدۇ. ياغاچچىلار بۇنى شىرە پەۋىزى
دەپ ئاتىشىدۇ. شىرە يۈزىنىڭ قېلىنلىقى 20 مىللىمېتىرغا يەتمىسە،
ئاستى يان شېلىنىڭ ئىچى تەرىپىگە كەڭلىكى 40 مىللىمېتىردىن 50 مىلـ
لىمېتىرغىچە، قېلىنلىقى 25 مىللىمېتىردىن 35 مىللىمېتىرغىچە بولغان
بالداق ئورنىتىش كېرەك. شىرە يۈزىنىڭ چۆرىسىگە كەڭلىكى 30 مىللىمېـ
تىر، قېلىنلىقى 20 مىللىمېتىر بولغان تۆت چاسا چەسۋەك بېكىتىلىدۇ.
چەسۋەكنىڭ بەزىلىرى شىرە يۈزىگە، بەزىلىرى ئاستىغا مىخلىنىدۇ. تۆت
پۇتىغا 50×50 مىللىمېتىرلىقتىن چاسا ياغاچ ئىشلىتىلىدۇ. يان بالداقلىـ
رىنىڭ قېلىنلىقى 25 مىللىمېتىردىن 30 مىللىمېتىرغىچە بولىدۇ.

7. ئۈچ ئىشكلىك چوڭ كىيىم ئىشكاپى

ئۈچ ئىشكلىك چوڭ كىيىم ئىشكاپى كىيىم ـ كېچەكلەرنى ساقلاش

ۋە ئېسىپ قويۇشقا ئىشلىتىلىدۇ. ئۇدۇلىدا ئىككى كىچىك ئىشىكى، بىر چوڭ ئەينەك ئىشىكى بولۇپ، ئەينەك ئىشىكى ئادەتتە ئېچىلمايدىغان قىلىپ ئورنىتىۋېتىلىدۇ. قالغان تەرەپلىرى شال بىلەن توسۇلغان بولىدۇ. كۆپىنچە ئەگرى تاپانلىق پۇت ئورنىتىلىدۇ. ئىچىگە بېكىتىلگەن توساق شال ئىشكاپ ئىچىنى ئىككىگە ئايرىپ تۇرىدۇ. چوڭ بۆلەككە كىيىم ئاسقۇچ كالتىكى ئورنىتىلىدۇ. كىچىك بۆلىكى ئىككى تال شال بىلەن تەكچە شەكلىدە يەنە ئۈچكە بۆلۈنىدۇ. ئىككىنچى قەۋىتىنىڭ تەكچە شىپلى ئاستىغا تارتما ئورنىتىلىدۇ. ياغاچچىلار بۇنى يوشۇرۇن تارتما، دەپ ئاتايدۇ.

ئۈچ ئىشىكلىك چوڭ كىيىم ئىشكاپىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 1320 مىللىمېتىردىن 1440 مىللىمېتىرغىچە، ئېگىزلىكى 1750 مىللىمېتىردىن 1850 مىللىمېتىرغىچە، چوڭقۇرلۇقى 540 مىللىمېتىردىن 600 مىللىمېتىرغىچە، پۇتىنىڭ ئېگىزلىكى 160 مىللىمېتىردىن 200 مىللىمېتىرغىچە، ئوتتۇرا ئىشىكىنىڭ كەڭلىكى 560 مىللىمېتىردىن 600 مىللىمېتىرغىچە، يان ئىشىكلىرىنىڭ كەڭلىكى 380 مىللىمېتىردىن 420 مىللىمېتىرغىچە بولىدۇ.

ئۈچ ئىشىكلىك كىيىم ئىشكاپىغا كېرەكلىك ماتېرىياللار: ئاساسلىق بۆلەكلىرىنىڭ قېلىنلىقى 35 مىللىمېتىر، كەڭلىكى 55 مىللىمېتىر، كۆتۈرگۈچ بالداقنىڭ قېلىنلىقى 20 مىللىمېتىر، كەڭلىكى 40 مىللىمېتىر، شال قېلىنلىقى 12 مىللىمېتىردىن 15 مىللىمېتىرغىچە، تارتمىنىڭ ئالدى شېلىنىڭ قېلىنلىقى 20 مىللىمېتىر بولىدۇ. ئىشكاپ تۈرۈملىرىنى تېگىشتۈرۈپ چېتىش ئۇسۇلى بىلەن ياسىلىدۇ. يەنى بىر قاناتلىق رامكا تۈزۈلمەستىن، ئۇزۇنىسىغا قويۇلىدىغان ماتېرىياللار ئىككى ياندىكى رامكىغا بىۋاستە چېتىلىدۇ. قۇراشتۇرغاندا بويىغا قۇراشتۇرۇش ئۇسۇلى قوللىنىلىدۇ، توغرىسىغا قۇراشتۇرۇش ئۇسۇلى قوللىنىلسىمۇ بولىۋېرىدۇ.

ھازىر ياغاچچىلىقنىڭ مەشغۇلات تەرتىپى ۋە ياسىلىدىغان بۇيۇملاردا كۆپ ئۆزگىرىش بولدى. تۇرپان قاتارلىق جايلاردىكى ياغاچچىلار ھازىر كى-

شىلەرنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن ياغاچ كارىۋات (تۇرپاندا «پەنچاڭ» دەپ ئاتىلىدۇ)، ئۇزۇم ئېسىش جاھازىسى (بۇ ئۇزۇم قۇرۇتىدىغان ئۆي — چۇنجىدە ئىشلىتىلىدىغان ئەسۋاب بولۇپ، تۆت چاسا جاھازلىنىپ، ئوتتۇرىغا سىم تور پەردە ئورنىتىلىپ، ئۇزۇم ئېسىلىدۇ. بۇ ئەنئەنىۋى ئۇزۇم قۇرۇتۇش ئەسۋابى «چاققا» غا قارىغاندا قۇلايلىق ھەم پاكىز قۇرۇتۇشتەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە)، ئىشىك، دېرىزە، چوڭ دەرۋازا، ھويلىلارغا ياغاچ پېشايۋان قاتارلىقلارنى كۆپ ياسايدۇ. زامانىۋى مەھسۇلاتلارنىڭ كۆپلەپ مەيدانغا كېلىشى بىلەن ئىلگىرىكىدەك ھارۋا، ساندۇق، كات قاتارلىق بۇيۇملارنى ياسىتىدىغانلار ئازىيىپ كەتتى.

ھازىر تۇرپاندىكى يېزىلاردا چوڭ نەقىشلىك دەرۋازا، ھويلىغا تۇۋرۇكلۇك، ئېگىز پېشايۋان، چوڭ نەقىشلىك كارىۋات ياساش مودىغا ئايلاندى، يەنە تەۋرىنىشكە چىداملىق ئۆي قۇرۇلۇشى ئېلىپ بېرىش قىزغىنلىقى يۇقىرى كۆتۈرۈلدى، بۇ خىل ئېقىملار ياغاچچىلارنى يېڭى پۇرسەتلەر بىلەن تەمىن ئەتتى.

ياغاچچىلىق تەرتىپلىرىمۇ پۈتۈنلەي ئېلېكترلىشىپ، زامانىۋىلىشىپ، مەشغۇلاتى ئىلگىرىكىدىن كۆپ ئاسانلاشتى، سۈرئىتى تېزلەشتى، ئىش ئۈنۈمى يۇقىرى كۆتۈرۈلدى. ئىلگىرىكى ياغاچچىلار ئاساسەن مىخ ئىشلەتمەي، ياغاچنىڭ ئۆزىدىن چېتىق چىقىرىپ، تۈرلۈم ئارقىلىق جاھازىلايتتى، بۇنىڭدا ياسالغان بۇيۇم سىپتا، مەزمۇت، كۆركەم، سەنئەتلىك چىقاتتى. يا-

www.uyghurkitap.com

شىلەرنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن ياغاچ كارىۋات (تۇرپاندا «پەنچاك» دەپ ئاتىلىدۇ)، ئۇزۇم ئېسىش جاھازىسى (بۇ ئۇزۇم قۇرۇتىدىغان ئۆي — چۇنجىدە ئىشلىتىلىدىغان ئەسۋاب بولۇپ، تۆت چاسا جاھازىلىنىپ، ئوتتۇرىغا سىم تور پەردە ئورنىتىلىپ، ئۇزۇم ئېسىلىدۇ. بۇ ئەنئەنىۋى ئۇزۇم قۇرۇتۇش ئەسۋابى «چاققا» غا قارىغاندا قولايلىق ھەم پاكىز قۇرۇتۇشتەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە)، ئىشىك، دېرىزە، چوڭ دەرۋازا، ھويلىلارغا ياغاچ پېشايۋان قاتارلىقلارنى كۆپ ياسايدۇ. زامانىۋى مەھسۇلاتلارنىڭ كۆپلەپ مەيدانغا كېلىشى بىلەن ئىلگىرىكىدەك ھارۋا، ساندۇق، كات قاتارلىق بۇيۇملارنى ياسىتىدىغانلار ئازىيىپ كەتتى.

ھازىر تۇرپاندىكى يېزىلاردا چوڭ نەقىشلىك دەرۋازا، ھويلىغا تۈۋرۈكلۈك، ئېگىز پېشايۋان، چوڭ نەقىشلىك كارىۋات ياساش مودىغا ئايلاندى، يەنە تەۋرىنىشكە چىدامىلىق ئۆي قۇرۇلۇشى ئېلىپ بېرىش قىزغىنلىقى يۇقىرى كۆتۈرۈلدى، بۇ خىل ئىقىملار ياغاچچىلارنى يېڭى پۇرسەتلەر بىلەن تەمىن ئەتتى.

ياغاچچىلىق تەرتىپلىرىمۇ پۈتۈنلەي ئېلېكترلىشىپ، زامانىۋىلىشىپ، مەشغۇلاتى ئىلگىرىكىدىن كۆپ ئاسانلاشتى، سۈرئىتى تېزلەشتى، ئىش ئۈنۈمى يۇقىرى كۆتۈرۈلدى. ئىلگىرىكى ياغاچچىلار ئاساسەن مىخ ئىشلەتمەي، ياغاچنىڭ ئۆزىدىن چېتىق چىقىرىپ، تۇرۇم ئارقىلىق جاھازىلايتتى، بۇنىڭدا ياسالغان بۇيۇم سىپتا، مەزمۇت، كۆركەم، سەنئەتلىك چىقاتتى. يا-

غاچچىدىن يۇقىرى هۆنەر ـ تېخنىكا ماھارىتى تەلەپ قىلاتتى. لېكىن، ئىش ئۈنۈمى تۆۋەن، سۈرئىتى ئاستا بولغاچقا، ئىقتىسادىي قىممىتىمۇ يۇقىرى بولمايتتى. ھازىر بولسا، تېرەكنى كېسىش، تىلىش، شال تارتىش، رەندىلەش، مىخ ئۇرۇش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى توك ھەرىسى، توك رەندىسى، مىخ تاپانچىسى قاتارلىق توكلۇق ئەسۋابلاردا ئېلىپ بېرىلىدىغان بولغاچقا، مەشغۇلات تەرىپى ئاسانلاشتى، سۈرئىتى تېزلەشتى، ئۈنۈمى يۇقىرى كۆتۈرۈلدى.

www.uyghurkitap.com

【قوشۇمچە】

ياغاچچىلىقتا بىخەتەر، مەدەنىي مەشغۇلات ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا

ياغاچچىلىق قىلىش جەريانىدا دائىم دېگۈدەك شاۋقۇن، چاڭ ـ توزان ۋە زەھەرلىك گازدىن خالىي بولغىلى بولمايدۇ، بۇ مۇئەييەن باسقۇچقا بارغاندا كىشىلەرنىڭ ساغلاملىقىغا تەھدىت ئېلىپ كېلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ياغاچچىلىق سېخىدىكى نەرسىلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئاسان پارتلايدىغان بولغاچقا، ئوتتىن مۇداپىئەلىنىش ئېڭىنىمۇ كۈچەيتىشكە توغرا كېلىدۇ. شۇڭا، مۇھىتنى ئاسراش، مەدەنىي مەشغۇلات قىلىش، مەشغۇلات قائىدىسىگە قاتتىق رىئايە قىلىش قاتارلىق ھالقىلار ياغاچچىلارنىڭ ساغلاملىقىنى قوغداشتىكى، شۇنداقلا ئىش ئۈستىدە يارىلىنىش ۋەقەلىرىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتىكى مۇھىم نۇقتا. بۇنىڭ ئۈچۈن تۆۋەندىكى نۇقتىلارغا دىققەت قىلىش زۆرۈر.

1. ئوتتىن مۇداپىئەلىنىش تەدبىرلىرىنى پۇختا ئىگىلەش كېرەك. ياغاچچىلىق قىلىدىغان مەيداندىكى نەرسىلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئاسان پارتلايدىغان بولغاچقا، ئوتتىن مۇداپىئەلىنىش ساۋاتلىرىنى پۇختا ئىگىلىمەي بولمايدۇ. كارخانا ياكى سېخقا مەسئۇل خادىم ياكى ئىش بۇيرۇقچى ۋە ياغاچچى ئوتتىن مۇداپىئەلىنىشكە يۇكسەك ئەھمىيەت بېرىپ، ھەرۋاقىت ھوشيارلىقنى بوشاشتۇرۇپ قويماسلىقى كېرەك.

2. شاۋقۇننى ئازايتىش كېرەك. ھەرىدەش، چاتاش، رەندىلەش، ئىسكىنە-

لەش، تېشىش ۋە سۈركەش قاتارلىق ماشىنا مەشغۇلاتى جەريانىدا چىققان
شاۋقۇن يېنىك بولغاندا ياغاچچىلارنىڭ ئاڭلاش ئىقتىدارىغا زىيان يەتكۈز-
دۇ، ئېغىر بولغاندا ياغاچچىلاردا باش قېيىش، يۈرەك سېلىش، ئىشتىھا تۇ-
تۇلۇش، قان بېسىمى ئۆرلەپ كېتىش قاتارلىق ئالامەتلەرنى كەلتۈرۈپ چى-
قىرىدۇ. شاۋقۇننى ئازايتىشنىڭ ئۈنۈملۈك ئۇسۇلى مۇنۇلار: ماشىنىلارنىڭ
ھەرقايسى ئۇلىنىش ھالقىلىرىنى چىڭ ئۇلاپ، تەۋرىنىشنى ئازايتىش؛
يۇمشاق، كۆپ تۆشۈكلۈك مېتالدىن باشقا ماتېرىياللارنى ئىشلىتىپ،
شاۋقۇن دولقۇنىنى ئازايتىش؛ چوڭ تىپتىكى چاڭ - توزان سۈمۈرۈش ماشى-
نىسىنى سېخ سىرتىدىكى ئايرىم ئۆيگە ئورنىتىش كېرەك.

3. چاڭ - توزاندىن مۇداپىئەلىنىش تەدبىرلىرىنى پۇختا ئىگىلەش
كېرەك. ئوخشاش بولمىغان ياغاچچىلىق ماشىنىلىرىنىڭ ئىشلەپچىقىرىش
جەريانىدا چىقارغان زور مىقداردىكى ياغاچ توزۇندىلىرى كىشىلەرنىڭ نەپەس-
لىنىش سىستېمىسىغا ئېغىر خەۋپ ئېلىپ كەلگەندىن سىرت يەنە، كىشى-
لەرنىڭ كۆزىگىمۇ زىيانلىق. ياغاچ توزۇندىلىرى ئاسان پارتلايدىغان ئەڭ خە-
تەرلىك بۇيۇم. چاڭ - توزان سۈمۈرگۈچ ئەسۋابلىرىنى ئورنىتىش ئارقىلىق
چاڭ - توزاننى ئازايتىش كېرەك. ياغاچچىلار مەشغۇلات قىلغاندا چوقۇم كۆ-
زەينەك، ماسكا قاتارلىق كۆز ۋە نەپەسلىنىش يولىنى قوغدايدىغان بۇيۇملار-
نى تاقىۋېلىشى كېرەك.

4. مەشغۇلات جەريانىدىكى باشقۇرۇشنى كۈچەيتىش كېرەك. ياغاچچىلىق
بىلەن شۇغۇللانغۇچىلار خىزمەت كىيىمى، قالپاق، پەلەي، ماسكا ۋە كۆزەي-
نەك قاتارلىق بىخەتەرلىك بۇيۇملىرىنى ئىشلىتىشنى ئىزچىللاشتۇرۇشى
كېرەك.

5. مەدەنىي ئىشلەپچىقىرىش ئادىتىنى يېتىلدۈرۈش كېرەك. يەنى زاۋۇت
ۋە سېخنىڭ ياكى مەشغۇلات قىلىنىۋاتقان مۇھىتنىڭ پاكىزلىقىغا ئەھمىيەت
بېرىش، گۈزەللەشتۈرۈش، ھاۋانى ساپلاشتۇرۇش؛ سېخلارنىڭ تازىلىق شارا-
ئىتىنى ياخشىلاپ، ھاۋانىڭ ئۆتۈشۈشچانلىقى، نۇرنىڭ تولۇق چۈشۈشىگە

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كاپالەتلىك قىلىش، جىددىي ئىشلارنى ياخشى بىر تەرەپ قىلىش كېرەك.

6. توك ئىشلىتىش ۋە مەشغۇلات تەرتىپىنىڭ بىخەتەرلىكىگە قاتتىق ئەمەل قىلىش كېرەك. ھازىر توكلۇق ياغاچچىلىق ئۈسكۈنىلىرىنىڭ كۆپلەپ مەيدانغا كېلىشى بىلەن توك ۋە مەشغۇلات تەرتىپى جەھەتتىكى خەتەرمۇ كۈنسېرى كۆچىيىۋاتىدۇ. توك سىملىرى، چاتقۇچ قاتارلىقلارنىڭ سۈپىتىنىڭ ياخشى بولماسلىقى، توك ئىشلىتىش ۋە ياغاچچىلىق مەشغۇلات تەرتىپىنىڭ توغرا بولماسلىقى قاتارلىق سەۋەبلەردىن توك سوقۇۋېتىدىغان،

توك ھەرىسى قولنى زەخىملەندۈرىدىغان ھادىسىلەر كۆرۈلۈۋاتىدۇ. شۇڭا، بۇ تەرەپلەرگە قاتتىق دىققەت قىلىش، ئالدى بىلەن توك سايمانلىرىنىڭ سۈپەتلىك، يېڭى، مەشغۇلاتىنىڭ توغرا بولۇشىغا ئەھمىيەت بېرىش، توك ھەرىسى، توك رەندىسى، توك ئۈشكىسى، توك تاپانچىسى قاتارلىقلاردا مەشغۇلات قىلغاندا ھەردائىم ئېھتىياتچان، سەزگۈر، ھوشيار بولۇش كېرەك.

تۈرلۈك ئۆي جاھازلىرى

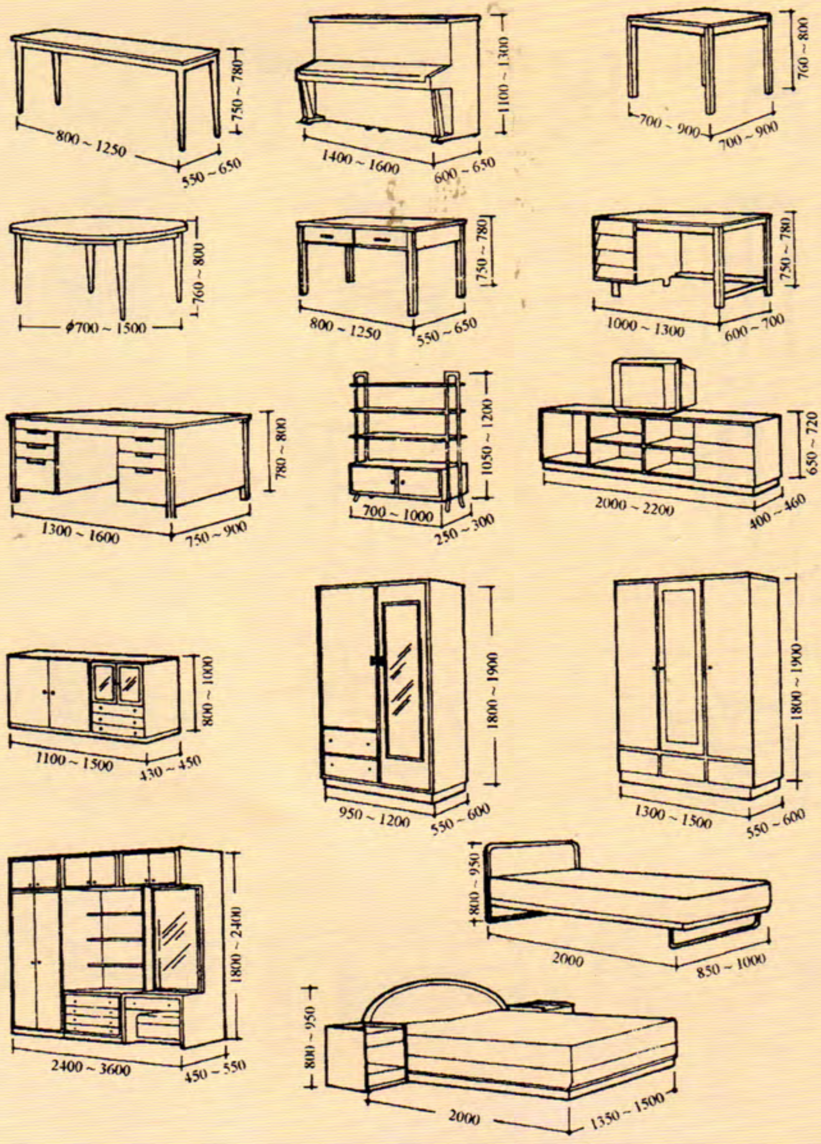

www.uyghurkitap.com

تۆرلۈك ئۆي جاھازلىرى

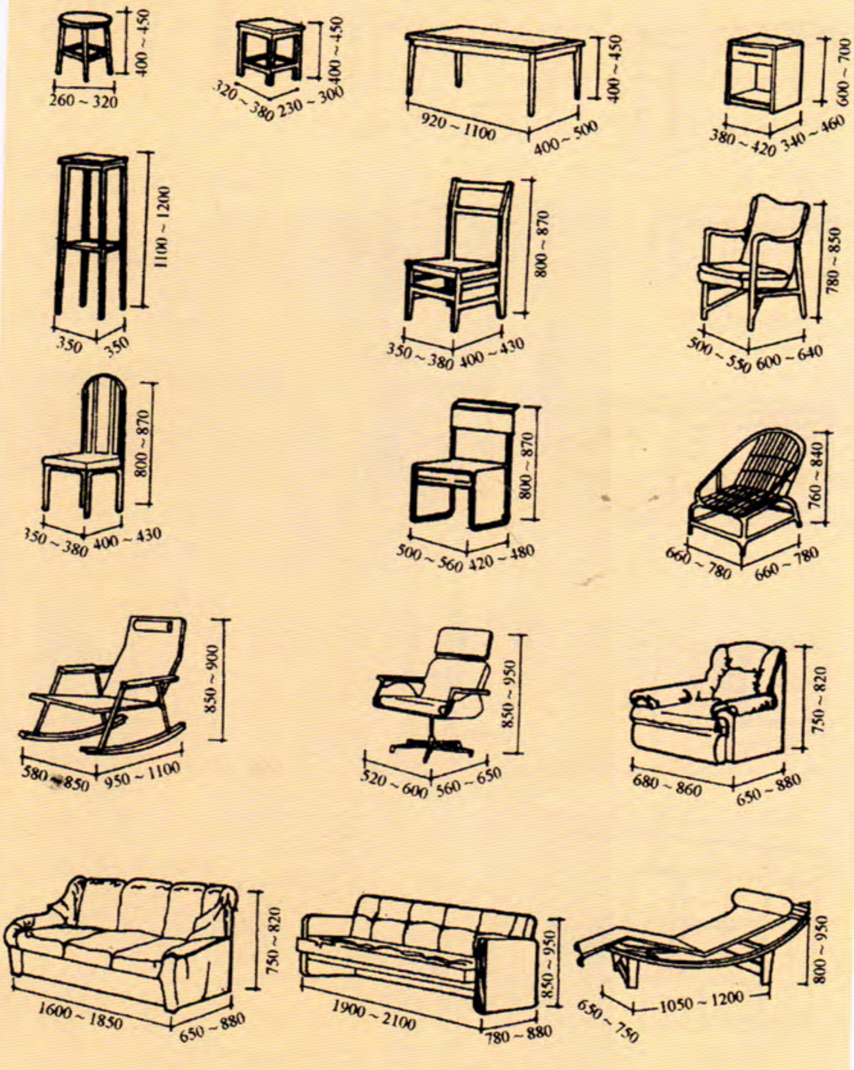

خاتىمە

بۇ كىتابنى يېزىشتا، قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى 1984 ـ يىلى نەشر قىلغان، ئۆمەرجان باقى تەرجىمە قىلغان «ياغاچچىلىق ئاساسلىرى» ناملىق كىتاب مۇھىم مەنبە بولدى. يەنە ئېزىز ئاتاۋۇللا سارتېكىننىڭ «ئۇيغۇر مەدەنىيەت تارىخى ھەققىدە بايانلار»، ئابلىز مۇھەممەت سايرامى تۈزگەن «ئۇيغۇر مەدەنىيەت تارىخىغا ئائىت ماقالىلەر»، ماشىنىسازلىق سانائىتى نەشرىياتى 2005 ـ يىلى نەشر قىلغان «ياغاچچىلىق» (خەنزۇچە)، شەندۇڭ پەن ـ تېخنىكا نەشرىياتى 2005 ـ يىلى نەشر قىلغان «ياغاچچىلىق تېخنىكا مەشغۇلات قائىدىلىرىنىڭ رەسىملىك چۈشەندۈرۈلۈشى» (خەنزۇچە) ناملىق كىتابلاردىن پايدىلاندىم. بۇ يەردە يۇقىرىقى كىتابلارنىڭ ئاپتور ۋە تەرجىمانلىرىغا ئالاھىدە تەشەككۈر بىلدۈرىمەن. گەرچە ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىپ كېلىۋاتقان بولساممۇ، ياغاچچىلىق مەن ئۈچۈن ناتونۇش كەسىپ بولغاچقا، بىر قىسىم مەزمۇنلارنى، ئىش تەرتىپلىرىنى ياخشى ئىپادىلەپ بېرەلمىگەن بولۇشۇم مۇمكىن. ئوقۇرمەنلەرنىڭ پايدىلىنىش جەريانىدا تەنقىدىي پىكىر بېرىشىنى سورايمەن.

بۇ كىتابنى يېزىش جەريانىدا كۆپلىگەن ماتېرىياللارنى كۆردۈم. پېشقەدەم، ياش ياغاچچىلارنى زىيارەت قىلدىم. ئىمكانقەدەر ياغاچچىلىقنىڭ ئاساسىي مەشغۇلات قائىدىلىرىنى ئەكس ئەتتۈرۈشكە تىرىشتىم. كىتابنى قولىغا ئالغان ھەربىر دېھقان ياش، ھۈنەرۋەن شاگىرت بۇ قوللانمىدىن ئازراق مەنپەئەت ئالالىسا، ئۆزۈمنى بەختىيار ھېس قىلىمەن. دېھقان ياشلىرىنىڭ ئەنئەنىۋى قاراشلارنىڭ بويۇنتۇرۇقلىرىدىن قۇتۇلۇپ، سىرتقا،

www.uyghurkitap.com

ياغاچچىلىق تېخنىكىسى

جەمئىيەتكە، دەۋرگە يۈزلىنىشنى؛ چەكلىك يەرگە تايىنىپ، ئۆز چەمبىرىكىنىلا ئايلىنىپ يۈرمەي، تىرىشىپ، ھۈنەر - تېخنىكا ئىگىلەپ، ئۆز - ئۆزىنى مۇكەممەللەشتۈرۈشنى، ئائىلىسىنىڭ ئىقتىسادىي يۈكىنى يەڭگىللىتىپ، جەمئىيەتكە بىر كىشىلىك ھەسسە قوشۇشنى ئۈمىد قىلىمەن. خەلقىمىزدە «ھۈنەرلىك ئەر قېرىماس» دەيدىغان ئەقلىيە سۆزلەر بار. نېمىلا بولمىسۇن بىرەر ھۈنەر - كەسىپ ئىگىلىگەن كىشىنىڭ تۇرمۇشى باشقىلارنىڭكىگە قارىغاندا ياخشى بولىدۇ. بولۇپمۇ ياغاچچىلىق كەسپى مەڭگۈ ئۆلمەيدىغان ھەم تەرەققىيات ئىستىقبالى پارلاق بولغان كەسىپ ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا ياغاچچىلىققا قىزىقىدىغان ياشلىرىمىزنىڭ ئىككىلەنمەستىن بۇ كەسىپنى ياخشى ئۆگىنىپ، ئىقتىسادىنى يۈكسەلدۈرۈشنىڭ ئاساسىنى پۇختىلىشنى تەۋسىيە قىلىمەن.

新疆大学图书馆
民文图书 755MWS0005388

هۈنەر ـ تېخنىكا ئۆگىنىش رىسالىسى

ياغاچچىلىق تېخنىكىسى

تۈزگۈچى: ئۆمەرجان سىدىق

مەسئۇل مۇھەررىرى: بارىجان زەپەر

مەسئۇل كوررېكتورى: پەرىدە ئېلى

گۈزەل سەنئەت مۇھەررىرى: مىرزات ئابدۇللا تاجى

نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

تېلېفون: 0991-2827472

ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر

پوچتا نومۇرى: 830001

باسقۇچى: شىنجاڭ يىلوڭ مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى

ساتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى

فورماتى: 1230 × 880 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى: 3.25

نەشرى: 2007 ـ يىلى 10 ـ ئاي 1 ـ نەشرى

باسمىسى: 2007 ـ يىلى 10 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى

تىراژى: 1 ــ 5000

كىتاب نومۇرى: ISBN 978 - 7 - 228 - 11121 - 3

باھاسى: 12.00 يۈەن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: مىرزات ئابدۇللا تاجى

TU759.1

ISBN 978-7-228-11121-3
9 787228 111213 >
定价：12.00 元